М. Тарновський

Шляхом життя

(поезії)

UKR RES
DUPLICATE

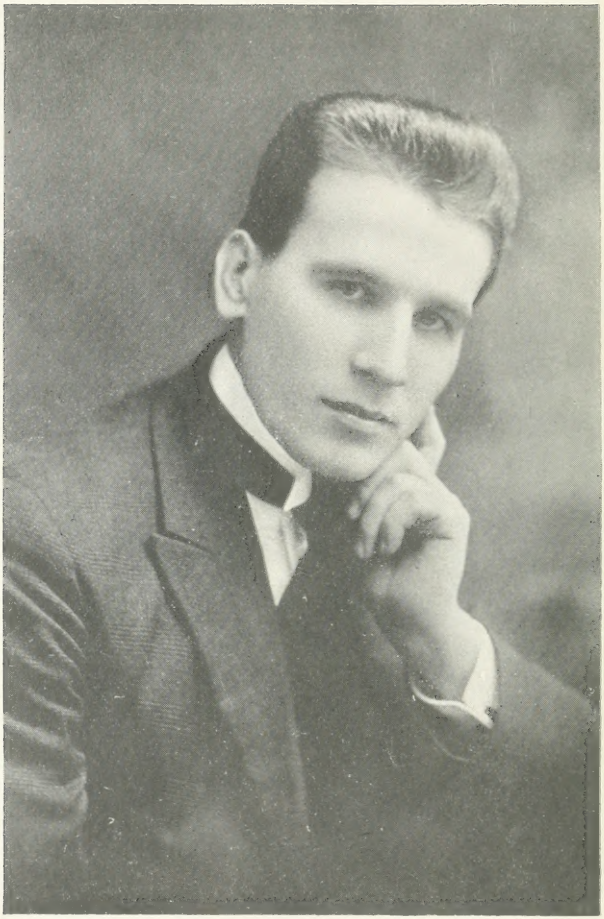

M Tapodoskind

Микола Тарновський.

Shliakhom

Шляхом життя

(Поезії)

UKR RES
DUPLICATE

ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУРА»

НЮ ЙОРК, Н. Й.

1921.

Видано при помочи Просвітно-Драматичного Товариства Української Молодіжи, в Бостон, Масс.

JUL
7
1983

PG
3948
T3S5

Друкарсько-Видавнича Спілка «Робітник»
30 St. Marks Place, New York N.Y.

Заспів.

Оттак у недолі нудьгую-сумую,
Незавидне лихо хотів би прогнать,
Незавидну долю хотів би покинуть,
Думками хотів би життя спробувать.
О, хвиле чарівна! О, думо тужлива!
О, Музо! — принадна присутність Твоя.
Витай, моя пташко, витай, щебетлива,
Витай, люба пісне! — Грай, кобзо моя!

Отце я співаю, і пісня вже ллється,
І струни у кобзи чарівно бр'язчать,
І доля красива до серця сміється...
Ох, годі дрімати! — Ох, годі мовчать!
Послухайте пісні, Брати мої Милі, —
Позвольте заграти на струнах сумних;
Позвольте добитись чарівної хвилі
У піснях тужливих, в думках життєвих.

У повному бігу, в палкому настрою,
Прийдеться згадати про муки тяжкі;
Про долю лукаву, що всею вагою
Тяглом почепилась на спини важкі.

Прийдеться згадати... Так що-ж, як бракує
Належньої сили, щоб влучно сказать!...
Простіть сиротині нещасному тому,
Що пісню тужливу береться співать.

Прийміть його пісню, як сльози пролиті,
Як плач нещасливця, як стон нуждар'я,
Як голос з неволі, — з кайдан розповитий,
Як поклик до бою на скон ледар'я.
Аж прийде година, — життя завитає,
І радість зустріне трудящих братів...
Та поки що буде, — хай пісня лунає, —
Прийміть мою думу, тужливий мій спів.

I.

ВСТАВАЙ...

Бездонний сум... Нічная тьма...
Прибитий горем спить мій край,
Лиш віщий дух шепче-взива:
— "Вставай, робітнику, вставай!.."

Бр'язкіт кайдан... Голодних плач...
З политих кров'ю людських стай
Трубить і кличе вже сурмач:
— "Вставай, робітнику, вставай!

Розбий кайдани, розірви,
І волі вольної зазнай,
Та сплячих сном твердим буди...
Вставай, робітнику, вставай!

Нехай проснеться ум тупий,
Правдиве світло ти пізнай;
Борись, іди на бій святий...
Вставай! Чи чуєш? Гей, вставай!"

Дітройт, Міш. 1916.

ЧОРНА ХМАРА.

Насупилась чорна хмара,
Гнете-тисне вільний спів
Та, розбурхавшись, як мара,
Викидає лютий гнів...
І котиться, і шаліє,
Понад світом все кружить
Та нікого не жаліє:
На що сяде — торощить!..
Мов та гадина проклята,
Обмотала цілий світ
Та цькує на користь ката
Вже від довгих сотні літ...
А в кайдани заковані
Гинуть темнії раби,
Лихом тяжким годовані:
Їх мешкання — мов гроби...
І руки в них мозолисті
Від роботи з юних літ,
Й в'януть вони, мов те листя,
Із голоду, від сухіт...
І плечі в них похилені,
Мов в волів тих у ярмі...
Так, злобою одурені,
Сплять вони в ганебнім сні
І нічого не думають,
Бо, не знаючи життя,
Панську волю все сповняють,
Панське творять все буття!

А як віщий дух прорветься
Із спрацьованих грудий
Та об скалу відіб'ється, —
Об скалу темних людий,
То, мов бурею, пускає
Панство свою метушню,
Та всякому в вічи пхає:
— "Зрадник рідного краю!.."
І покори бидлячої
Всюди точно дуже вчать
Та з жадоби звірячої
Шлють — брат, брата убивать...
Хоч ніби то закон мають,
Де кажеться: "Не вбивай"...
Та все таки посилають:
За "добро", за трон, за край!.
І за край той люди б'ються,
Де неситії пявки
По війні тільки й сміються,
А нещасні бідаки, —
За так звану їх "побіду",
За утрату рук і ніг, —
Платять дань для дармоїдів
Та караються за гріх!..
Але прийде день нагоди,
Що засвітить волі світ...
І повстануть всі народи,
Що дрімали сотні літ,
Та побачуть світло правди
І лад старий повалять,
А за голод, нужду, кривди, —
По заслузі відплатять.

Дітройт, Міш. 1916.

ВСТАНЕ ПРАВДА.

Вже лунає голос волі...
Поблідли тирани...
Дзвоніть, дзвони! Бийте, громи!
Новий світ настане.
Розпадуться старі мури,
Кайдани пірвуться,
Царі щезнуть, правда встане
І люди проснуться...
Встане правда і осушить
Невольничі сльози
Та кровію нап'ятнує:
Що людське, — що "боже";
Що робітникам належить
За працю, за труди,
А що катам та неробам...
Все правда розсудить.
І згине лож... А повстане
Світ єдности й згоди,
Бо разом до праці стануть
Вольні всі народи.

Дітройт, Міш 1916.

НА РОЗПУТТІ.

(Під враженням творів Шевченка.)

Думи мої, скорби мої,
Тяжко мені з вами
На чужині мандрувати
Сумними шляхами!
Скажіть мені, думи мої,
Що мені робити?
Навчіть мене молодого,
Як у світі жити?!
Дайте мені порадоньку,
Де мені подітись?
Чи постригтись до "закону",
Чи голод терпіти?
Чи йти мені на услуги
Панам та магнатам
Та за гроші відречися
Й від рідного брата?
О ні, о ні! — Не давайте
Мені тої ради;
Не втягайте мою душу
До підлої зради.
Бо не хочу я служити
Ворогам проклятим
Та на руки брата свого
Кайдани кувати!
Ведіть мене, думи мої,
До світла — науки,
Щоби я міг розкувати
Заковані руки.

Та щоб я міг в ряди стати
В визвольному бою,
Щоб боротись без упину
За лучшую долю!
От чого то я бажаю
Від вас, думи мої;
Покажіте мені стежку
До правди святої.

Дітройт, Міш. 1916.

ЗА ПОРИВОМ ДУХА.

На світі шаліла відвічная буря
І вітер жалібно стогнав,
Та хвилі котились, мов филі у морю...
А бій перелому варчав.
Ударили громи... Так сильно гукнули,
Аж світ весь від гуку дрожав,
І хвилі ревіли й мене в вир тягнули...
А я тоді твердо ще спав!
У сні тім, тумані, я мрів ще про бога;
Я вірив у пекло і рай...
Аж тут застелилась трупами дорога,
І — в пекло змінився мій край!..
Усюди роздались жалібнії стони
Із тисяч робочих грудий
Та струями гніву падали проклони
За сльози жінок і дітий;
За голод і нужду, за кров і кайдани
Весь нарід розправу підняв...

І бій розпочався... Падали тирани...
Тоді я будитись почав...

* ** *

На світі шаліла відвічная буря
І громи гукали раз-враз...
Аж тут серед гуку грімкий клич почув я:
— "Вставай! Піднімайся, — вже час!"
І я пробудився... І вже не дрімаю...
Та ледви підвів я чоло
І, очи втворивши, на світ поглядаю...
А світ весь огнем залягло!..
Від краю до краю огонь розгорівся
Та іскри боєві несе,
А полумінь ясний широко розвівся
І світом цілим він трясе!..
Останки неволі кругом огортає
І нищить темр'яву на прах;
За злобу неробів він тяжко карає, —
Робочому-ж люду — мостить волі шлях!...

* ** *

І знову роздався страшливий гук грому,
І світ весь опять задрожав;
На світі шаліла борба перелому,
А дух мій життя набирав...
В ту-ж хвилю, коли я почав оживати,
З'явився дух волі — мистець,
І духа мойого звелів він підняти
Та дав йому в руки свій меч...
Він дунув на мене, і я вже піднявся,
І світ весь широкий я вздрів,
А з духом волі мій дух побратався
І разом до бою взлетів.

Дітройт, Міш. 1916.

НА ПОБОЄВИЩІ.

(З Б. Червєньского.)

Устала битва... Замовкли гармати,
Дим в гору знявся, ворог втік в безладді,
Слава, одівшись в кровавії шати,
На честь героїв вінець лаврів ладить,
А там з тисяч грудий клич об небо б'є:
— "Гурра! — Ми горою! — Хай король жиє!"

І маса трупів і ранних без тями
Поміж останком збруї там на полю...
Погідне небо і сонце рум'янне
В маєстатичнім дивиться спокою, —
Веснянний вітер від заходу віє,
Живичним чаром і холодом сіє...

Тихо... Часами стогін вирвесь в шалі,
Скрип амбулянсів долетить до уха,
Збруєю бр'язне патруль у віддалі,
І знову тихо, понуро та глухо...
Лиш соловейко, що в поблизькім гаю
Скрився перед боєм — жалібно співає!..

І промінь сонця, і пісня пташини,
І запах світа, як море безкрає,
Лучиться разом у просторі синім
Та на кроваве стернище падає...
Серед тих трупів, тих ранних, — мій Боже!
Як соловейко співати ще може?...

А між корчами, ту-ж біля гармати
Ранений жовнір у муках конає, —

Втворив ще очи, щоб світ попращати...
З під серця з рани кров тепла стікає
І по мундурі мчиться до долини, —
В землю всякає, мішається, — гине...

І шептом тихим ранний озвавсь: "Мамо!
О, мамо моя! — Взяли м'я від тебе!
Як же, нещасна, заллєшся сльозами,
Скоро почуєш о моїм погребі,
Як сивий свій волос меш рвать з голови"!..
Тут дуще повіяв вітрець маєвий.

"Хто-ж ранком цвітів Софійці доставить?
Хто в вечер співом її звеселить?
Мара лиш моя хиба сон їй справить
І про смерть кроваву мою сповістить
Тай знову поверне в холодну могилу"...
На небі сонце сильніш засвітило!

"О, Боже милий! Дай прожити в світі!
Стареньку матір позволь привитати
І милу мою, — щоб разом зажити;
З життєвих трудів дай овоч збирати,
А славу твою буду величать"!...
Лиш спів соловія залунав опять.

Забракло духа... Голову схиливши,
Застогнав: — "Ратуйте! — Хоч кроплю води!.."
Не було ратунку... Уста заціпивши,
Скінчив він шепчучи: — "Я ще молодий"...
А там далі оклик з тисяч грудий б'є:
— "Гурра! — Ми горою! — Хай король жиє!"

Дітройт, Міш. 1916.

ТВЕРДИЙ СОН.

Давно засвітило сонце над землею,
І проміни ясно горять;
Вже світ пробудився, так і б'є луною,
А люди замучені сплять.

Вже ясний вид сонця у крові скупався,
І кров червоніє оп'ять,
Та поклик до бою тужливо озвався...
А люди ліниві ще сплять.

Встав месник за правду, і кличе і просить,
Взиває, щоби вже вставать;
І душу і тіло у жертву приносить,
А люди усе таки сплять.

І довго зривались борці до роботи,
Щей досі вони гомонять;
Взивають, щоб горе тяжке побороти...
А люди як спали, так сплять!

Дітройт, Міш. 1916.

НА УКРАЇНІ.

Як гляну, браття, на Вкраїну —
Аж серце стисне — заболить!
І так, здаєсь, у ту хвилину
Душа і мозок весь горить...
Хотілося б туди злетіти
— Щоб лиш дістать орлиних крил —
І вражу силу овладіти, —
Здавити їдь поганих сил!..
Пощо катів тих на Вкраїні?
Пощо тюрми? Пощо каторг?
Чому лукавії ще нині
Народним ділом ведуть торг?!..
На нашій славній Україні
Пани неволю завели;
У нашій нещасній країні
Голод і змора залягли...
О, правдо! де ти? — Де ви люди?
Невже-ж в неволі вам конать?
Невже-ж кінця тому не буде:
Ледачих трутнів годувать
І напувать своєю кров'ю, —
Ярмо проклятеє тягнуть!?..
О, люди! — Браття, сестри, — встаньте!
Ідіть, рівняйте правді путь!
А ви, прокляті безувіри,
Поганці, грязь, підніжки ката,
Немов заїлії вампіри,
Ярмо вкладаєте на брата, —

На свого рідного... О, горе!
О, муко люта!... Де ти сило!...
Усюди лиш видніють сльози,
І кров, і трупи, і могили!...
Куди не глянь, — там грязь, болото;
Куди не глянь, — там сум, біда
Та скрізь панує там підлота
І кров там ллється, як вода!
Там всякий підпанок і чура,
Що сам в ярмі на світ прийшов, —
Не встиг добитися мундура —
Та вже і смокче братню кров.
Не встиг покинути свитину —
Та вже премудрого вдає.
І брата свого і родину —
На смерть, на муки завдає!

* ** *

О, горе! горе вам, тирани, —
Як згине лож а правда встане!
І як розпадуться гроби,
І повстають німі раби
Та розійдеться клич по полі:
— Ми хочем Волі, Волі, Волі!

Дітройт, Міш. 1916.

СПІВАЙ, СПІВАЧЕ...

(Е. К-ну.)

Співай, співаче! Та співай такої,
Щоб аж стряслися підвалини земні,
Щоб світ піднявся з задуми тяжкої,
Щоб отворились келії тюремні.

Співай, співаче, — нехай люд убогий,
Що темнотою в кайдани закутий,
Пізнає правду — кому дієсь кривда,
Хто щирий друг є, а хто ворог лютий.

Співай, мій друже, бо я вже не можу,
Бо серце моє зболілеє плаче;
Я радше думу сумную уложу
І тобі пішло я, — та співай, співаче!

Дітройт, Міш. 1916.

ПОКЛИК.

Не час оттак нам дармувати,
Не час у затишку дрімать;
Пора уже з просоння встати
Та враз діло святе почать!
Пора йти там, де зла година,
Де брат і друг в ярмі куня,
Де весь народ, немов дитина,
Ще панську волю все сповня.

Там, де мужик німий, покірний
Працює враз з конем, з волом,
Та всяким дукам щирий, вірний,
Він б'є поклін рабським чолом.
Там, де сестра живе убога,
Немов невільниця яка, —
То до людий, то знов до бога
Падає... молиться... кляка...
Там, де попи кадять і кроплять
Та убивають людський ум, —
Пани мужицьку шкуру лупять
На радість, клятії, — на глум...
Туди спішім! — Спішімо сміло!
Пора до бою явно стать;
Пора ярмо тяжке пірвати
Та волі клич в гору піднять!
На стрічу сонцю йдім невпинно,
Рівняймо правді правну путь;
Нехай наш клич летить по світі,
Нехай недбалі ожиють!
Нероби-трутні хай почують
І перед світом хай дрожать, —
Бо вже не довго бенкетують,
Не довго їм оттак гулять.
Бо час наспіє і повстане
Робочий люд, що спав від літ,
Визвольні здіймуться пеани
Й нове життя прийде у світ.
Не час бо вже в ярмі стогнати,
Не час кайдани волочить;
Пора уже ярмо пірвати,
Пора кайдани ті розбить!

Дітройт, Міш. 1916.

В ДЕНЬ "ПЕРШОГО МАЯ".

Сьогодня свято, — "Перший Май",
Великий день в лихій добі;
Це день весни робочих стай,
Це збруя нам в тяжкій борбі.

На "Перший Май", — хто лиш жиє,
Хто хоче жить, — в ряди ставай!
Бо світ горить, луною б'є...
Сьогодня свято, — "Перший Май".

В ряди ставай, — в ряди борців!
Покинь зневіру — забуття,
Поклич живих, буди мерців
На кращу путь, в нове життя.

Бо день настав... Вже случний час,
Щоби збудився світ у край...
Це день весни робочих мас, —
Тим днем є свято — "Перший Май".

Дітройт, Міш. 1916.

ПРОТЕСТ.

Як піп научає, щоби не грішити
Та бути покірним на панський розказ,
Що душі невірних муть в пекли горіти, —
То я протестую такому сейчас!
Не вірю я в теє, що кажуть пралати,
Не вірю в науку пузатих попів,
Бо я бачив пекло в робітничій хаті:
Там голод і нужду робітник терпів...

Зайшов я раз в хату одного з робочих,
А там, — як у ямі, як в норі якій!...
Там жінка працює, доленьку кленучи,
А діти обдерті... (От образ страшний!)
А муж на роботі день у день працює
Та тяжко гарює... Справжній каменяр...
Ні хвилі спочинку, бо він не дармує...
За що-ж голодує?.. А що робить цар?!..

На троні у злоті сидить, як в болоті,
Та сипле розкази, щоб карали нас, —
А панам, магнатам і всякій голоті
Молоком та медом пливе добрий час.
Їх жінки не роблять, голоду не чують,
Їх діти убрані в атласи-шовки...
Тай вони-ж, прокляті, нічого... Дармують
Та друть нашу шкіру, як хижі вовки!

Спитав я оттої робітниці-жінки,
Як то їй живеться? — Вона й відвіча:
— "Тяжко жить на світі; усе переднівки,
А з праці та горя не чую й плеча"...

І тяжко зробилось мені мимоволі,
Бо горе та нужду і я перейшов,
А тепер блукаю, шукаючи долі...
Та скрізь тільки бачу я сльози і кров!

І сили останні старався я зібрати,
Щоби не бухнути надмірним плачем,
Бо серце боліло, кидалось і рвалось,
Неначе б хто краяв огненним мечем.
І голос вривався, кров в жилах кипіла,
Думки ізмагались в душевній борбі...
На силу піднявсь я, — хоч серце боліло,
Щоб волі не дати безмежній журбі...

— Не плачте на долю, — почав я вмовляти, —
Таких нещасливих тисячі, як ви;
Не час бо жалітись, не час нам ридати,
А силою стати сейчас до борби!
— "Боролись ми, каже, з тяжкою бідою
Та боремся тяжко ще і по цей час.
Таж ті тупоумні з міною "святою"
За те й ворогують, — ненавидять нас.

Мого мужа лають, чортом називають
І бог зна що стали на нього казать;
За щиру охоту в визвольній роботі
Готові на нього камінням кидать!.."
І сльози скотились по лицях пожовклих,
Вхопила в долоні зболіле чоло,
Хлипнула на хвильку тай знову замовкла...
А серце у мене, мов грім загуло!

Я духом зірвався, і запалом сили
Хотів розвалити кровавий престол,

Щоб вражі кайдани життя не гнітили,
Щоб правди не гнобив проклятий ідол!
Не міг я вже довше байдужно глядіти,
Бо в серцю зібралась болючая месть, —
І кожнє слово, згрозою прошите,
Збудило у мене цей дивний протест.

Дітройт, Міш. 1916.

НА ПРАВДИВОМУ ШЛЯХУ.

Загуділо, загреміло
Глухо під землею;
Виступають борці сміло
На діло святеє.
Ідуть полки за полками,
Ряди за рядами;
Ідуть гордо та за волю
Кладуть головами.
Зносять муки і тортури,
Терплять невигоди;
Бють кличем об тверді мури, —
Будять всі народи.
Ідуть вперед... А над ними
Прапор червоніє;
На прапорі невинна кров
І напис видніє:
"Робітники всего світа, —
До бою! До бою! —
За вашу честь, ваші права,
За вольную волю!"

Дітройт, Міш. 1916.

ВОРОЖОМУ ТАБОРОВИ.

Дрожіть, нероби! Час послідний,
Що нарід ще в ярмі куняє...
Дрожіть, бо хвиля перелому, —
Бо далі вже терпцю немає!
Встають захлостані в кайдани
Раби, що гнулись до цих пор;
Летять у вир, мов гураґани,
Під свій скровавлений прапор.
Пізнали правду правди діти:
Мозольні руки піднялись
До сонця мети, до просвіти, —
За кривди — пімстою клялись
Віддячитись у лютім бою!
Встають, збираються юрбою...
Що дня, що хвилі, що години
Простуються похилі спини;
Встають нащадки недобиті
І лиця зморщками пориті
До сонця гріють, просвіщають
І сил до бою набирають.
Дрожіть! Бо люди ті закуті, —
Це ті невтримні беркути,
Що попід облаки снуються,
Що дужим розмахом несуться.
Та як прийде тая година, —
Вони — як море, як лявіна,
Грянуть на ваш табор ворожий,
І в своїй крові, в своїх сльозах
Утоплять вас!

Бо там, у вашому таборі,
Не має сили, — тільки грошi...
Дрожіть, прокляті міхоноші
Зі срібняками, наче Юди,
Бо піднімуться вольні люди
І запанують духа світом!
І правда, кровію полита,
Встане, і розтрясе темряву ночи,
І світ представиться на очи
Усім слiпим ще від уроди,
Й усі приклоняться до згоди.
І кров'ю зрошені кордони,
І трон, церкви і забобони —
Усе пропаде, все загине,
І люд у просвіті полине
До щастя мети, до віднови,
До світа братньої любови!

Дітройт, Міш. 1. VI. 1916.

БАЖАННЯ.

Я люблю свій народ і край,
Люблю простору Україну;
Але не кажу я: "Нехай
Народи другiї загинуть"...
Противно, — хочу я, щоби
Для всіх права були однакі:
Чи Турок, Німець, чи Москаль,
Француз, чи й Японець далекий...
Усі вони мені братами,
Усі землі одної діти,

Без огляду на те як звані,
В яку одежу приоділі.
Щоб лиш не різались взаїмно,
В некорисним для себе бою;
Щоби не сіяли ненависть
Замість братерства між собою!
Отце, що я сейчас бажаю,
Щоб зрозуміли всі народи:
Бажаю волі в кожнім краю
Та всім краям братньої згоди!

Дітройт, Міш. 1916.

МІЙ ДУХ.

Неначе озеро бездонне,
Неначе синий океан,
Видніє тихе небо сонне,
Прибравши світ в нічний жупан.
Блискучі зорі виринають
Із клубів темних, дужих хмар;
Крізь вікна ті горять-палають
Чудові світла, — неба чар.
Задумавшись в журбі глубоко,
Мандрує сторожа нічний;
Бродить, ниряє та з висока
Глядить на дужий шлях вільний.
Хвилює море, — світ хвилює
І гори-скали підніма...
І дух мій так отце прямує, —
Ляку, — зневіри він не зна.

Пливе він сміло і отверто,
(Страху не знає вольна грудь)
Він дух, борець-же він безсмертний,
Котрого й стріли не уб'ють.
Мав він колись ще друга —тіло,
Та того неміч знемогла,
Бо серце в груди знай тремтіло
Й купалось в горю аж до дна...
Не довго-ж видержало в бою, —
Втопилось серденько в крові
Й у своїх сльозах, та з бідою
Помчало з хмарою судьби.
А дух змагається завзято
І гори - скали розбива
Та сіє зерно... А у свято
Весь люд поспіє на жнива!

Дітройт, Міш. 1916.

ВІРТЕ У СИЛИ СВОЇ.

Руки робочії,
Серця болючії,
Уми приспані у сні,
Вірте у здібности
Свої могучії, —
Вірте в побіду в борні!
Щиро, не злобою,
Людства подобою,
Серце до серця, всі враз!
Сонце вже блиснуло,
Громами приснуло,
Промінням світить для нас.

Сміло, з охотою,
Спільно роботою
Ми захищаймось самі;
Проч із буржуями,
Грошо-полюями, —
Вірте у сили свої!

Дітройт, Міш. 1916.

РУЇНИ.

Усе поникло на Вкраїні...
Не чути співу, тільки плач...
Куди не глянь, — там скрізь руїни,
А на руїнах, — мов пугач,
Сидить проклятий цар з юрбою, —
З чорносотенною кермою,
Й віщує смерть в лихій годині
По всій нещасній Україні.
Рабів він темних посила
На бій кровавий, — на жнива;
Жнива це лютії, прокляті!...
Раби, осліплені завзяттям,
Ідуть, падають мов трава...
Усяк ненавистю пала...
І рідний брат мордує брата,
Палить огнем останню хату!...
А там, де ворог не поспіє,
Кого ґранат не розтрясе,
Хто у огні не спопеліє, —
Там голод смерть страшну несе.
А цар шаліє та лютує,

Борців за правду б'є, — мордує!
Сибір, каторга, — аж кишить
Від люду всякого в неволі!..
А ті нещасні там на полі
Копають шанці для живих;
Гроби для себе і для других,
На сором, ганьбу, на наругу —
Зливають кров'ю кожний штих!...
От так тепер там на Вкраїні...
Кому не звісно, — подивіть:
Дрімає воля в домовині
І нарід весь дрімає — спить.

Та он погляньте за кордоном,
Там де на позір була воля...
І там могилами по полі
Встелився край... І плач і стони, —
Убогих вдів страшні проклони,
Жалібні заводи старців...
І там притих народний спів!
— Чому? — спитайте —
Знаю, знаю!
Бо там в столиці над Дунаєм
Аґенти сувались в ногах
Габзбурських прихвостнів за гроші
І жили гарно — прехорошо,
За людську кривду, піт і сльози...
А люди гнулись їм, як лози!
Сини найкращі, молодії,
Збирались в "круги січовії"
І проливали кров за трони,
За позолочені корони!
А їх батьків на смерть гонили, —

Москальофільством очернили!..
Пани австрійськії — магнати
З панами польськими збратались
І їм позволили гуляти,
А ті над людом скрізь знущались
І незасуджених карали!...
Мужицькі трупи повівали
На шнурах... Ганьба, сором!
Втікали люди, як від змори, —
Від змори клятої тиранів,
Що несли нам нові кайдани...

* ** *

Усе поникло на Вкраїні...
Кругом руїни та руїни...
Народ дрімає, спів притих,
Пугач скиглить смертельний стих...
Та ні! — На згарищах-руїнах
Встане нова, вільна Вкраїна,
Бо дух свобідний ще жиє, —
Від нього сила волі б'є;
Орлом під хмари він літає
І местників зове-скликає!

Дітройт, Міш. 1916.

БЕЗ СЛІВ ПРОТЕСТУ.

Як повінь силою забере
Добутки людськії і хліб,
Як смерть застукає об двері
На старости нужденних літ, —

Тоді воно страшним здається
І люди з жалю сльози ллють,
Плач невдоволення несеться, —
Тоді й "протест" до Бога шлють...
Але тепер, — коли не Божа,
А панська власть рішає це,
Що преться армія ворожа
Та смерть і знищення несе, —
То люди ті ярмо це зносять
І для панів побіди просять,
Бо так, мовляв, це йде на славу
Батьків і прадідів старих...
Тепер вони твердять, лукаві,
Що діло те — не жаден гріх!
Палить, мордує лютий ворог, —
Нема ріжниці, брат — не брат;
Добро усе іде на порох, —
Всю людську працю геть палять!
Тепер ті люди не ридають, —
В їх серцях кригою зима;
Покірно те ярмо приймають,
І слів протесту в них нема...

Дітройт, Міш. 1916.

ДО МУЗИ.

Я не хочу співцем таким бути,
Що співає про нужду та горе,
А до злоби він серцем прикутий
І братами він рідними оре!

Не дорічи й таких величати,
Що про волю пеани співають,
А в неволі найменшого брата
По фабриках щодня розпинають!

Я не хочу співцем таким бути,
Що думками літає під хмари,
В його-ж серцю криється змій лютий,
Ідеалом у нього — доляри!

Я не хочу співцем таким бути,
Що хвалить він цісарські трони
Та вербує безумних в рекрути,
Щоб боролись за злоті корони!

Ні, противно, Музонько Ти моя!
Я благаю, серденько, від Тебе
Сили духа і сильної волі,
Щоб до бою станути в потребі.

Я боротись хочу без упину
За свободу людства всего світа...
О, я вірю, що правда не згине, —
Встане, встане — кровію полита

І розпустить стяг святої волі
Понад світом братньої любови
Та покличе нарід сліз-недолі
До роботи — на прю, до віднови!

Дітройт, Міш. 1916.

БЕСІДНИК.

(Памятна картина арештування тов. др. Карла Лібкнехта, в Берліні, дня 1. мая, 1916 р.)

На площі широкій, оподаль гостинця,
Зібралась громада в погідній добі —
Послухати мови одного з тубольців,
Котрий посвятився клясовій борбі.
Вже сонічко ясне хилилось до долу,
Як славна громада наспіла сюди,
З легенька вгиналисъ високі тополі,
До сну колисались вишневі сади.

Щораз пролітали голубії хмари,
Чимраз холодніший вітрець повівав
І сонце світило утішно яскраво
На площу, — де славний оратор стояв.
На улиці діти обдерті вганяли,
З фабрик виходили робітники скрізь,
Жовніри із муштри в касарню вертали,
Де-неде котився владований віз...

А там на гостинці, — на битій дорозі,
Раз-враз проїзджався якись-то богач,
Розлігшися гордо в коштовнім повозі,
Байдужний на людські проклони і плач!..
На площі збирались цікаві прохожі
І кожний тиснувся, — щоб лучше почуть,
Що бесідник скаже про своє й вороже,
Які про війну там новини будуть?..

Тут хвиля мовчання. Приставили камінь.
На камені станув відважний юнак
І оком сміливим навкруги поглянув
Та бесіду свою почав він оттак:
— "Товариші! — Гляньте! — Усюди по світі
Панує неволя і взноситься плач;
Робітників нужда до долу прибила,
А в щастю гуляє неситий багач!

Вам діється кривда... На все, що у світі,
Усі ви поклали кровавий свій труд,
А тії вампіри, нероби неситі,
Нічо не робивши, в добрі тім жиють!
Коштовнії шати, повози, палати, —
Усе вони мають для свого добра;
А ваша хатина пуста, непривітна,
Неначе звіряча проклята нора!

А ваша одежа, — це "лати на латах",
Про повіз коштовний нічо й не гадай; —
За те-ж ті нероби священно-пузаті
Для вас аж по смерти обвіщують рай..."
Заслухались люди в ту бесіду щиру,
Спокійні, як вечір погідний, святий,
І в кожному серцю відбилось те лихо
І думи нависли, мов образ страшний.

– "Пощо нам війною іти на сусіда? —
Наш бесідник смілий став дальше казать:
— "Як ми рабувати до других не підем,
То й нас "неприятель" не буде займать"!...
А там біля тину бабуся старенька,
Що пильно вдивлялась громаді отцій,

Згадала сердешна єдиного сина,
Котрого насильно забрали на бій.

Він був молоденький, у розцвіті сили,
Пішов-же спасати панам вітчину...
Ніхто не зважає, що неньку покинув
В хатині убогій, стару, немічну.
Гіркая година, — остатись самою
Без помочи в хаті, без ложки борщу;
Та, щоб не умерти, у других прохати
Насушного хліба, як в бога дощу...

А он молодиця заводить-ридає,
Що мужа убили десь там на війні; —
Голодна, обдерта осталась вдовою,
Сама безпомічна і діти дрібні...
— "Пощо нам війною іти на сусіда?" —
Слова ті відбились у кожній душі:
— "Життя нам миліще над всіх дармоїдів!"
— Нараз заявили присутні усі.

Подув тихий вітер зза низької хати, —
Аж ясень старенький під ним заскрипів
І сонце за гори почало ховатись...
Так чудно — сказати б — нема в мене слів...
Здрігнулась громада, і думи стряслися,
Роспука змішалась з нерівним жалем;
У кожного кривди старі піднялися
І пімсти охота занялась огнем.

А бесідник далі вмовляв щире слово,
Щоби не служити рабами — панам;
Щоб серце і розум були все готові
На стрічу братерству і рівним правам.

І рівне братерство таки огорнуло
Робітників бідних, що чули все те;
їх спільна охота до праці тягнула, —
Відвага до бою, на діло святе.

Злучившись з собою любовю братньою,
Думками впоїлись в роскішне життя
І слухали так, як у домі щасливім
Матерньої мови слухає дитя.
Значить, що любили ту бесіду щиру,
І щиро оплески лунали раз-враз...
Та горе! — І злобні не дарма слідили...
І злобних проклони піднялись нераз!

Бо Юдів є много на світі цілому, —
Чи свідомі того вони є, — чи ні;
Чи так із глупоти, чи з злоби лихої,
Чи хоч-би й за гроші служили марні.
Не спали прокляті, а зраду кували
Своїм таки рідним робочим братам, —
Та з хистом собачим неправду брехали
Поліції, гончим собакам-хортам!..

І в хвилю, як люди громадно стояли:
Старці, жінки, діти, — спокійні, як ніч, —
Поліція люта з усіх сторін впала
На товпу, мов звірство прокляте, — мов дич!..
Шаблі і гарапи в руках мускулярних
Почали вганяти по людських карках...
Не стримав їх плач немовляток невинних; —
Місили, доптали, ломали на прах!

Дібравшись до серця народнього духа,
Точили невинну робітничу кров;

Змішали усіх там без жадної скрухи...
Пропала нещасна братерська любов!
Дібрались до серця зібраного люду,
Де бесідник словом живим гомонів,
І в імени права облудного суду
Його закували!... І він занімів...

Прочунялись люди з погрому страшного, —
Невинній жертви лишилися скрізь...
І це підкопало надію на Бога.
Крізь жалю тяжкого і стонів і сліз,
Розлізлись сердешні згрозою прибиті;
В ярмо похиливши, зріклися всього...
А гончі собаки гнівні та сердиті
В тюрму потягнули — казнити його.

Дітройт, Міш. 1916.

Я ВІРЮ.

Я вірю щиро в силу ума,
В визвольну силу дужих мас;
І вірю свято, що небаром
Наспіє волі гідний час!

Я вірю в суд страшний і строгий, —
Не Божий суд, — а суд рабів;
Вірю, що встане люд убогий
Та відплатить діла катів...

Я вірю в те, що сила духа
Взнесе побіду понад трон.

Та за наруги, кнут і пута
Панам принесе близький скон.

Я вірю в те, — як всі ми станем
Разом до праці — до борби,
То згине лад старий, поганий, —
З ярма прокинуться раби,

Зі сну повстануть всі недбалі
І луч братерста блисне вмить,
А вольна пісня понад нами,
Мов грім всесвітний, загремить!

Я вірю в те, — а вірю свято!
Та віра й мури розіб'є;
Мій дух при ній стоїть завзято,
У мене віра та жиє!

Дітройт, Міш. 1916.

З НОВИМ РОКОМ.

З Новим Роком, други милі,
Вам кладу цей заповіт:
В лучшій вірі в свої сили
Рік будучий проведіть!

Хто рабом був, чи слугою, —
Глянь, як світа вольний пан!
В своїй хаті будь ґаздою,
Своїм паном будь Ти сам!

Хто-ж тиняєсь по чужині
А за рідним все тужить, —
Тому щиро я бажаю
В рідній хаточці зажить...

Хто нудьгує та сумує,
Без дружини, без життя, —
Тому доля хай спрямує
Вічний рай — святе буття!

"Новий Рік"! — Нехай-же буде,
Хто бажає що собі...
А я все, — щоб вольні люде
Сильно встояли в борбі!

Вірте, други, в свої сили!
Це найлучший для нас лік;
А життя нове — щасливе
Принесе нам "Новий Рік"!

Дітройт, Міш. 1916.

СУДЬБА.

Яка судьба мене чекає
І що ще стріну я в життю,
Яким шляхом піду, — не знаю;
Чи згину марно в забуттю,
В краю отцім, батькам незнанім,
В чужій, далекій стороні,

Де сум важкий — ще гірш кайданів,
Де люди ходять все сумні,
У тім буйнім, великім місті,
Де рій народу — аж кишить,
Де дукам царство — небо чисте,
А меньший брат в біді тремтить?!
Чи ту загину я, — не знаю
Й не хочу знать, — байдужно те!
А хоч би й там у рідним краю, —
Так що по тім? — Про те не дбаю,
— Умерти треба, хоч би де!...
Одно я тільки знать бажаю:
Яким шляхом піде весь люд?
Чи дійсну правду він пізнає?
Чи збере плід за працю-труд?
Чи довго ще буде хилятись
В тяжкій неволі, у наймі?
Чи довго ще буде цуратись
Всього, що правда?... Може ні...
Може пізнає де він, хто він,
На що, кому, пощо живе,
І щиро вістку тую прийме,
Що вже послідня хвиля б'є
В ярмі, в неволі тій проклятій!?..
Оттеє то я хочу знати.

Не знаю я, чи моя доля
Пропала де, — чи ще живе?
Чи мому серцю буде воля,
Чи раз хоч в радощах заб'є?...
Та знаю я, що воля люду
Буде!... Буде, бо ще живе,
Тільки в тюрмі сидить, — чекає,

Аж час великий той заб'є
Могутнім ревотом по світі,
Тоді вона шпурне кайдани
І замки, кровію политі,
Спадуть, а невольничі рани
Зійдуться і віддихне свобідна грудь!

Дітройт, Міш. 1916.

"БЕЗПАРТІЙНОМУ".

Ідеш і сам мабуть не знаєш,
Яким шляхом ти поступаєш.
У місті рух. Народу много;
Ідуть багаті і убогі. —
Пани в театри поспішають,
Убогі-ж ласки дожидають,
Чи то в фабриці, чи на полю,
Та все сповняють дужших волю...
Попи з амбон учать покори,
Туманять душі, (душі хорі).
А ти один ідеш між ними —
Цебто між добрими і злими —
Та пісню свою їм співаєш:
Часом хвалиш їх — часом лаєш!

Дітройт, Міш. 1916.

ПОЕТ.

Станув на розпутті несмілий та тихий,
Душею і тілом чутливий юнак;
Зазнавши недолі та ріжнього лиха,
Почав він співати під жалісний такт.
Ударив по струнах душевної кобзи
І пісня полилась жалібна, сумна,
Зкотилися ревні горячії сльози,
В думках потонув він цілий, аж до дна!

А там появилась йому пишна Муза, —
Богиня поетів, цариця їх мрій,
Що кожнеє слово по дійсній заслузі
Красить, з'одягає у творчости стрій...
І каже до нього та Муза вродлива:
— "Співаче мій любий! — Як тяжко тобі,
Як сум давить душу, — то будь терпеливий
І сміло змагайся в життєвій борбі!

І хоч ти в недолі, далекий від світа,
Хоч щастя у тебе ще з малку нема, —
То пісню жалібну, тугою сповиту,
Сховай, аж настане у тебе зима...
Тепер-же, співаче, співай не такої,
Щоб серце боліло, щоб рвалася грудь;
У піснях ти своїх буди всі застої, —
Убогому люду пророком ти будь!

А люди почують тебе сиротину
І щиру ту пісню до серця приймуть

Та з кожного слова — огню лиш частину, —
І пожар великий, всесвітний здіймуть...
Холодні криги розтануть від жару,
Сніги із ледами до моря стечуть,
І сонічко блисне, розійдуться хмари —
І люди щасливо до правди дійдуть!

А ти, мій коханий, — за працю, за труди,
На спомин для світа, як добрий співець, —
За серце чутливе, що б'ється у груди,
Одержиш від мене терновий вінець.
Та тим не страхайся, бо щастя не в тому,
Що гарне, пахуче, блескуче, як креш, —
А в бою тяжкому; як лихо побореш, —
Тоді аж щасливим життям заживеш!

Схилився співець наш і ради послухав,
Душею до Музи увесь він приляг,
А в серцю роздався клич вольного духа:
— "До бою, юначе! — Торуй новий шлях!..."
Піднявшись з задуми, на світ він поглянув, —
У жилах заграла борців старих кров;
Сердечні струни, — душевную рану,
Сховав і в далеку дорогу пішов.

* ** *

І блукає він світами
Мимо горя сліз та крови,
Кличе щирими словами
До роботи, до віднови.
Світ широкий... Люди злії...
Серцю тяжко... Біль пекучий...
— "Хлопче!.. страшно... серце мліє!
Голод-нужда неминучі..."

Так шепоче йому доля..
Та нічо! — Він знай не чує; —
Він народам, що в неволі, —
Вольний світ — життя віщує.
Все шумить: луги, діброва,
Море, гай, ліси безкраї;
Це та Музи проста мова,
З нею-ж то він розмовляє...
А що мова тая проста, —
То-ж не всякий її чує;
І не всякому цікаво,
Що поет співа-віщує...
Злотом - сріблом не бр'язкоче
Мова та, пустим не лудить;
То-ж не кожному до схочу
І не кожний її любить...
Але є у світі люди,
Що ще мову ту плекають;
Є ще люди, що скитальця
Між собою привитають.
Це ті люди з серцем в грудях,
Що ту мову розуміють,
Що душею чар любови
До життя вільного гріють.
З ними то він йде судьбою,
Сум і радість поділяє;
З ними разом він до бою
Лине, гине, умирає!

Дітройт, Міш. 1916.

НА ПОЖАРИЩАХ ЕВРОПИ.

Над валами луна червоніє...
Чорним клубом зібралися хмари,
Сонце гасне, туман бовваніє, —
Наче демон пекельні чари
Розтягає понад білим світом...
І шепоче чудна якась сила:
— "Кров невинна, невинно пролита!...
Розпростерлись смертельні крила!

* ** *

— "О, Европо! — невісто безумна, —
Ти рабами діток повивала,
До пожежі — братерського морду!..
Ти коритись царям — научала!
Світ казиться!... Вітри огнем віють,
Кров запекла змішалась з болотом...
Чуда! Чуда! — Чом не скаменіють
Ті, що кровю шафують за злото!?..
Від притоки північного моря,
До підніжа грізного Кавказу —
Люди б'ються у нужді та горю!
Кров стікає гемонським указом...
Що-ж довело тебе аж до того,
Що у крові пірнула ціла ти?
Де ті іскри, що пожар счинили?
Де причини у цьому шукати?

По тім боці великого моря,
За широким, буйним Океаном,

Мов огненна заблиснула зоря, —
Мов визвольні піднялись пеани...
Там он Азія, — а там-же Европа,
Видно шпилі грізного Кавказу;
Там ще диких племен видно стопи, —
Там роздались боєві розкази!..
То не зоря визвольного бою,
То не волі святої пеани;
Там за злото платять головою,
Там неволю диктують тирани!
А там онде від заходу світа,
Злоба преться ріжними шляхами, —
Там-же слава кров'ю вщерть полита
І невинні падають без тями.
Там пугари під злоті корони
День-щоденно кров горячу носять;
Острі кулі, мимо сліз - проклонів,
Цвіт найкращий покосами косять!
Все прибралось коліром червоним, —
Кров невинна поплила рікою;
Крик і зойки, жалібнії стони, —
Світ забитий туманом і млою!.."

Так ридала примара роспуки,
Як кипіла горяча облава
І недоля і нужда і горе...
А неситі кричали все: "Слава!
— Слава тому, хто згине героєм!.."
І спокійно в каварнях сиділи
Та сміялись нишком між собою...
А невинні за все те терпіли!..
Так спасають країну з недолі,
Ті що пожар великий зчинили;

Так панують гнобителі волі;
Так страждають робітничі сили!

І ти, Европо, на все те гляділа
І оком своїм за всіми слідила;
Хоч поверховно всім ти володіла,
Але на ділу — ти в ярмі ходила!
Не було в тебе крихточки охоти,
Щоб увільнитись з глуму і наруги
Та посвятити сили до роботи, —
На шлях, до волі — світлої райдуги!

* ** *

Ось ось догарує твоя хата...
Останні бельки вже падають,
Останніх сил вже добирають
Твої сини, щоб ратувати,
Щоб лютий пожар вгамувати,
Щоб хоч ще ти жива осталась, —
Щоби від жару не розпалась...
У тому-ж все твоя провина,
Бо ти, безумна, як дитина,
Байдужно з хати виглядала,
Хоч бачила, як підкладали
Горючі іскри під солому...
Мабудь побачити Содому
Кати хотіли... А ти знала
І своїм дітям не сказала:
— "Вставайте діти! Годі спати!
Пора життя, майно спасати,
Бо злі сини мої попились
Та лютий пожар ізчинили!
Не йдіть-же, дітоньки, гуляти,
Не йдіть шапками піддувати

Страшного полум'я з катами,
Із біснуватими синами!
Вставайте скорше, в кого змога, —
Ратуйте хату, бо облога!
— Водиці чистої носіте
І пожар нищіть в час... Гей, діти!"
Ти не сказала так, небого;
Дітей іздала ти "на Бога", —
І многі з них в огні згоріли,
А многі, знай, що подуріли
Та так пішли разом з катами,
Із біснуватими синами,
І лютий пожар піддувають
Й на тебе навіть не зважають...

* ** *

Оттак з тобою ізкоїлось,
Европо, женщино недбала,
Царі робили, що хотілось, —
А ти з дітьми своїми спала
І сліпо розкази сповняла
Та послуху катам учила, —
Дітей своїх в багні топила!..

* ** *

А ви, сини її нещасні, —
Чи ви хоч очи отворили
На світ? — Чи глянули на хмари, —
Що це за орда? — Чи Татари
Наїхали на наші села, —
Чи що за сила там розвела
Проклятий пожар? — Ні, ви спали!
Ви щиру руку відкидали,
Що хтіла вас зі сну будити, —
Ваш розум хтіла узброїти

Міцним завзяттям, духом волі...
Тепер остались ви, як в полі:
Хатинка ваша погоріла,
Худібка ваша околіла, —
І ви живете, мов в пустині...
А що над вами? — Хмари сині...
Немає "Бога" вже над вами,
Щоб чудом накривав шатрами;
Щоб манною кормив в пустині,
Щоб поміч дав в лихій годині...

Дітройт, Міш. 1916.

"U. S. PROSPERITY"*)

В американській північній країні, —
В країні щастя й нещастя без ліку,
Де Індіяни колись ще свобідні
Гуляли сміло, а з ними звір дикий
Буяв лісами й визивав до бою,
І птах у лісі співав, веселився,
І чайка швидко імчала рікою, —
Усе поникло, весь образ змінився.
Тільки на небі ще сонічко гріє.
І ще лишились високії гори...
Взнесись на шпилі, — пів світа узрієш:

---

*) Букви: "U. S." означають Злучені Держави; "Prosperity" — добробут. Американська буржуазія любить похвалятися, що, мовляв, у цім краю є добробут.

Там шмат землиці, — там дужеє море.
Он глянь до долу. Чи бачиш? — Та що це?
Імла запала, немож розпізнати, —
То люди друться, чи птиці, — чи оси?
— Та люди, люди! — Пізнати, бо в шатах...
Там рух, жадоба, роботи благають...
Он глянь: той тягне, той стогне, той гине,
А ті за дармо готове вживають!...
(Ох, ті послідні, це чисті гієни!)
І це зоветься у них добробутом?...
Лихо остане лихом незабутим!

Дітройт, Міш. 1916.

ДО ШЕВЧЕНКА.

Доборолась Україна
До самого краю...
Т. Шевченко.

Правда, Батьку, — доборолась:
З тілом і душею
Запродана до неволі
Панством - комашнею!
Розпинають Україну
Її власні діти...
Не сповняють, звироднілі,
Твого "Заповіта"...
І гірше ще: Твоїм словом,
Злобнії торгують;
Лакейською блекотою

Мозок свій годують!..
Розпинають Україну
За злото-доляри;
Розпинають, як і перше
Її розпинали.
— Останню кров випивають
Щоб серце зранити;
Діла злоби уживають,
Щоб правду добити!

Тяжко, Батьку, було жити
Колись на Вкраїні, —
А ще тяжше ту в далекій
Заморській чужині —
Дивитися, як ликують
Потвори лакейські;
Як напади готовляться
Брудні фарисейські...

"Доборолась Україна
До самого краю"...
Ті, що чесними зовуться, —
Її розпинають...
Доляри в них ідеалом; —
Розпустивши шпони,
Діло святе убивають,
Мов чорні ворони...
Слова твої зневажають, —
Також "Заповіт" Твій
Вже забули недолюдки —
Й Тебе забувають!..
Шкода, Батьку, Твого слова
І крови святої; —
Ненависна вража сила
Дальше лихо броїть.

"Обніміте братів своїх"
Давно вже забули...
Шкода, Батьку!.. Шкода — та гріх
Дивитись на хулу
І словечка не сказати
Братам під розвагу...
Годі лиху замовчати! —
Сердечную згагу
Треба кров'ю загасити,
Бо сліз вже не стало...
Не гідне-ж би було серце,
Як би замовчало;
Як би кривди всі забуло,
Лиху покорилось;
Як би в користь деришкірів
До землі схилилось!..

Поглянь, Батьку, — чорні духи
Тебе величають...
Та тільки так, а на ділі —
Кленуть — проклинають;
За те, що Ти учив братів —
Не бути рабами;
За те, що Ти вбивав катів
Своїми словами.
В них — нажива, перша справа,
А доля народу, —
Це тільки так, поверховно:
Взивають до згоди,
Щоби лекше шкіру дерти
З трудящого брата...
От така то тая, Батьку,
Братія завзята!

Дітройт, Міш. 1916.

ЧОМУ Я ПЛАЧУ.

Кажеш, брате, що я плачу...
Так, — бо серце плаче!
А ти-ж чого веселишся?
Хиба ти не бачиш
Моря крови невинної,
Сліз ревно пролитих?
Чи не чуєш того крику
Війною прибитих?
Чи ще мало того зойку,
Щоб серце зранити?
Чи ще мало того гор'я,
Щоб сльози ронити?!..
Так, я плачу! А ти, брате,
Чого веселишся? —
Чи тому, що світ в кайданах?
Чи тому смієшся,
Що брати в рабській покорі
Карки угинають?
Чи тому, що щирі душі
В тюрмах загибають?
Чи тому смієшся, брате,
Що сил вже не стало?
Що неситі годуються
Кривдою — на сало?!..
Було колись, що й сміятись
Хотів я... Та годі!
Бо негайно в моє серце —
Закрався, мов злодій,

Сум великий та калічить
Серце нещасливе...
Як-же, брате, не ридати,
Як рідної ниви
Кров'ю зрошені святою,
Трупами укриті,
А брати в рабському настрою,
Нуждою прибиті,
Мовчать собі та чекають
"Помочи від Бога"!...
Як-же, брате, не ридати,
Як рідня убога?!..
Було колись, що взивали
Борці до роботи,
Щоб здавити нужду, болі,
Охкання, — турботи...
Та що з того?! Люд покірний
Тьму, рабство плекає,
Свою силу потеряв він, —
"Божої" чекає!..
І я кликав своїх братів
Словами палкими,
І я взивав, щоб не бути
Рабами німими!...
Та байдужний люд не вірить,
На чудо чекає!...
От так, брате, найменший брат
В ярмі пропадає.
Не знає він свої сили,
Бо правди не бачить;
Тому то я невеселий,
Тому гірко плачу.
Може плач хоч пригадає
Те, що всі забули;

Може плач хоч мій, почує
Їх серце нечуле,
Наче камінь, неохоче
До життя, до волі...
Тому плачу, милий брате,
Що нема в нас долі...

Дітройт, Міш. 1916.

СУМНІ КАРТИНИ.

I.

То не степ широкий, дужий,
На шляху видніє,
То не вітер буйнесенький
По Вкраїні віє;
То багнети смертоносні
Шляхи закривають,
То женщини на Вкраїні
Катів проклинають.
То не сонце промінисте
Над ланами світить,
І не камінь то у грудях
Жаль болючий ціпить;
То хати, огнем горючі,
Полум'ям палають
І у грудях нужні серця
З болю умлівають.
То не зоря вечірная
З неба виглядає,

То не місяць білолиций
На світ позирає;
То жена пращає мужа
В далеку дорогу,
То муж-батько покидає
Родину убогу.
То не пташки у садочку
Сумну пісню виводять,
То не ластівка маленьких
До гніздочка зводить;
То діточки так ридають
В лихую годину,
То матінка кличе в хату
Дрібненьку родину.

II.

Там по полю, по широкім,
Стогін стогне-віє,
Гук і стук, життя із смерт'ю
Котиться, шаліє!
А в дубині при долині
Огнем повіває,
Нужна хатка в полумінню
Тріщить-догаряє!
— "Діти мої"! — кричить мати:
"Горе мені, горе!
Мушу з хати вас дістати!..."
Тай шубовсть, як в море,
До хатини... Нещаслива!...
Хата затріщала, —
Крик зчинився, присли іскри,
Тай знов тихо стало.

III.

Повертали братовбійці
З кровавого бою,
Повертали та витали
Села рідні свої.
Розійшлися по домівці,
Родину витають...
А він один через поле
Домів поспішає
Понад річку, при долині...
От от власна хата,
От от вийде жінка мила,
Діти крикнуть: "Тату!..."
Підступає... "Що це?... Боже!...
Пожарні руїни! —
Двоє старших, а там жінка
Й найменша дитина
У обіймах. Трохи глини
І попелу купа...
Сам не вірить, скаменілий,
Очи стали слупом...
Взяв револьвер, в груди мірить,
Курок відтягає...
Піт кроплистий на долівку
Струями стікає...
— "За цісаря і за Бога"...
Проклята година!
А це буде за убійства, —
За мою родину"!...

Оглянувся кругом себе
На згарища купу...
Рух... Секунда... Гук роздався...
І сам упав трупом.

Дітройт, Міш. 1916.

СТАНЬМО ДРУЖНО!

Станьмо дружно, твердим муром,
Там, де волі твердший ґрунт;
Там, де сонічним пурпуром
Відживляєсь смілий бунт!

Там, де серце живо б'ється,
Там, де смілий клич гремить;
Там, де воленька сміється, —
Де життєвий бій кипить.

Станьмо дружно! Серцю волю
Даймо щиро, хай жиє;
Станьмо дружно всі до бою —
З тим, що кров народну п'є!

Хай загинуть ції назви:
— Хлоп, невільник, піп, тиран; —
Хай буде лиш люд робочий,
Сам ґазда і сам свій пан!

Нум-же, браття, — станьмо дружно!
В вир кидаймося всі враз!
— Хто не трус, хай буде мужний,
Бо на бій вже слушний час!

Дітройт, Міш 1916.

РЕНЕГАТАМ.

Ви рідного брата продали,
За срібну, брязкучу монету;
Ви власную честь проміняли
На підлу, негідну клевету!

Без стиду, без чести, в болото
Ви власні сумління шпурнули; —
За банки, офіси, за злото,
За марнеє "я", — за титули...

Нелюди! Розправа настане! —
На вас ми свій суд підведемо,
І слушна відплата досягне
Вас всіх, за ваш подвиг мерзенний!

За підлість, за зраду, за хулу,
За торг людським потом і кров'ю, —
Погорда, зневага і кара, —
Усе є для вас в поготов'ю!

Дітройт, Міш. 1917.

СУЧАСНИМ ПАНИЧАМ.

Як би ви знали, паничі,
Де люди плачуть живучи,
То ви б ніколи не творили
Та марне б Бога не хвалили,
На наші сльози сміючись!...
Т. Шевченко.

Як би ви знали, паничі,
Що ганьба, встид рабами бути,
То ви б не бавились тепер
У панських цуциків - рекрутів!

Як би ви знали, паничі,
Як Україну визволяти,
То ви б до ката не ішли
Обцаси цілувати!...
Як би ви знали, що значить
Робочих труд і піт кровавий,
То ви б народнє добро
Сейчас народови віддали!...
Як би ви знали, що то честь
І гідність чоловіка,
То не ширили би брехні,
Як проста "бизнес - кліка"!..
Як би ви чули плач жінок
На нашій Україні,
То ви б за своє підле "я"
Не лаялися нині!...
Як би ви чули крик і зойк
Робочого народу,
То ви б не пили кров його,
Мов чисту зимну воду!...
Як би ви знали, що то є
"Нещасна Україна",
То вам не пахла б ковбаса,
Ні панська солонина!...
Як би ви знали те ярмо,
Що глодже нашу спину, —
То не старалися б катам
Запродать Україну!...
Як би ви знали, хто ви є,
То не корилися б підлоті;
Як би ви дбали про життя,
То не сиділи би в болоті!...
Як би ви чесними були,

То ви б на марне не кричали;
Як би ви щирими були,
То ви б до праці рук приклали!...
Як би ви знали, паничі,
Святі Шевченкові кличі,
То ви б кирині не робили
І темноти би не ширили,
За наші гроші жиючи!...

Дітройт, Міш. 1916.

НЕМА В ТЕБЕ ЧЕСТИ!...

(Всякому віршописові, котрий зраджує свою робітничу клясу.)

Співаєш, братку, —
Та що з того співу?
Що з того, що звуки
Про сни якісь ллються,
Як люди в неволі,
Не знаючи долі,
Мов риби у сітях все б'ються?!

Що з того, що в піснях
Хвалиш ти природу
І легкі іділлі співаєш,
Як панству лихому
Пішов ти під моду,
А хлопську стріху кидаєш?!

Нема в тебе чести! —
Про волю співаєш,
А в дійсности волі не хочеш.
Нема в тебе чести! —
Ти волю робочих
Ганебно ногами толочиш!

Нема в тебе чести!
Що з того, що в піснях
На позір до бою взиваєш,
Як з панством разом ти
У стіп капіталу
Ганебні поклони складаєш?!

Ти знаєш Шевченка?
(То Сила, то Воля!)
І Він паничам докоряє.
А Франка? — Чи знаєш,
Як в піснях Він своїх
До бою святого взиває?

До бою завзято,
Усіх Він взиває,
До бою святого — нового;
Та не за цісарство,
Ні вражеє панство,
Ні теж за попів, ні за Бога.

Чи ти так співаєш? —
Чому-ж бо?! Не кажуть!? —
А де-ж твоя, братіку, воля?!

Пощо приставати
З людьми, що за гроші
Продали-б і батька в неволю?...

* ** *

Співай-же, коханку,
Співай не на шкоду,
Співай — як поетам пристало;
Покинь забобони
І царські корони,
Щоб доля робочих не спала!

На крилах поета,
Свобідної думки,
Взнесись понад світ, понад люди!
Сій поклик до бою
За кращую долю,
Тоді то і чесним ти будеш!...

Дітройт, Міш. 1917.

ТОВАРИШАМ.

До вас, товариші недолі,
Други в борбі, в святому ділі,
Взиваю я: ступайте сміло
Шляхом до людскости, — до волі,
Ступайте, други мої, сміло!

Шлях невигоди і терпіння,
Шлях переслідувань катами
Хай буде сонцем перед нами,
Що стріне наші покоління
Вільним народом, — не рабами.

Скажімо сміло, куди йдемо,
За що поносим труди й болі;
Скажімо сміло: — "Ми з неволі
Ідем і світ цілий ведемо
До правди, єдности і волі!

А як кому прийдеться вмерти
З кличем в устах: — "Пращайте, други,
Я вже свобідний від наруги!..."
Там напис виросте нестертий:
— "Він вже умер! Пращайте, други!"

Як-же разом дійдем до цілі,
До правди, щастя, сили, волі;
Як світ цілий буде на волі, —
Тоді ми збрую свою — стріли
До гробу зложимо в спокою.

Тоді то в жертву вже не крови
Буде потрібно всему світу;
Не днів, у нужді пережитих, —
А щиро-братньої любови,
Щоби братів — людий любити.

Весь світ!... Наука, правда, воля, —
Це чисто людяна ідея,
Це діло важнеє, — святеє...
Сміло-ж, други, туди стремімо
З огнем старого Прометея!

А як нам всім прийдеться вмерти
На шляху нужди і недолі,
То внуки наші, вже на волі,

Приймуть той смілий крок отверто,
По своїй думці, — своїй волі...

То-ж сміло, други, йдім до бою, —
Година вибила, — спішімо!
Прапор скровавлений взнесімо
Над світ могутньою дугою
І разом так вперед ідімо!

Дітройт, Міш. 1917.

ДЗВІН ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО СОЦІЯЛІЗМУ.

На голос дзвона всіх народів
Весь світ підводиться зі сну;
Падає марево незгоди,
Бо дзвін голосить нам весну
І огортає братнім духом
Народів всіх судна,
Щоби всесвітним враз йшли рухом,
Бо ціль усіх — одна!

Неситих крик страшний піднявся,
Страхом роспукою гуде,
Весь світ навалою подався
І сміло так вперед іде.
За голод, нужду, кривди й болі
Несесь важкий проклін...
— "Нам ціль одна — це Правда й Воля!"
Гуде всесвітний дзвін.

— "Ні! Не злякають нас тортури,
Ані каторга, ні тюрма;
Весь світ повстане твердо муром,
Упаде визиск — вічна тьма,
І поплинуть рікою волі
Народів всіх судна
До правди й єдности святої,
Бо ціль усіх — одна!

Не ворог той, хто кличе брата,
Щоб щиро братню руку дав;
Не ворог той, що проти ката
Не раз, не два, на бій ставав
І намагався збить кайдани,
Даючи власну кров...
Не ворог той, що разом з нами
На смерть відважно йшов!"

Так дзвін всесвітний всіх взиває,
Щоб мир святий сейчас настав.
Цей дзвін — тиранам супостатам
Сильним протестом в очи впав.
Він закликає до віднови
Народів всіх з руїн, —
До світа братньої любови,
Бо він — **"Всесвітний Дзвін"**!

Дітройт, Міш. 1917.

ДУМА.

Рідна нива не з'орана,
Пусто-тихо всюди,
Лиш вороння сумно кряче:
"Люди! Де ви, люди?"
Не виходить косар в поле
Ранньою порою,
Не кланяється дар божий
Валом під косою.
Не виносить молодиця
Обідати в поле,
Тільки лихо б'ється з лихом,
Плаче серце кволе.
Іду шляхом невдоптаним,
В думках ізмагаюсь:
"Чом-же мене не витаєш,
Краю, рідний краю"?...
Не виходить мати з хати,
Нема — не витає,
Батько рідний і не гляне,
Що син повертає!
Не покличуть сестри в хату
І брат не зрадіє,
Тільки вітер сумно виє:
"Пропала надія"!...
Помарніло все, що жило,
Села заніміли,
Люди в нужді караються...
Проклятеє діло!...
Рідна нива не з'орана,

Сохне — засихає,
Брат найменший у недолі
Марно загибає!...

* ** *

Полетів би орлом - птахом
Високо за хмари
Та розбив би тьму - темряву
Вражої отари!
Щоби сонце засвітило,
Як перше світило,
Щоб брати мої на волі
Волею зажили.
Та не в силі!... На могилі
Вороння обсіло
Та крюкоче — з'їсти хоче
Немічнеє тіло!...

* ** *

Заграю я вільним стихом
Про нужду і болі,
Посію я свої думи
На рідному полі;
Розлетяться по всім світі
Мої сиротята, —
Понад хмари, попід сонце,
Мов бистрі вірлята,
І серденька заплакані
Чаром нагодують
І силою могучою
Хмари опанують!
Спаде дощик, зросить землю
Теплою сльозою,
Блисне сонце і огріє
Ниву рідну мою.

Тай зародить вільна думка
Вал могучий - дужий,
І заспіва косар в полі:
"Ой, не шуми, луже"!
І поклоняться покоси
Буйними валами
Під косою і росою,
Неначе сльозами,
Обмиються...
І оживе наша нива
І зазеленіє
Та від Дону аж до Сяну
Волею повіє!

Котус, Н. Й. 1917.

СПИ ДИТИНКО.

(Моїй маленькій Олі.)

Спи, дитинко, — поки серце
Горя лютого не знає,
Поки доля у колисці
Сном невинним спить-дрімає,
Поки бог Морфей на крилцях
Твою душечку колише,
Поки чар весни твоєї
Ароматом пишним дише.
У колисці, моя пташко,
Твій спокій і сни чудові...
Спи-ж, дитино, поки сняться
Небозводи пурпурові!
Спи, дитино!... Світ широкий

Ще кайданами окутий...
Спи, пташино, поки встане
Местник правди незабутий,
Поки зоря над тобою
Мигне в розгарі блискучім,
Поки долі — щастю твому
Блиснуть сонця ясні лучі
І освітять шлях широкий, —
Шлях незнаний серед поля...
Спи-ж, дитино моя мила,
Поки спить ще твоя доля!
Бо хто знає? Бути може...
Ти останеш... Ох, спокою!
Не бажаю тобі того,
Щоб осталась сиротою.
Бо нема на світі гірше,
Як убогій сиротині, —
Пропадати, загибати
Без родини, на чужині...
Лучше було б'... Ні, о, доле!
Доле, доленько незнана, —
Пробудися, покажися!..
Спи, голубочко кохана,
Спи, дитино!

Когус, Н. Й. 1917.

ДЛЯ СВІТА.

І що-ж в світі краще,
Як для світа жити,
З людьми працювати
На рівні, як брат?
І що-ж бо миліще,
Як правду любити, —
Ту правду, що лине
З робітничих хат?!

Когус, Н. Й. 1917.

МОЯ ПОЕЗІЯ.

Не злото, не срібло
Отце я збираю,
А щирі, сердечні слова;
Це скарб мій єдиний,
Моя це потіха,
Це пісня правдива моя!...

Когус, Н. Й. 1917.

РОБОЧОМУ НАРОДОВИ.

Робочий народе, де твої права?
Де правда і воля для тебе?
Де твої здобутки — признака людства?
Де труд, що витворюєш з себе?
Права твої й волю тирани-кати
Тяжкими ланцами скували;
Здобутки культури на шкоду людству
Війною страшною здоптали!

Народе робочий! Зі сну пробудись, —
Зі сну вікового-тяжкого
І в голос могучий сейчас озовись,
Признайся до права свойого!
Чи хочеш ще дальше терпіти цей гніт, —
Під лютим тираном стогнати,
Точити кров свою, кровавий свій піт,
На полю в траншеях конати?!

На тебе чекає велике діло,
Як прийде рішуча година:
Створити порядок, щоб лучше було, —
Щоб світ був одная родина.
Пора виходити з робітничих нор,
Громадно ставати до бою, —
Нехай засіяє червоний прапор
Над світ, понад трони — горою!

Хай гине проклята примара війни!
Хай гинуть неситі буржуї!

Уступлять ганебно нероби - пани
Під напором нашої збруї!
Робочий народе! Це твоя мета:
За право ставати до бою;
Хай воля повстане і правда свята, —
А світ буде вольний собою!

Трой, Н. Й. 1918.

КЛИЧ XX. ВІКУ.

Гей, піднімайся, пролєтарю,
До бою з ворогом твоїм!
Витай повставшу волі зорю,
Що пробудилась наче грім
І понеслася понад трони...
Хай гине клятая мара,
Хай щезнуть царськії корони,
Хай щезне неволя-тюрма!
До бою піднімайсь
За рівнії права; —
Надходить бо послідна хвиля
Неволі — клятого рабства.

Вже подаєсь вража облава,
Вже ухиляється — паде;
Кругом понеслась волі слава,
По всьому світу гомін йде.
Спадають з рук тяжкі кайдани,
Валяться холодні тюрми;
З неволі невольник повстане
Й свобідним буде між людьми.

До бою піднімайсь
За рівні права; —
Надходить бо послідна хвиля
Неволі — клятого рабства.

Не час терпіти нам неволю,
Вже пробудився цілий світ, —
Не час зносить тяжку недолю
І лляти свій кровавий піт;
Пора вже скинути полуди,
Пора позбутись вражих мар, —
Не місце там вже для облуди,
Де стане вольний пролєтар!
До бою піднімайсь
За рівні права; —
Надходить бо послідна хвиля
Неволі — клятого рабства.

Скажім панам неситим: — Засі,
Від долі нашої — судьби!
Вже волі зоря піднялася
Й світить на поле боротьби...
Гей, піднімайся, пролєтарю,
До бою з ворогом твоїм;
Хай поклик могучий: "До бою!" —
Розійдесь по світі цілім.
До бою піднімайсь
За рівні права; —
Надходить бо послідна хвиля
Неволі — клятого рабства.

Трой, Н. Й. 1918.

МАРШ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

Сміло до бою! Всею юрбою
Киньмось, як лава, филею грудий, —
Щоб аж світ збудився, з правдою щоб злився
І волі клич щоби повстав грімкий.

Станьмо у згоді! В смілім поході
Явно скажімо світу, — хто ми є:
— Ми борці за волю, за робочих долю;
Наш клич один: — "До бою, хто жиє!"

Проч з темнотою, — з троном, з тюрмою! —
Наша святиня — вольні права;
Згинуть всі тирани, вольний люд повстане,
Бо дух живий і правда ще жива.

Де-ж тая сила, щоби спинила
Волю народів, як настане суд? —
Правди не поборе жадне в світі горе,
Бо світ цілий — буде робочий люд...

Сміло-ж ставаймо, слідом ступаймо
Правди і волі світових борців! —
Хай права настануть без хлопа, без пана,
А в світ світів полине вольний спів!

Трой, Н. Й. 1918.

НА НОВИЙ ШЛЯХ.

(Тов. Гр. Ткачукови, з нагоди його арештування за революційну пропаґанду, дня 6-го мая, 1918 р.)

І вас зі своїх зборів проженуть
Старих порядків лицарі гордії;
Імя і діла ваші прокленуть,
І крикнуть: "Зрада! погубні мрії!"
.....
На суд потягнуть вас, начинять вами
Всі тюрми, все покличуть проти вас —
Людий і Бога...

Ів. Франко.

* ** *

Прибитий нуждою тяжкою
Робочий люд в імлі бродить,
Тужливий спів в глухім настрою
Із уст роспучливо летить
І клич несесь, — надлюдський клич...
А там — розсілись, наче дич,
Пани та правдою торгують
І вражеє ярмо плетуть,
Трудящим людом коверзують
Та жити в світі не дають!
"Інтелігент" гнилої роти,
І піп у парі і буржуй,
І "поступовці" і деспоти —
В одній кошарі!... От, туй-туй,
Прийдеться з голоду умерти
Робочій клясі на шляху, —

Коли крізь гамору-сміху
Гуляють ті "вибранці божі",
Противники всякій ворожій
Ідеї слуг — пролєтарів.
Уже роздався гомін-спів, —
Мов із могили голос чути:
— "Пора покинути вже кнути,
Царів, неволю і рабство!..."
І пробудилося людство.

* ** *

Ту шлях старий уже кінчиться,
Хоча реакція біситься
І проклинає "всіх і вся"...
(Не любить, бачте, свого пса,
Що той в покорі вже не стане
І за одержанії рани
До ніг не вклониться.) Дарма!
Бо не наложить вже ярма
На карк розумної людини,
І від найменшої дитини —
Аж до поваги-старика,
Ми будем люди! Ось яка
До цего ціль жене нас нині,
Що ми, по звісній вже причині,
Стаєм до бою за права.
Бо дух свобідний і жива
Ще правда та святая,
Котра нас щиро привитає
На суді народів усіх...

Хоч нам тепер наруга — сміх,
Та ми на злобу не зважаєм;
Ми сміло свій прапор несем,

Братерства духом повіваєм...
Ми світом сильно потрясем:
— Долів деспотизм! Проч катів!
Зметіть порядки злії;
Бо підніметься суд рабів
І розторощить зміїв!

* ** *

А поки що, — ми далі йдем
На шлях новий, до бою.
Нехай сміються вороги
Над правдою святою; —
Нас не зупинить їхній сміх,
Ні їхні знущання,
Ані кайдани, ні тюрма, —
Ні вражі катування...
Вперед! На бій! — Ось де то нам
Шукати виходу з неволі.
За свою честь, — за честь людства,
Щоби позбутися рабства, —
Ми йдем, торуєм шлях новий
До Правди, Щастя, Волі!

Трой, Н. Й. 1918.

"ПАТРІОТИ".

За кров, за сльози, за руїни,
Що навістили Україну
З ласки неситих хижаків,
Прийдеться ту мені повстати
І явно дещо розказати, —
Чому і як народ терпів.

* ** *

Були колись князі на Руси,
Прегорді вражії пани,
Що братолюбієм хвалились,
А між собою так сварились,
Немов собаки ті!... Вони, —
Князі отті неситі,
Щоби на ділу довершити, —
Хто лучше вміє панувать,
І хто із них по ріднім батьку
Одержать має більше спадку, —
За те веліли воювать,
Та посилали свої стада...
І так з громадою громада
На смерть провадила війну.
А наші князики сиділи, —
Аж поки мира захотіли:
Тоді при меду і вину
Сходилися і цілувались
І знов по свойому братались,
А як попились... То знова
Счинявся спір, — різня нова!...

От так народ ішов до бою,
Точити кров невинну свою,
За вражих трутнів, ледарів,
Та доборовся аж до того,
Що із лицарства боєвого
Осталось стадо нуждарів...
А хитрі князики зібрались,
Та із Ляхами побратались,
Щоб поміч дали ті для них...
Це чиста правда, а не сміх,
Що патріоти ті преславні
Князі на Руси стародавній,
Ще й поженились у Ляхів,
А своїх вірних — нуждарями
І безпомічними рабами
Віддали польським королям,
Й самі теж польщитись почали,
Та враз з Ляхами вже здирали
Шкуру з покірних мужиків...
І довели вони до того,
Що з Руси сталося нічого,
Тільки руїна і степи.
Хиба що декотрі з неволі
Втікали нишком та в степах,
Знайшовши рівную дружину,
Чекали вільної хвилини,
Щоби помститись на катах.

Зразу хижацтвом занимались
Отці недавні наймити,
А вже пізнійше, — то збирались
В могучі полки, щоб іти
На Турків нехристів, — Татар.
Було густіще чорних хмар,

Вкривали море байдаками...
У Царгороді аж були!
І світ здумівся хижаками,
Як вісти про таких пішли,
Що Турків славно так голили
З грошей і всякого майна...
Страшна — як бачите — війна,
Та хижаки ті без обави
Ішли, неначе на забаву,
На смерть із усміхом в устах...
А що завзято воювали,
То й слави трішечки придбали
Отці нетяги - хижаки;
І звісні своїми ділами,
Вже уважались лицарями...
Були це, бачте, козаки.

* ** *

Почули наші "патріоти",
Колишні князики - пявки, —
Що в польські вбрались жупаки
І з Ляхівками поженились, —
Почули те, тай зажурились:
— "Ану-ж повстануть наймити
В сильну могучую державу,
І за свою колишню справу
Звелять помститися на них"...
І голос гордости притих,
А на то місце страх безмірний
У їхні душі загостив...
Та щоб від лиха відвести, —
Взялись на хитрощі, до діла;
І хоч вже іскра волі тліла
На тих степах, на Україні,

І хоч гуляли по руїні
Напів підпиті козаки, —
То наші князики - пявки
До них поволи підлизались,
І свої руки подали,
Та для вигоди побратались...
І знов до того довели,
Що їх старшими вибирали,
І ріжні почести давали:
Бунчук, булаву, хоругов...
І знов текла мужицька кров
За трутнів своїх — ледарів,
Гетьманів, славних лицарів!..
Колись рішалося різнею,
Щоб поділитися землею,
А що землі у них доволі, —
То гинуть люди в чистім полі
Для справи старших і для слави
І за гетьманської булави!...
Оттак змінилась їх натура, —
Мабуть те все, що їхня шкура
Не та осталася на них.

* **
*

На час якись цей глум притих,
І вже здавалось, що народу
Заблисла зоря свободи...
Аж ту, в додатку до біди,
Ляхам захтілось панувати,
Та нуж гетьманів воювати,
Щоби керму від них забрать.
А ще Богдан як розізлився
І, щоб за своє відомститься,
Він, після суду короля,

Геть, аж до Січи почвалав
І всіх до бою збунтував, —
Знова почалася різня.
Цим разом вже не з бісурманом,
А з братом своїм, Славянином, —
З Ляхом, — таким-же хижаком,
Як тії князики - гетьмани,
Що завдали Вкраїні рани!...
І потекла козацька кров,
За славу гетьмана, булаву,
Та за бунчук і хоругов!...

* ** *

Та вже як справа покінчилась:
Ляхів прогнали козаки,
А Україна опинилась
(Із ласки гетьмана таки)
В московських петлях і кайданах, —
Віджила кров в козацьких ранах
І потекла старим Дніпром.
Тоді побачили розгром
Своєї волі — козаки;
Пізнали, що таке "явки, —
Ще й свої рідні, не чужії,
На позір праведні, святії, —
Як під царський прийшли покров,
Забули свою "рідну кров"
Та помосковщились катюги
І, дожидаючи заслуги,
Давили своїх-же братів:
Вільне козацтво у неволі, —
Ще гірш колишніх наймитів!...

* ** *

Терпів народ наш много лиха,

Та вже такого, як отце,
Ніхто, здається, не знайде,
Щоби і світ цілий проїхав!
Бо наші шляхтичі, бояре
В Московщині собі гуляли,
А за Вкраїну ні ду-ду!...
Самі привели на біду,
Та полишили на поталу
Отцих нещасних козаків,
Що повернули в наймитів
Цареви клятому на хвалу!...

* ** *

На ділу вже України не було,
Тільки усюди ще гуло
Від ріжних криків і протестів,
Та від жажди тяжкої мести, —
І ще сильніщі де-неде
Точили битви з Москалями,
(Зглядно з московськими царями)...
А вже Мазепа як упав, —
Що під Полтавою стояв
Разом із шведськими військами, —
Тоді увесь цей рух пропав.
І від тоді вже літ зо двісті
Зносив неволю наш народ,
І ненаситцям для вигод
Палати ставив, мурував...
(Кажуть що сам-же Петроград
Тільки на трупах і повстав, —
На трупах тих-же козаків!...)
А кожний з наших князиків,
Що патріота удавав,
Сидів спокійно та сповняв

Начальні розкази царя,
І де піднялася зоря —
Визвольна думка між рабами,
То "патріоти" ті ділами
Все доказали свою ціль,
Що тільки перла їх до того,
Щоб земляка таки свойого,
Продати за маслак і хміль!..
І призабули Україну,
Тільки над бідним мужиком
Знущались тяжко до загину,
І гірше гудили як псом!...

* *** *

Поволи, поволи, і світ поступає,
І сонце вже сходить, і лучі горять;
Щеза чорна мара, усюди світає,
І діла нові ідуть — не стоять!
Дрожить Україна у царській петлиці,
Народ виглядає полекші, і жде,
І тяжко ридає, з недолею б'ється,
І правди чекає, — а правди нігде!
Кровавії ріки течуть в Чорне море,
Тюрма і каторга — єдина судьба...
Недовго, недовго, — як грім розвалиться
Народного гніву велика клятьба!
Терпить Україна... Її-ж патріоти,
Потомки гетьманів і руських князів,
У панстві гуляють, про себе лиш дбають,
На що дали доказ вже сотні разів.
Коли всі народи у дикому шалі
Під напором своїх князів і царів
Чинили масакру і нищили все те,

Над чим заходились сотками років, —
То наші потомки гетьманської слави
Також потягнули на кляту різню,
І "славно" точили кров братню ріками
За царську ласку, — за ранґу марну!...
Та світ поступає, вже дніє, світає,
Народ вже піднявся з відвічного сну,
Протер свої очи, а поклик рокоче:
— "Витай, Пролєтарю, визвольну весну"!

* *** *

Ту знов "патріоти" взялись до роботи,
І нищать все добре, — що сили у них,
Щоб тільки порядки старі привернути,
Бо їх рабська служба в порядках старих!...
Пропало! Царя вже не стало,
За керму ведеться завзята борба, —
Чи мають рядити старі патріоти,
Чи ряд пролєтарський наставить судьба!?
Одно лиш, одно замітним єсть,
А це "патріотів" ганебні діла, —
Потомків гетьманських, князів християнських,
Що ціль їх супроти народа звела...
Ратують порядки, дідів своїх спадки,
Щоб далі народом рядить;
На поміч взивають усяку підлоту,
Щоб рух пролєтарський здавить!...
О, честь, "патріоти"! За вашу роботу
Народ вас осудить колись;
За вражі химери гидких людожерів
Весь світ до розправи візьмесь!

ЕПІЛЬОГ.

Пробачте, браття, мої милі,
Що за діла такі узявсь;
Що України вражу долю
Кладу на рівні мому болю,
Що десь в душі моїй закравсь,
А "патріотів" тих преславних:
Князів, гетьманів хитросправних,
Замість славити, вихвалять,
Кладу на рівні з ворогами,
З катами лютими — царями,
Що звикли тільки панувать!
І так по черзі чешу з рідка,
Щоб кождий з них, мов та ягідка,
Перекотився під перо!...
Та може бути, що на лихо,
Знайдеться хто, і скаже з тиха,
Що не моє у тім діло,
І не мені таких судити:
Премудрих, славних і великих, —
На те учених становлять...
Нехай і так, — я не від того,
Щоб для добра людства усього
Заткати рота і мовчать...
Але скажіть-же "ради бога", —
Яка найлучшая дорога,
Щоби добитись до мети?
Чи-ж можна тихо так сидіти, —
Як наші "вчені" паразіти
Катам віддались в наймити,
А люд робочий загибає,

Шукає правди, виглядає,
Учених просить: — **"Поможіть!"**
А їм про те ані не сниться!...
Усякий тільки і сміється
Та оминає здалегіть!...
Тому то, браття мої милі,
Узявся я за те діло,
Яке оноді скрізь було
На тій нещасній Україні,
Страшній, незавидній руїні,
І не вагаюсь змалювать
Князів, гетьманів, "патріотів",
Котрі, мов Юди Скаріоти,
Тільки і звикли торгувать
Убогим своїм простолюдом,
І за ненависну облуду
Веліли кляті воювать!...

* **
*

Нераз, не два вже говорилось
Про те, що діялось — творилось
Над тим нещасним мужиком:
Як всякі, свої і чужії,
Сплітали пута віковії
Та ще й грозили пістуком.
Нераз, не два ми те читаєм
І так ніби то розважаєм, —
Яке то діялось колись,
А ту-ж, заплющили ми очи,
На жаль, і бачити не хочем, —
Які між нами розвелись:
"Великі", "мудрі" та "учені";
Разом і світські і свячені,
У темноті народ держать,

Кругом розсілись, мов ворони,
Порозпускавши бистрі шпони,
На жир чекають і кричать!...

* ** *

Тепер вже годі замовчати,
Бо думка преться — розказати
По правді, як воно було
Колись на Руси — Україні,
І як тепер на тій руїні
Ведуть вони своє діло,
Усі "премудрі" і "великі",
Що тільки шуму, тільки крику
Навикли часто підіймать...
За теє тільки вони бються
І патріотами зовуться,
Щоби гарненько панувать
Над меньшим братом, що в недолі
Тремтить і жде святої волі,
Та далі тягне те ярмо,
Котре князі ще наложили,
Потім гетьмани, що водили, —
Поки цареви продали!

* ** *

Такі преславні "патріоти"
І ту між нами розвелись,
І де не підеш, придивись:
Кричать, горлають, і кленуть,
І зраду тому закидають
Та пройдисвітом називають,
Хто тільки йде на правну путь.
Попи, дяки, пани, доктори
Та буржуазні редактори,
Взялися нищити усе,

Що йде до єдности і волі,
До щастя людського і долі. —
Що світу рівність принесе.
В додатку ще такі причинки,
Що лижуть панські патинки,
Кричать, горлають, — скавулять:
"Чому робітники в покорі
Не йдуть до тих-же редакторів
О право голосу прохать;
Чому не хилять свої спини,
І з "патріотами" оттими
Не вихваляють тих панів,
Що Україну обдурили
Та проти неї запросили
Війська всесвітних дерунів!
Та ще й тому так нарікають
І на все горло скавулять:
"Чому робітники оттії
Ідуть о власних своїх силах,
А на підвалинах зогнилих
Не хочуть труду покладать...

* ** *

Вкінци ще я такеє скажу:
Поки аж в гробі не поляжу, —
Буду те тямити одно:
Що жадні трутні препогані,
Ані князі, ані гетьмани,
Що все живуть з робочих мас, —
Ані сучасні патріоти
Не стануть з нами до роботи, —
Бо їх інтерес проти нас!

* ** *

Тому то, браття, уважайте,

На того бистрий позір дайте,
Хто хитро кров народну п'є,
Брататись з тим нам не годиться,
Що над робітником сміється,
А патріота удає!

Трой, Н. И. 28. VI. 1918.

НА ВСТРІЧУ НОВОМУ РОКОВИ.

І знов недолі рік один скінчився...
Немало крови людської уплило;
Вонючим трупом шлях цілий встелився, —
Весь світ великий — це одна могила!

І ми, метані вражою судьбою,
Пройшли немало того лихоліття,
Що у всесвіті зветься боротьбою...
Щоби вдержати стяг святий горою, —
Ми пережили ріжні страхіття,
Для добра правди — людського спокою.
Не було в нас кінця турботам
І відпочинку нам нігде не було;
Вже не ставало сили до роботи,
Але завдяки щирої охоти, —
Нас все до праці щось таки тягнуло.

На прю за святу справу, —
За справу всіх народів, що в недолі
Працюють тяжко і за труд надмірний,
Живуть в погорді, мов той віл покірний,
Без тіни щастя, добробуту, — волі.

Скінчився рік, а з ним старі турботи
Пішли в відвічну, зимную могилу...
І знов надходить — спільної роботи
Велика хвиля, що будує силу...
Беріть в робочі руки все знаряддя,
Потрібне світу, щоб життя творити!
Зметіть, — зрівняйте всякеє безладдя!
Де дух свобідний, там сильна громада,
Там вольний люд потрафить правно жити.

Скінчився рік і ми, сильні собою,
Шпурнім кайдани, що давлять нам руки!
Ідім вперед, — хоч у нерівнім бою
Прийшлося б нам покласти головою!...
Наш ідеал не знає горя-муки!

Трой, Н. Й. 1918.

---

* *** *

(З переписки до товаришів.)

На широкому просторі
Серцем Вас витаю
І радію, що в недолі
Щирих другів маю.
Вірю, Други, в Вашу щирість,
Смілість і завзяття...
Поруч з Вами — не лякаюсь
Я до бою стати.
Не злякають чорні сили
Свобідного духа;

Не зупинять нечестиві
Визвольного руху.
Ми кріпшаєм. Наша сила
З кожним днем зростає;
В нашій хаті сильна воля
Крила розпускає...
Не злякають нас арешти.
Муки і тортури
Загартують нашу силу,
Дух розіб'є мури,
Розірве тяжкі кайдани,
Покладе основи
Під життя спільної праці, —
Вольної любови!
Не злякають й мене — кляті
Панські сіпаки;
Хоч би мали огнем печи, —
То я їм навпаки:
Спишу цілу історію
Їхньої роботи,
Щоб народ увесь робочий
Знав за що боротись;

Щоб знав як судити оттих "паничів", —
Що тільки на світі лиха натворили,
Що тільки невинно крови наточили,
Женщин погубили, дітий і старців!...

* ** *

Остаюсь я з Вами в боротьбі за волю, —
Під прапор червоний звать пролєтарів...
Переможцем — правда вийде все горою,
А на правді в'ється цей боєвий спів!

Трой, Н. Й. 1919.

ШЛЯХОМ БОРОТЬБИ.

Великий страх обвіяв душі
Панів, гнобителів - катів,
Бо по Європі розвинувся
Могучим леготом весь гнів,
Що накипів в душі народа
Через минулі сотні літ.
Не тим стає тепер наш світ,
Яким він був ще від нетями, —
Коли царі - кати над нами
Установляли вражий суд.
Ми горнем нині всякий бруд
З лиця землі відважно — сміло,
Велике твориться днесь діло
По всій оскверненій земли.
Вже перші полки в бій пішли...
Над Петроградом повіває
Прапор червоний, боєвий;
Там сонце правди вже витає
І голос чути там грімкий,
Котрий віщує лучшу долю, —
Святу воскресшую весну.
Народ вже будиться зі сну
Та йде за правдою до бою;
Піднявшись хмарою цілою,
Він став героєм боротьби...
По всій Європі відродились
Діла народної судьби.
Упали вже царські корони,
Кінчаться муки, — скорбні стони,

Кінець гнобителям - катам,
Валиться вже лінивства храм!

По всій землі народ робочий
Ділом і словом оживає
Та щиро вістку ту витає,
Що там, на згарищах Европи,
Пани - буржуї, як в окропі,
Дрожать, ненависні, в розправі
За вчинки давніï лукаві!...
І ми отце у тій країні,
Що звуть землею Вашінґтона,
З пятном ярма на своїй спині,
Немов під лютим Фараоном,
Зриваємось, то знов падем,
І далі так з нудьгою ждем
Оттої хвилі, щоб повстати
Та вже ярмо тяжке, прокляте
Щоб розірвати на кусні!...
Усе те преться, мов у сні,
А лихо разом з дукарями
В отцій країні в даний час,
На злобну долю темних мас,
Знущаєсь тяжко, до безтями
Та гнобить весь робочий люд, —
Платить погордою за труд.
Хоч край цей вже свобідним зветься,
Та всякий злодій ту хвалиться,
Що патріот він — меньших брат,
Найбільший в світі "демократ"!
Але на розум розібрати,
То всі подібні "демократи", —
Це тільки насмішка і глум...

Крадеться в серце вражий сум,
Як пригадаєш ту підлоту
Та їхню клятую роботу!...

Побачивши отці "добряги", —
Тирани вольної землі,
Що вже робітники сильні
Почали сили уживати,
Правду і волю добувати, —
Почули в собі лютий гнів
І страх на душі їх осів.
Почалась нагінка шалена
За всім, що правду каже в очи...
Немов ті сови серед ночи,
Снуються в'їдливі кати!

Народ вже преться до мети
І де-неде встає громада,
Звертаючись до Петрограду
Своїм чувством і щирим словом,
Яко до дійсної будови
Святого, вольного життя.
І так, неначе з забуття,
Несесь туди слівце пошани
І признання в святім ділі...
Аж тут, неначе ті джмілі,
Тутешні славні "демократи"
Ворушаться в горячий час;
Супроти волі ширших мас
Ухвалюють свої закони,
Щоби покласти перепони
В борбі за волю, за життя,
За лучше, кращеє буття.

В додатку ще, така ухвала
У їхнім праві перепала:
Заборонити, погребти
Прапор робітничий, червоний!...
І розіслали вже шпіонів,
Хортів і гончих собачат,
Щоб наглядали чорноробів...
(Лякаєсь, бачте, ця худоба,
Щоби прапор червоний їх
Не впав з нечев'я їй на очи
І, наче змія серед ночи,
Щоб не сторощив в боротьбі!)
Кричать, горлають "на пробі",
Отці неситі деришкіри,
І прибирають ріжні міри,
Щоби здавити всякий рух,
Щоби змилити всякий слух
І клич, що в світ летить стрілою
Та робітництво зве до бою
З гнобителем в послідний раз!...
І ось, почули ми "указ"
На тій "землици Вашінґтона";
В нім, бачте, всяка заборона,
Для тих, що хочуть свободи...
Не треба много до біди —
І вже дістанешся за ґрати;
Чий дух не може замовчати,
Тому уділиться сейчас!

Дивний, як бачите, "указ",
А тим дивніщий, — що в країні,
Котра голосить свободу!?.
Про те казати не буду,

Чи мають право ті панове
На людськім поті, людській крови
Вкладати закони такі, —
Але на закиди їдкі,
Що скрізь розносяться по світі
Проти республики совітів
Із уст брехливих ворогів,
Я, після змоги моїх слів,
Наскільки в груди сил ще маю,
Сейчас підлоті пригадаю,
Що діється у тім краю,
Де деришкірів клята змора,
Злякавшись нашого прапора,
Вживає замахів усіх,
Щоби здушити думку волі,
Збільшити марево недолі
І поживитися життям
Убогих своїх чорноробів,
А після, наче ту худобу,
Знова післати на заріз!...

Ще не забулось море сліз,
Що безборонні ту пролили, —
Як їх насильно виводили
На ту ганебную різню.
Згадаймо хвилю ту грізну,
В царстві "Кровавого Миколи":
Здавалося, що вже ніколи
Народ не буде так стогнать,
Як під його проклятим троном...
А ту, в "країні Вашінґтона",
Таке доводиться стрічать!

Ґрупа неситих дармоїдів,
Сучасних скорпіонів - жерців,
На взір брехливих воробців
Сплітає ріжні перепони, —
Прапор щоб знищити червоний,
Вже заборону готовить.
І не вагається вживати
Царського способу і сил
Та сипле в очи всякий пил,
Тому, що правду каже явно.
Підлота ця таки преславно
Почала братись за терор:
За всякий виступ проти змор —
Грозить холодною тюрмою,
Або й заплату головою!...

Дивні і злобнії діла
Творяться ту, у цій країні,
Де, наче гади в хуртовині,
Бушують ті нащадки зла.
Де-ж тая сила, щоб могла
Спинити підлую роботу —
Діло ганебних хижаків
Та вбити клятих черваків,
Яко найбільшую гидоту?!.
Вони-ж сучасні Геростратн,
Щоб ще надальше панувати,
Хотять здавити всякий рух,
І вирвати прапор червоний
Із рук робітників - борців...
Але не вспіють, бо вже спів —
Боєва пісня скрізь лунає!
Не спинить поступу ця зґрая

Та у кайдани не всадить;
Бо вже огонь як раз горить,
То не вгасять нечисті сили, —
Він поширяється, мов филя,
І будить всіх з твердого сну.
В нім бачим ми отту весну,
Що робітництво всего світа
Посіє в землю плодовиту
Свій щирий труд і збере плід...
Та вже не буде дармоїд
Живитись працею громади;
Добром він їхнім без пощади
Уже не буде кермувать!...

Такі то в нас думки стоять.
Щоб побороти перепони,
Могучий наш прапор червоний
До бою спільно нас веде.
Ми вірим в теє, що буде
Життя гарніще у всесвіті,
І люди вольні, розповиті
Будуть вживати всіх вигод...
В дружбі робочий весь народ
Поборе всякі перепони
І заживе в братерській згоді,
А на широкім небозводі
Здійметься наш прапор червоний!

Трой, Н. Й. 1919.

ПІСНЯ ВОЛІ.

Чути вісти з України:
Люд робочий вже повстав;
На пожарищах-руїнах
Добуває людських прав.
Вже гнобителі упали,
Розвалилася тюрма;
Вже раби ярмо пірвали, —
Уступила нічна тьма.

То не бурею піднявся
Бистро-дужий ураган;
То новітний лад почався, —
Де не має місця — пан.
Хоч реакція змагає,
Щоб здавити смілий бунт;
Та вже голосу не має, —
Під ногами тратить ґрунт!

Гей, робітнику всесвітний,
Поклади кінець журбі; —
По неволі довголітній
Подай руку в боротьбі!
За права свої і волю
Ти борцем відважним будь!
Переможцем в лютім бою
Віддихне свобідно грудь!

Грой, Н. Й. 1919.

СОНЦЕ СХОДИТЬ.

Сонце сходить!... День ясніє...
Дух збудився до борби...
Понад світом вже зоріє
Луч гарніщої судьби!
До недавна — чорні сили
Ще знущались над життям;
До недавна — раб покірний
Підчинявсь своїм катам...
Сонце сходить!.. Світло денне
Розбиває нічну тьму,
Подих волі оживає, —
Покидає вязь-тюрму;
З небозводу — ясні лучі
Продовжають день новий.
Час вставати! — Люд робочий,
Що ще досі був німий,
Мусить явно розірвати
Ті кайдани навісні,
Що давили душу й тіло
І держали все у сні!
Поза хмарою страшною,
Що ще видно де-неде,
Мчиться вітер. — Він горою
Початок борби веде;
Розганяє чорні хмари
Та торує шлях новий...
Згинуть трутні всі, нездари!
Згине, впаде лад старий!
Згине визиск і неволя,
Згине право лихварів

І проклята самоволя
Нечестивих дукарів.
Згине, згине... А повстане
Все свобідне, все нове, —
Де трудящая людина
По новому заживе.
Де не буде дороблятись
Людським трудом фабрикант;
Де не буде обдирати
Ріжнородний спекулянт.
Згине лихо... А на томість
Щастя-доля процвіте,
Бо вже день новий свитає, —
Сходить сонце золоте.

Трой, Н. И. 1919.

РАБАМ.

Раби, вставайте вже, раби!
Чи-ж вам ще мало того,
Що вас у нужді все держать,
За труд погордою платять,
Ярмом гнетуть все строго,
А ваших дочок, — гей на сміх,
Беруть для прихотей своїх!...
Чи-ж вам ще мало того?!

Чи мало вам ще тих кайдан,
Що глоджуть ваші руки?
Над вами, мов події в сні,
Товпляться рої комашні

І крячуть чорні круки...
Чи мало вам оттих терпінь,
Що йдуть за вами, наче тінь, —
Чи мало вам ще муки?

Раби, чого-ж ви ждете ще
В обіймах права того?...
Ходіть до нас, — ми вас приймем,
Кайдани ваші розірвем,
Дамо вам духа свого.
Якої-ж ждете ви судьби, —
Як час настав до боротьби
Супроти права злого?!...

Якої ласки ждете ви
Від клятого устрою,
Де дармоїдство взяло стер
В єдину користь вищих сфер, —
Де весь загал слугою!
Чи ще сподієтеся ви
Для себе кращої судьби
Від цього клятого устрою?!...

Раби, покиньте царство тьми!
Ходіть за нами сміло!
У той могучий слушний час
Визвольним вислідом для нас
Буде велике діло!
Чого-ж ви ждете? — Гей, раби!
Вставайте, час до боротьби, —
Ходіть за нами сміло!

Трой, Н. Й. 1919.

СМІЛО ВПЕРЕД!

На заранні життя молодого
Ви приняли мене в свою хату,
І любили, як рідного свого,
Помогали, як рідному брату...
Любувався мій дух межи вами,
На просторі краси - ідеалу;
І бундючно ішов я так з вами,
Не на зраду, ні те-ж на поталу.

І надії високо буяли
Понад нами, — над нашим прапором;
Ми все перші до праці ставали,
І для світа були ми все взором!...
Не теряйте-ж давної надії,
Не кидайте повзятого діла, —
Постанови юнацькі святії
Довершімо, други мої, сміло!

Сміло, други! — Чи чуєте? — Сміло! —
Чей-же наша ідея не впала.
Спільним ходом докажемо ціло, —
Що для нас є святим ідеалом!
Не дрімайте тепер збайдужніло,
Як ідея діло сотворила,
Як надія у дійсність дозріла, —
Як все мертве повстало, ожило!

Переможцем підемо горою,
Всі свобідні від лиха — незгоди...

Станьмо-ж, други, в завзятому бою,
Проти ката прибитих народів! —
Даймо доказ, що зерно доспіло,
Що колись ми ще в землю кидали,
А побідно дійдемо до ціли,
До братнього життя — ідеалу!

Трой, Н. Й. 1919.

ВЕСНА ІДЕ!...

Весна іде! Весна іде!
З небозводу хмари сині
Розстелились по долині,
Сонце блиснуло яскраво,
Зефір подихом ласкавим
Любу пісоньку шепоче,
Вода в річці знай журкоче,
Життя світом перед веде...
Весна іде! Весна іде!

Весна іде! Любо, тихо,
Все пишається красою, —
Умивається росою.
І думки встають валами,
Линуть бистрими вітрами,
Все цікавост'ю багаті:
Що прийдеться зустрічати?...
А у відповідь їм тихо
Зазирає в вічи лихо!...

Весна іде! Гей, народе,
Приложи до праці руки!

Мимо горя і роспуки, —
За святе, велике діло,
До борби збирайся сміло!
Не годиться довше ждати,
Мов у запічку дрімати,
Бо в невдовзі весна буде,
А з весною життя прийде!

Життя прийде, — нове життя!
Бо з весною сніг щезає
І найбільші криги тають, —
То-ж нестямишся, як скоро
Згине визиск і вся змора...
Лад поганий і зрадливий, —
Буржуазний світ крикливий
У нестяму пройде — піде...
Весна іде! Весна іде!

Трой, Н. Й. 1919.

НЕ ВПАДАЙ.

(А. Н. К.)

Геть, зневіри ріжні тони!
Викинь з серця скорбний сум,
А нарікання і стони
Заміни у бистрий глум.
Глумом, брате, свою долю
Почастуй в лихій добі,
Буйним вітром в чистім полю
На зустріч лети борбі!

Що нам охкання сумнії?
Що нам скорбний плач душі, —
Як панує лад поганий,
Як ликують бариші?!
Не спочинку це година,
Не нарікань це буття;
Вік цілий, — одна хвилина,
Право дійсного життя!

За істнування, за право
Ми разом вперед ідім!
Ясне світло — з темнотою
Сточить битву... Грюкне грім
І розіб'є кляті мури,
Де ще досі чути стон...
Встане правда в повнім світлі,
Мимо всяких перепон!...

Трой, Н. Й 1919.

СВЯТО "ПЕРШОГО МАЯ".

Вперед, вперед, в кого здорові руки,
І розум добрий, і сумління чисте!
Вперед, робітники, — до злуки!
Ідім вперед, щоб сонце промінисте
Блисло на нашім яснім виднокрузі,
І доля наша щоб ясніща стала;
Щоб брат робітник у новій потузі
Відніс побіду над грізним Ваалом!..

Вперед, робітники! — Витайте
Велике свято, день грізних протестів;

Не бійтесь, — прямо до борби ставайте!
Надійде хвиля, день тяжкої мести,
Й за наші муки, за отті страждання,
За глум, що досі товпився над нами, —
Ми в тую хвилю важного повстання
Розправу зробим з лютими катами!

Вперед, на першо-майське свято!
Зберім всі сили, почислім відвагу,
Скажім отверто, сміло і завзято,
Що годі дальше заливати спрагу
Кровавим потом, ревними сльозами,
Годі в неволі, у рабстві стогнати, —
Пора до бою! Спільними рядами
Ідім, витаймо першо-майське свято!

Важний момент, велика це година,
Весь світ строїться до ладу нового;
Весь світ прямує, мов одна родина,
До світла, правди, — до життя вільного:
І всі радіють, що кайдани рвуться,
І всі витають день отцього свята,
А після цього всі злидні минуться, —
Прийде побіда всепролєтаріяту!

Трой, Н. Й. 1919.

ТВОРИТЕЛЬ.

(Присвята тов. Павлови Г. Ладанови.)

Недолею світ переритий,
В недолі товпиться людство;
Туманом відвічним закрите,
Панує нахабне єство.
І серце з жалю завмирає,
Дивлячись на цей дивогляд, —
Негайно розради шукає
В подіях минувших громад.
Тугою в задумі сповитий,
І я отце плачу — тужу;
Думками тяжкими прибитий,
В далеку давнину біжу...
І хочеться серцю мойому
На силу урватись з грудий
Та в світ полетіти далекий,
До щирих, сердечних людий,
Щоб там росказати отверто
Про все, що на ньому тяжить;
Надкинути горя тяжкого,
Щоб легше на світі зажить...

Ох, де-ж тая сила могуча,
Щоб була готова, як слід,
Здіймити із серця кайдани, —
Стопити холодний той лід

І дати правдиву розраду
Та дружне сердечне слівце?..
Чи здійсниться моє бажання,
Чи може даремно усе?..

О, Друже! В так важну хвилину
Приходиться нам мандрувать;
Одними шляхами стреміти,
Одної ідеї бажать;
І лихом і горем ділитись,
І спільно ставати в борбі
Та відпором сильним носитись
Навпаки ворожій судьбі.
То-ж годі мовчки нам іти так
І щоб боротьби не згадать...
Так дай-же братерську розраду,
А я отце буду співать...

ПРОЛЬОҐ.

А хто то стоїть похилився
В глубокій задумі тяжкій?
Кому це на спину вп'ялився
Неситих опікунів рій?
Чи може хлопчина нелітний, —
Безсильний це може старець?
Кому то готують наругу, —
Сплітають терновий вінець?
Чи цар це — чи князь який гордий,
Що гнобив підданих своїх?
Йому то це, може, — за кривди
Порядна відплата від них?!..

Скажіть-же, хто знає, — то хто це
Оттак неворушно стоїть?
На все те байдужно, з укоса,
Очима дитини глядить?..
Не цар і не князь це неситий, —
Не в них він удався такий.
І хоч він могучий-великий, —
Та все-ж перед горем гнучкий.
Та вже-ж він не хлопець нелітний,
Ні теж знемощілий старець; —
Давний він герой повсесвітний,
За кращую долю борець!

Скажіть-же, хто знає, — то хто це?
Чи може він лицар який,
Що двигає меч свій сталевий
І панцир на собі тяжкий?..
Та ні! І не лицар такий він,
Як лицарі були колись,
Що бились мечами за славу...
Не цар і не князь він якись...
Герой цей мойого страждання,
Пісень безталанних моїх, —
Робочий народ всего світа, —
Творитель умов життєвих!..

Про нього я хочу сказати, —
Про долю лукаву його;
Про те, як довелось зазнати
У світі лихого всього...
Про труд його щирий-надмірний,
Про серце чутливе-мягке
Й про розум — завсігди готовий

Повірити в слово прудке.
Творитель він дійсно великий,
Що світ весь вкриває добром...
Та доля судилась лукава:
За добре відплачують злом; —
За труд оттой щирий надмірний
Довелось такого зажить,
Що й віл тупоумний, покірний,
Не в силі на собі зносить!...
Отцим то я хочу вказати
На тії кровавi слiди,
Котрими довелось ступати
Народови горя-біди.

I.

Давно, давниною, в старинних віках,
Народ цей ще жив у нетямі;
Блукав він по нетрах, по диких степах,
На рівні з лісними звірами.
Не було у нього здобутків отцих,
Котрими всесвіт вперезався;
Не мав він ідеї — думок провідних, —
В дикунстві оттак ще скитався.
Минали століття в понурій імлі,
Минали картини нетями...
Та врешті зродились думки провідні,
Продершись новими шляхами.

Життя закипіло, і в повнім бігу
Помчало по світі стрілою;
Колишнє дикунство — в тямущій добі,
Почало займатись собою.

На місце печери — криївки в лісах, —
Повстали будинки-палати;
Покинули люди варварське життя, —
Почали рілю управляти...
І так вже, здавалось, зістали вони
Панами усеї природи,
І тріюмф роздався: — "Велике діло, —
Створили великі народи!.."
Та годі втішатись!.. Велике діло
Далеко ще було від волі;
Полекші втікали від наших батьків,
Мов вітром гонив хто по полі!
Палати, знаряддя і всяке добро
Забрали пузаті нероби,
А люд весь трудящий забили в ярмо, —
Знесли до значіння худоби!..
Сказали, що власть їх сам бог їм надав,
Щоб правити людом убогим, —
Що після угоди — уложених прав,
Належать їм землі розлогі;
Що всякий добуток: палати, міста, —
Це їх ненарушена власність;
Що люд весь трудящий — це тільки єства,
Живучі на панську опасність!...

"О, Боже великий!" — молились раби: —
"Ратуй нас з отцеї неволі!
Ми-ж твоє створіння, ми правно жили; —
Чому-ж ти держиш нас в недолі?!"
І в тую-же хвилю являлись людці, —
Тодішні майбутні пророки,
І клялися Богом, що кривди усі
Піднесуть на небо високе,

І Бога попросять, щоб темних рабів,
За муки страшні туземні,
Покликав до царства, на вічне життя,
А дуків-неробів мерзенних
В огонь віковічний щоби впакував...
За те-ж отці "божі пророки"
Бажають не много: довіря в товпи
І ласки престолів високих!

І вірили люди пророкам оттим,
І жертви складали "для Бога"
Та дальше стогнати в проклятім ярмі, —
Аж трупом стелилась дорога!...
І дальше минали століття рабства,
Недоля звисала над людом,
А кляса правлячих гуляла в добрі,
Живлячись зрабованим трудом!

Та так вже від віку в природі бува,
Що гноблена маса куняє
Так довго, — аж пімста і правда жива
Кайдани на хвилю збиває.
І в тую-же хвилю трудящий народ
Зривається до бою святого,
І суд починає, і ставить шафот
Для ката-гнобителя свого...
Та в тую-же хвилю являються знов
Темнителі світа — пророки,
І злобно взивають під "Божий покров", —
Заманюють в "небо високе".
І кажуть, "що Господь карати буде
За смілу розправу з катами;
За суд той народний, — він судом страшним

Отворить пекельні брами,
Де вічно палає "огонь всіх огнів",
Де "муки чекають великі",
Де плач і проклони і скрегіт зубів
Триває "во віки і віки"!..
А все те за справи такі, як отця:
За виступ супроти правління;
Бо Господь не любить, щоб маса уся
Кидалась на те покоління
Із панської кляси. — Бо він, цар віків
Панує розважно над світом,
І тяжко вкарає оттих смільчаків,
Що рвуться за визвольним цвітом"!..
І вірить народ цей, і в темнім страху
Вертає до стайні покори,
І голову клонить під меч катівський, —
Кидається в лапища змори!
І дальше вгинаєсь під клятим ярмом
За "ласку надземну, чудесну",
І зносить тягар той на рівні з волом
Та жде на "заплату небесну"!..

— "О, люде трудящий! — збудися, вставай!
Вже досить стогнати в кайданах;
Вже досить ходити в проклятім ярмі
І кров'ю вмиватися в ранах!
Вже досить терпіти наругу і глум, —
Держися у бою завзято!
Упадуть тирани, устане той шум, —
Прийде день побідного свята"!

Оттак то, бувало, взивали борці,
Сини нещасливої маси,

І гинули марно в холодних тюрмах,
Під ударом панської кляси...
Та сміло ступали за правду святу,
За волю трудящого люду;
А люд той нещасний в недолі стогнав
Та ждав невідомого чуда!..

II.

Мов грім... Мов грім, котився голос гніву,
Розпростираючись по світі...
І так нераз зривалися прибиті
Раби, — правдиві власники будови,
Нераз ломалися окови,
І люд творив свій суд великий
Над людоїдами - катами;
Нераз дрожали ще владики
Перед нещасними рабами.
Але й нераз творилось пекло
Над тою масою — народом;
Нераз счинявся зойк і стони,
Скрегіт зубів, страшні проклони,
Попід широким небозводом...
Нераз це діялось на світі.
Згадати-б хоч на ті оргії
У староримському горнилі,
Що виправлялися на спинах
Німих рабів... Неначе змії,
Точили кров невинну, вбогу,
Царі, розпустники - злодії!
Згадати-б Нерона страшного,
А хоч-би й Тита, — чи Трояна:
Не було в світі гірше злого

Над те, що змії ті погані
Творили там над простим людом...
Аж серце рветься! Вся облуда:
Тюрми, пожарища, арени...
Бувало цар, немов скажений,
Любується в невинній крові, —
В нещасних жертвах!... Без вимови,
На смолоскипах укладали,
Палили стосами, стинали,
Звірів кормили людським тілом;
Робили все, що лиш хотіли, —
На хрест за правду розпинали.
І розносилися погані
Похвали ріжному божищу,
І приносились на огнищі,
Криваві жертви нещасливих!...
І ріжні примхи, ріжні дива
Творились там, в старому Римі, —
В нещасних жертв, киптючім димі!
Творитель там терпів недолю,
І угинався під обухом
Та властий своїх кірно слухав...
Ледви хто згадував про волю...
Оттам гуляли негодяї,
Що звались власниками світа,
Що вміли добре володіти
Усім людством... Справдішна зграя,
Погані здирщики - підлота,
Царі, гнобителі, деспоти!...

Це були відпадки поганства,
Тодішних диких безпорядків,
Найвищий культ дурного панства,

Взірець сучасних їх нащадків, —
Що труду жадного не знають,
Трудящих кривдою живляться,
На спині народній гуляють,
Живуть і глупо веселяться...
Та цур-же їм! А ми вернімся
До Риму славного, старого,
На грузи чорні подивімся,
Що з волі Нерона грізного
Повстали там, з палат — городів,
Що для приємної забави,
Велів був Рим весь запалити,
Щоб після з усміхом дивитись
Та звались паном верховодів!...

Це була хвиля для розправи
Поміж тираном тим а людом...
І після дикої облуди, —
Після пожарища - руїни,
Піднявся люд в одну годину,
Щоби на Нероні пімститись.
Та Нерон, бач, не в тім'я битий,
Занюхав — справа та по чому,
І, чувшись винним всьому злому,
Чимхнув ножем по своїй шиї,
Та згинув так як прочі змії, —
Царі - батьки лихого сіву,
Боячись народного гніву.

Оттак по смерти цього ката,
Що сам підтяв собі гартанку,
Лишаючи щеня - коханку, —
Настали в Римі иньші хвилі,

І ті, що гнулися, як филі,
Почали чутись свобідніщі.
Збирались декотрі сміліщі,
Щоб будувати християнство,
А звипроднілеє поганство
Почало гнутися до долу...
І знов забулось там поволи
На ріжні правди і обіти,
(Бо люди, бачите, як діти:
Тоді, як лихо, то статочні,
А як на волі, то збиточні,
І знов дуфають в свою силу.)
То-ж як до признання добились, —
З'єднали знов царів з собою,
Нових катів над головою,
Що християнство признавали...
А ті, бач, хитрий розум мали
Та далі їздили по лобах,
По спині "темної простоти",
Що тільки здалась до роботи,
Мов та робочая худоба!

III.

О, Риме проклятий! Криївко катів!
Відвічна печеро кровава!
Нещасне те місце, в котрім ти стоїш, —
Нещасний твій розголос, слава!
У твоїх обіймах від довгих століть
Конали неволені маси;
На твоїм престолі відвічно сидить
Злодійство, розпуста — гримаси...
По смерти поганства у нутрі твоїм —

Ще гірше поганство настало;
На місце півдиких сурових царів,
Зродились туземні Ваали!
Не Нерон ту править, не Тит, не Троян,
Не цезар ту хоче оздоби,
А иньші вампіри, нащадки поган,
Такі-ж короновані лоби,
Що в імени своїх солодких стільців,
Картали "непослух" на стосах! —
Свята Інквізиція про теє свідчить,
Що втерла поганству ще носа...
По розказу папи конали сотки,
Тортури скрипіли без впину,
Шпигунство скакало, кричали попи
У тую прокляту годину!...

І знов обмотали нещасне людство:
Григорії, Сикети і Пії;
На місце Неронів, Титів, Троянів,
Настали ще гірші злодії!
Під славним покровом оттих злодіяк
Стогнали прибиті народи;
Де тільки являвся "свячений" їх знак, —
Падали смертельні колоди...
Найбільше з усього проклятий той рід
У крові гішпанській купався,
У лютости дикій, в собачім гніву,
Мов звір скаженілий, кидався!
Почетні ордени, "закони святі",
Усюди сповняли те діло;
У всіх, їм підвладних тодішних краях,
Людство перед ними тремтіло...
Висланники "божі" з папської руки,

Страшні під той час Францішкане,
Святі "хрестоносці", неситі пявки,
Рішались на всяке погане.
І много собак тих хортів, плазунів
Служило на користь підлоти,
В наслідок котрої лишились сліди
Їхньої страшної роботи!...

Згадати б нам тільки сучасних катів
По всьому широкому світі:
Правителів можних, царів - хижаків;
Згадати б ті сльози пролиті,
І кров нещасливу, і трупів оттих,
Що впали із ласки "могучих",
І муки - тортури в кайданах тяжких,
В тюрмах, у вязницях вонючих!...
Чи-ж треба ще більше, щоби пригадать
Собак оттих римських, поганів,
Царів і підчаших, розпустних катів:
Неронів і Титів й Троянів?!..
Чи-ж треба ще більше у нашій добі,
Недолі, і трупів, і крови,
Щоби порівнати з тодішним ладом
Папської святої любови?!..

Погани! Погани! — Ганебне діло
Творилось у папській столиці:
І кровопролиття, і жертви в огни,
Тортури, кайдани, вязниці!...
Немало упало ідейних мужів,
За слово горяче, правдиве,
Під засудом власти тодішних катів,
Боячихся дужої сили;

Немало упало відважних борців,
Що люд весь взивали до бою;
Немало погибло тодішних Христів
За людяність праведну свою!...

І знову минали століття рабства,
Картини проклятої долі;
Нещасна подоба живого людства
Чекала господньої волі.
І так наступали новіщі віки,
З часом ще страшніщі кайдани;
А працю народну точили пявки,
На спині сиділи тирани!

О, творчий народе! Герою віків!
Правдивий властителю труду!
Коли-ж ти діждешся тих світлих років —
Над лихом тим свойого суду?!...
Немало ще праці прийдеться вложить,
Сліз ревних зронити в недолі;
Немало ще крови прийдеться пролить,
Голов положити за волю!...

IV.

А далі ще, світ весь на спині держав
Невільництво, панщину — буки;
Безкарно гуляли по хлопських карках
Пани самовласники - дуки
А хлопа вважали за свого вола,
І тільки живили з потреби...
(Февдальна це, бачте, картина була, —
Баронів роскішнє небо.)

Немало також там пролито крови,
За те, що народ хотів волі,
Немало там трупів лягло під мечем
Шляхецько-царської сваволі.
Загал із недолі рішився на бій
Супроти февдальної касти...
Та тут-же, на подив найнищій верстві,
Припали болючі контрасти!
Бо кляса буржуїв у хитрих гадках
Скакала за свої потреби;
При всякій нагоді старалась нишком
Престол запевнити для себе.
А підступу злого довелось зазнать,
Найнищій, пригнобленій масі,
Її то ужито у тій метушні
За право середної кляси.
Як тільки буржуї до власти дійшли,
Порядки завели сурові;
Сами у суспільстві першеньство взяли, —
Про рівність не було і мови.
Бо цар капіталу на троні засів, —
На визиску світ опинився,
Права задержались у баришників, —
Робітник у наймах лишився!...

І знову тягнулись картини рабства,
Проклони, і стони, і сльози;
Почалась ще гірша неволя людства, —
Наємники гнулись, як лози.
Журба, безробіття і голод страшний
Усе не давали спокою;
Здавалось, у світі не було нігде
Страшніще від того устрою.

Жадоба наживи — у "висших кругів"
Немала своєї границі;
Щоб ринки здобути для можних панів,
Счинялись всесвітні різниці;
Гармати і кулі робили свою
Для здирщиків світа — похвалу,
А маса народу давала життя, —
На ганьбу ішла, — на поталу!

Бувало пузатий який дармоїд,
Хотівши погратись війною,
Ударить в трівогу, що хитрий сусід,
Іде на країну розбоєм, —
Так маса нещасна муштруєсь на ґвалт,
І вірить своїм верховодам, —
Що кожного ділом — віддати життя,
За "славну побіду народа".
Ніщо в них здобутки, ні праця, ні труд,
Ніщо в них чеснота - культура;
Варварство настало, змінився весь люд,
Змінилась покірна натура!...

Це була побіда буржуїв - катів,
Тріюмф капіталу страшного,
Що світом широким кругом овладів,
В імя свого "зиску святого"!

А славу по Римі забрали кати
Сучасного світа лихого
Та їхні підчаші, такі-ж наймити,
Приклонники права старого...
І знову на місце колишніх собак
Неронів і Титів й Троянів, —

Зродилися ґрупи нових гультіпак,
Що люд весь держали в кайданах!
Зродилась громада царів - королів,
Що військо держала, гармати,
Зродилися полки панів - банкирів,
Що зиски уміли стягати.
З'явилися назви таких посіпак,
Як Ротшільди, Круппи, Морґани, —
Як Реккефелери, — царі без відзнак,
Варварства нащадки погані.
В послідне точили робітничу кров,
Деспоти царської безодні:
Габзбурґ, Гогензолєрн і кат Романов,
Неначе собаки голодні!

Таке доводилось в послідних часах
Зносити на згорбленій спині,
А дальше кати ті счинили війну,
Як чинник послідній годині...
Думали, прокляті, що вража війна
Пригнобить народного духа; —
Забули, що **"доти збан воду несе, —**
Поки не відірветься ухо"...
Почалась всесвітна проклята різня,
Масакра нещасного люду,
Найбільша по сейдень, грізна метушня,
Картина митарства — облуди...
І знову творитель умов життєвих,
Народ той трудящий, в покорі
Зносив теє лихо і бога молив,
Щоб ласка спинити те горе...
А люті злодії раділи над тим,
Що "темна та маса дрімає",

І нишком вже мріли про тії часи,
В котрих їх нажива чекає!
Для волі народа копали вже гріб,
Числили недовгі години,
І лихом почали платити за хліб, —
Творителя брали на кпини...
Та досить вже було, — бо народний гнів
Пішов понад беріг "правила":
Недоля проклята від довгих віків
Відвагу його заострила,
І кинувся сміло на царських собак,
Караючи праведним судом...
І з трону звалився гурток посіпак,
Під напором вольного люду.

ЕПІЛЬОҐ.

Доволі вже лялось оттої крови,
Доволі промчало терпіння,
Віками стогнали в проклятім ярмі
Нещасні рабські покоління.
Віками стогнали та ждали на час,
Аж чудом якимсь то на світі
Повстане хороший небесний устрій,
А з ним всі їх мрії розбиті...
А царики хижі любили одно:
Дурити пустими ділами, —
При тім-же, пустившись на злобнеє дно,
Робились цілими богами.
І ось, дочекались, що в тій метушні,
Усі під їх тони танцюють;
Вони-ж з того всього, немов навісні,
Ще поки що світом диктують..

Та вже ту відвічний гнобитель людства
В послідне на світі гуляє, —
Бо смілі народи повстали з рабства,
І поклик могучий лунає:
— "Доволі тягнули ми кляте ярмо,
Не час угинати нам спину; —
Робітники світа, вставайте на бій, —
Прийшла вже рішуча година"!...

І чують це "можні", і страх овладів
Отцими ніжними панками,
Бо пімсту велику прийдеться стрічать
За кривди, що велись віками;
Що гнобили масу трудящих людий,
Палили за правду на стосах...
Народ пам'ятає, — він суд свій святий
Учинить на тих смертоносах!
Нічо не поможе, — бо народний гнів
Сильніщий від тої підлоти!
Творитель всесвітний візьметься з життям
Ще раз до святої роботи;
Диктатором стане над світом цілим
І скаже злодіям: — "Вже досить"!
Він свідомий сили свойого життя,
Встає і рішучо голосить:
— "Долів капіталізм! Хай гинуть пани!
Хай гинуть прокляті тирани! —
Над всею землею, — над трудом своїм
Творитель являється паном"!

Трой, Н. Й. 1919.

ПЕРЕД БУРЕЮ.

Дрожить зловіщий страх катів,
Дрожать гнобителі - тирани,
Поблідли кляті вампирі, —
Ось, ось рабів не стане!
Ось, ось здійметься їхній гнів
І обірвуться пута,
А понад голови катів
Завиє буря люта
І заворушить всім людством,
Розбурить всі колоди,
І розжене погану тьму
Відвічних верховодів.
І нанесе нових думок
На свіжу, орну ниву,
І зацвіте нове життя
Навпаки всьому диву!

* ** *

Спішіть, товариші, спішіть
На зустріч тої бурі!
Невдовзі блисне ясний світ
Через холодні мури;
Невдовзі сонце засія
Яскравим, теплим чаром...
Недовго прийдеться чекать,
А розійдуться хмари;
Недовго прийдеться чекать,
А мигне серед поля
Святий девіз, — на ньому-же
Заблисне слово: Воля.

І полетить по всій землі
Поміж трудящі маси,
І заявить новій верстві,
Що вже щезають кляси;
Що вже минають ті часи,
Де було два табори:
Один правлячий елємент,
Творитель лиха, змори,
А другий, — люд трудящий весь,
Що йшов в ганебних путах
І поклонявся тим катам
Й покірно слухав кнута!

* **
*

Спішім що сили все вперед,
Ладнуймо свою збрую;
Ведім народ на бій святий,
Зметім породу злую!
А нашу працю, щирий труд
І чистеє сумління
Осудить вірно дійсний суд —
Будуче покоління.
А наші змагання в життю
Принесуть многі плоди,
Котрі послужать для людства,
Як средство насолоди.
А наші муки — дар катів —
Послужить добрим взором:
За що боролись ми від літ
З проклятим людомором!...

* **
*

Спішіть, товариші, спішіть
На стрічу тій годині,
Бо ось не довго вже, як враз

Зваляться хмари сині
І увільниться світ з оков,
І лучший час настане...
Недовго прийдеться чекать,
А буря люта гр'яне!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

ДО РОБОТИ!

Нум-же, други, до роботи!
В кого сила і охота,
В кого є здорові руки —
Не вдавайтесь до роспуки.

Нум-же, други! Хто що має,
Хай сейчас до рук хапає, —
Чи то ґралі, чи лопату —
Та горнім болото з хати!

Нум-же, други, до роботи,
До ковала поспішаймо!
Щоб недолю побороти —
Молот в гору піднімаймо.

Стук! Пук! Гатіть, що сили!
Кому правда й воля мила —
Всі вставайте! Праця пильна, —
Буде користь теж обильна.

Нум-же, други, до роботи!
Із просоння, із дрімоти
Всі зриваймося, вставаймо,
Правду й волю добуваймо!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

ЧЕРЕЗ ВЕРХІВ'Я ГІР.

Через верхів'я гір, через ворожий вал
Несеться бистрий шум і безнастанний шал;
І тут і там гуде зловіщий рик гармат,
І тут і там летять проклони з хлопських хат.
Кругом руїна - кров і трупів повний стіс,
Робочу клясу смерть кладе там на покіс,
А віщий дух летить до дужих сплячих мас,
І поклик знай гремить: — "Вставайте всі сейчас!"

Через верхів'я гір, через півдикий вид
Несеться хижий рик ненаситних огид;
І люд товпиться там помимо горя, сліз,
А понад ним весь шум проноситься в розріз;
І серце там щемить за щирий, ревний труд,
В сльозах кругом бродить увесь нещасний люд,
Котрому більш нічо — лишається борба...
Прокляте те життя нещасного раба!...

Через верхів'я гір, через цей лад лихий
Несеться сильний звук з робітничих грудий;
І сила там жива стає вже до борби
Супроти всіх зусиль проклятої судьби,
І ладиться збирать хороший, вільний плід,
Котрого на шляху видніє спорий слід.
А понад тим усім замітний спільний рух,
Революційний клич і невтомимий дух!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

ПЕРЕД СХОДОМ СОНЦЯ.

Розколисався бистро-дужий
Верхоголовий ураган,
Розколисались в тихім лузі
Старечі віти. Раб-титан
З просоння зірвався, з задуми,
Втирає очи, — світ горить!
Іде він смілий, бистроумний,
Радіє враз і враз тремтить...

"Витай нам, досвітку чудовий!" —
З легенька шепче раб-титан;
Спішучи на зустріч віднові,
Підводить він гучний пеан.
Розпростираючись думками,
Іде з завзяттям сміло в бій
За ідеал, за правду й волю,
За лад улучшений, новий...

Витай нам, досвітку чудовий,
Картино чару, — забуття!...
Ось виринає дух здоровий
І розпросторює життя
Та пробиває шлях до волі.
По шляху тім вже йде титан;
Йому кінчаться муки-болі, —
Зловіщий брязк тяжких кайдан.

Він розторощить дику силу
Сучасних хижих дукарів;

Їхній устрій, як спосіб зиску;
Їхній жорстокий, лютий гнів;
Їхні зусилля до наживи;
Їхню жажду крови людий, —
А на те місце заведе він
Гарніщий, кращий лад новий...

Встає уже велика сила
На зустріч дня з неволі тьми,
На розположених руїнах
Раб повертається грудьми
Супроти ворога. Скалою
Він опирається судьбі,
На встрічу сонця, правди — волі
Він сміло йде у боротьбі.

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

БОЄВИЙ ДУХ.

Боєвий дух,
Всесвітний рух,
Свобідний клич життя;
Визвольний час
Трудящих мас,
Могутний чин буття!

Живий момент
З червоних лент,
З китиць метких борців;
По всіх краях,
Неначе птах,
Летить визвольний спів.

Боєвий дух,
Всесвітний рух,
Це той брилянт - криштал,
Що в час буття
Веде в життя
Найкращий ідеал!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

ВЕЛИКАН.

В понурій задумі стоїть Великан
Над виром страшної безодні;
З обличча пізнати, який його стан, —
Яка його доля сьогодні.
Працює він тяжко, будує весь світ,
В заплату-ж він злидні годує;
А там підла шайка неситих панів
Його тяжким трудом торгує!

І бачить він добре, що діється скрізь,
Що робить та кліка буржуїв;
Та так, мимо горя, недолі і сліз,
Отце він в думках медитує:
— "За що ті терпіння, наруги і глум?
За що гіркі злидні, недоля?
Невже-ж я не можу змінити цей сум
На радість, на щастя, на волю?..

Невже-ж я не можу оттих хижаків
Шпурнути у вічну безодню, —
Щоби не гуляли за труд мій тяжкий,
Як діється все те сьогодні?!...

Я-ж сильний, могучий! — А ті невидні,
Маленькі, мізерні створіння,
Залежать від руху моєї руки,
Від мого тяжкого терпіння.

Та вже-ж, як побачу, що годі держать
Ту шайку на своїх мускулах, —
Шпурну її прямо в бездонну глубінь,
Щоб з неї і сліду не було!
Бо, правду сказавши, обридло вже так
Дивитись на тую підлоту;
Пора і мені вже життя спробувать, —
То-ж треба кінчити роботу".

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

"ЧУЖИНЦІ".

Під браму фабрики зібралась товпа
Робітників горем прибитих;
Їх доля лукава загнала сюди,
До мурів тих димом прикритих.
Вони притягнулись з далеких країн,
Лишаючи ниви розлогі,
Нанялись в фабрику за нужних рабів..
Нещасні "чужинці" убогі!
Від досвітку в димі і в чаді страшнім
Томились роками в фабриці;
За кусничок хліба, за марне життя,
Відрікшись своєї землиці,
Вони працювали... А пан-фабрикант,
Збираючи зиски здорові,

Знав тільки сказати фалшиві слова:
— "Я гину до вас із любови!"
Та час упливає, фабрика росте
І грошей у пана чимало,
Вже й сам він "бідака" поправився так,
Аж топиться здорово сало!..
Натомість робочі фабричні раби
Чогось то фатально бідніють;
Їх мешкання вбогі, тай сили у них
Томляться, впадають, марніють...
І ось вони нині прийшли до дверий
Багатої тої фабрики,
І, вірючи в слово, яке пан сказав,
Думали, що справді великий
Їх пан - володітель додержить обіт
У своїй "любові" до люду...
Та туж, нещасливці, пізнали, як слід,
Погану, нахабну облуду:
Прийшли попросити полекші в життю,
Видніщої трохи заплати,
А замість тих проханъ — дістали в одвіт
Палки, штики, кулі і грати!..
Обурились люди на погань таку,
І, збившись в велику громаду,
Почали ладити свій слушний протест,
Щоби обнаружити зраду.
І вийшли на площу ті маси рабів
Та голосом своїм могучим
Залляли всю роскіш, злякали панів
Устроєм новітнім будучим...
— "Долів капіталізм! — роздалось кругом:
Долів ту нахабну систему!
Ми творим продукти, то-ж своїм добром

Правити будем по своєму!..”
Здрігнулися мури фабрики - тюрми,
Здрігнулись прокляті підвали...
В тім шум... гуркіт... стукіт... міліція... штурм...
І перші стріли упали!
— “Ловіть! бийте! ріжте!” — начальний гуде.
Налетіла дика навала,
Опришки на конях метнулись між люд
І жертви під ноги упали!...
Крик, зойкіт і стогін роздався страшний;
Той схопився за груди рукою,
А той знова, з кров’ю облитим лицем,
На землю звалився головою...
Там женщина бідна, що йшла й мимохіть
Попалась між дику навалу,
А там знов дівчатко мале — через пліт
З карабіна “кульку” дістало!...
Розбилась громада, хто міг де куди,
На площі остали побиті...
А там у палатах зібрались на глум
Пани і міністри неситі;
Урадили декрет, в якім подали
До відома в підлій новинці,
Що трупи, побиті на площі, військом, —
Були “непокірні чужинці!”

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

ВИРІЙ.

З тяжкої неволі
По буйному полі
Несемось живою ходою;
З надією в свято
Ідемо завзято
За правду і волю — до бою!

За нами валами,
Цілими рядами,
Ідуть наші браття робочі;
І спів скрізь несеться,
І доля сміється. —
Співають, сердешні, охочі.

Летімо-ж так сміло
До спільної цілі,
До правди, до щастя з недолі;
За працю, за труди
Робочії люди
Щасливо муть жити на волі!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

СВІТ.

Світ, — як ніч: усюди темно,
Тільки світло де-неде
Блисне, лине у темряві
І до зміни приведе.

Світ, — як ніч... І тільки блиски
Нам віщують це та те,
А тимчасом там зі сходу
Встає сонце золоте!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

НА ЗОРІ.

Що це за відгомін там он несеться?
Що це так з гр'юхкотом силою б'ється?
Що це так носиться в роді квилінь,
Наче розбурхана филя терпінь?...

Плач і нарікання, скорби - турботи...
Це люд так мучиться в вирі роботи, —
Ось, що то сильно так плаче - гуде...
Встаньте-ж, подоптані, — новість буде!

Гень там від заходу прямо до сходу
Бачимо відтінок людського роду;
А там із північних тихих країн —
Голосом визволу дзвонить вже дзвін:

— "Брате, робітнику, сміло берися,
Перед напасником остро держися;
Сила поборників успіхи дасть, —
В світі заведеш ти праведну власть!

Сміло, товаришу, бодро, завзято!
Вскорі ми стрінемо визволу свято;
Вскорі понесеться радісний спів
Всіх поневолених досі рабів!..."

Що-ж це за відгомін там он несеться?...
Знаю вже, знаю я... Ох, серце б'ється! -
Це голос местників наших віків, —
Голос побідників — більшевиків!

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

З ЧУЖИНИ.

(Товаришам, борцям за радянське правління на Україні.)

З далекосяглої країни,
Горем проклятої чужини,
Несеться стон наш до рідні.
Там зоря сходить вже порання,
А ту нарікання, страждання
Кружляють кляті, навісні!

Там світ почав уже ясніти,
Правда береться володіти;
Робітник встав і селянин,
Та так у спільному контакті,
В дійсно природному контракті,
Ідуть вони на шлях один.

Радіє дух, життя кращає,
Надія світлая витає
До їхніх вбогих, тихих хат.
Пропали здирщики, гульвіси,
На них піднялись хлопські кріси, —
Упав народний гнів — гранат!

Важний момент! Рішуча хвиля,
Неначе дужа морська филя,

Несесь на вільний виднокруг;
Немов невинная дитина,
Радіє вбога Україна,
Дніпро радіє й Батько Луг...

Витайте нам, Брати робочі!
Ми ту пригноблені із ночі
Чекаєм близького вже дня...
Ви на Вкраїні, — ми в чужині,
А воля наша в домовині, —
Лиш думка б'ється провідна.

Та прийде час, — побіда встане,
І вольний світ пірве кайдани, —
Ми руки в гору піднімем
І світу скажемо новину,
Про те, як Ви в важну годину
Боролися живим огнем.

За визвіл людськости з неволі,
Із буржуазної сваволі, —
На смерть йдучи без вороття,
Ви жертвували свої труди
І наставляли мужні груди,
Даючи власнеє життя...

Витайте-ж нам, Брати робочі!
Витайте, местники охочі, —
Привіт Вам шлем, своїм Братам!
Важна для світа це новина,
Що встала вільна Україна
І віддиха новим життям!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

БОЛЮЧА ЗАПИСКА.

(До подій на Україні в 1919 р.)

Роки проклятої неволі,
Панування князів неситих;
Гетьмансько-панської сваволі,
Що не давала правно жити;
Роки шляхетсько-королівські —
Лихого, клятого варварства,
А врешті, дикий кнут над людом
— Упавшого недавно — царства...
Всі ті роки ми пережили
І точні записки всі маєм, —
Та ось, одну ще, досить важну,
В архів минувшини ховаєм.
Болюча записка, кровава,
Написана поганим ділом...
Її ще раз судьба поклала
Понад народним вбогим тілом.
І нам судилось перенести
Той хрест на своїй власній спині
Та записати ту подію,
Яка судилась Україні.
Не легко згадувать ті рани, —
А тяжше ще такі згоїти;
Бо хоч та рана ізійдеться, —
То серце все буде боліти.
Згадаєм ми царську неволю,
І королівство, і гетьманство;
Князів, боярів, патріярхів
І проче їм подібне панство, —

Та так і в серцю бунт зірветься,
Бажання пімсти зажаріє
І по могилах розівється
Та десь у безвістях зітліє.
А ось, тепер той чин поганий:
Панування своїх сатрапів,
Котрим народ співав пеани,
А ті — за марнії охлапи
Народ невинно мордували
І, щоб ще дальше панувати,
Ним по злодійськи торгували
З чужим тираном-"демократом"!

* ** *

Цей рік тим памятний для світа,
Що в час руїни на Вкраїні
Там своєрідні паразіти
Сиділи на трудящій спині
Та мордували і бісились
В користь ненаситної зграї...
Цей рік: **Панування проклятих,**
Своїх, українських льокаїв!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ОГОНЬ.

Погляньте, люди, світ горить!
Горить живим огнем;
Це пітьма так змагається
З встаючим білим днем.
Погляньте! — Бачите? — Огонь!
Огонь цей — ваша ціль;

Це та пожива для душ,
Неначе хліб і сіль.
Витайте той огонь, — він ваш,
Він вам несе життя;
Відкрийте ваші серця вщерть,
Вставайте з забуття!
Огонь, живий огонь — борба,
Несеться він кругом;
Від океану аж до гір
Він робить перелом.
Тріщить реакція, паде,
Летять старі стовпи,
Мов під косою косаря
Підкошені снопи.
Погляньте-ж, люди, — світ горить!
Падуть старі стовпи...
Витайте-ж ви той дар святий
Змагань і боротьби.

Нью Йорк, Н. Й. 1920.

В МОГИЛІ.

Лежу я в могилі,
В чужій стороні
І світом не нуджу, —
Байдужно мені!
А люди проходять
По цей і той бік...
Чи знають, що в ямі
Лежить чоловік?...

Поставте-ж, о, друзі!
Маленький хоч знак,
Щоб бачив те місце
Прохожий усяк.
І напис добавте
На вічне буття:
"Тут той спочиває,
Що рвавсь до життя".

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

НА ДОСВІТКУ.

Довго, довго ми терпіли,
Підчиняючись судьбі;
Довго ми в зустріч летіли —
Пролєтарській боротьбі.
Довго гнулись наші спини,
Піт кровавий лявся з нас...
Аж тепер, десь із глубини,
Боротьби приходить час...

Люди! — Де Ви? — Подивіться,
Це-ж Вам визволу доба!
Вже поганий світ кінчиться
Для робітника - раба.
Встаньте браття! — Всі громадно
Сили свої сполучім,
І на зустріч того свята,
Як оден, сейчас спішім!

Без нарікань, без вимови,
Без огрічення душі,
До відродження — віднови
Йдім вперед, Товариші!
Вчера була ще темр'ява, —
Нині сходить день новий;
Вчера рабство животіло, —
Нині світ хоче людий.

Будьмо-ж люди! — Очутімся,
Покидаймо забуття;
Покидаймо світ зневіри, —
Йдім до кращого життя.
Гей, в кого ще є охота
Жити в царстві свободи, —
Руки в рух, робім роботу,
Захищаймось від біди!

Проминули тії хвилі,
Коли гнулись ми в ярмі
І корились злим порядкам,
В вир кидалися самі...
То-ж вставаймо! — В рух, до бою!
Темноту рубаймо в пень
І радіймо, що з росою
Вже світає білий день!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ПОСЛІДНИЙ ПИР.

Капіталізм п'є червону
Робітничу кров;
Люд робочий при роботі
Стогне із оков.

В капіталу на престолі
Всяка всячина;
А в робітничій хатині —
Лиш міна сумна.

Капіталізм п'є гуляє,
Веселиться все...
Та не знає, — що будучність
В дар йому несе.

Несе йому та будучність
Дари у запас:
Ту-ж у нього, під престолом,
Пропасть розвелась.

А з пропасти — гей несеться
Якись скорбний стон
І голосить урочисто
Йому близький скон.

То прилине він до нього,
То знов відлетить —
І ще хвильку, — капіталізм
В пропасть полетить.

Нью Йорк, Н. Й. 1926.

ЗАХІД І СХІД.

Ніч насувається темна, глуха,
Сонце почало спадати;
Цар капіталу клониться в низ,
Вже забирається спати.

Небо сучасного визиску-тьми
Чорною мглою припало...
Ніч... Страшні привиди... Плач навісний, —
Все диким пилом припало.

Але по пітьмі тій знов іде день,
Знов ясне сонце свитає;
Знов трудовитий дужий народ
Ранок свобідний витає.

Всі піднімаються із забуття,
Щастя їм любо сміється,
А за надмірний труд віковий —
Воля горою несеться!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ПІСНЯ ПРО ХУРТОВИНУ.

Хуртовино, світку ти наш,
Гей, як у тебе погано;
По цілих днях, днями за дні
Треба робити на пана!

Ой, нема то краю, краю,
Як та хуртовина;
Ту з нуждою запізналась
Найменша дитина...
Ходить бідак по дорозі,
Онучі збирає,
А пан собі по готелях
Життя заживає!
Ту "демократ - республикан"
Хвалиться "правом народа",
А весь народ, мов той туман,
Не має й крихти свободи;
Ту поліція палками
По головах чеше,
А буржуй в своїй ґазеті
Як хоче, так бреше.
По улицях нападають
Невинних прохожих
І частують, як воєнних
Плінників ворожих!
Ту фабрикант, хитрий ділом,
Шалені зиски збирає,
А люд німий вічним рабом
З голоду пухне — вмирає!
А котрий з них підніметься,
Щоб рвати кайдани, —
Так сейчас-же він знайдеться
У лапах тирана!
І мучать там, добивають,
Кров невинну точать;
Свої власні "закони"
Ногами толочать!
Хуртовино, краю кайдан,
Бодай ти була пропала!

Тебе держить неситий пан, —
Несита вража навала.
Коли-ж бо вже люд робочий
У тебе проснеться?
Коли-ж бо вже раб з оружжям
На бій підніметься?
Прийде, прийде та година
Величній віднові;
Скупаєшся, хуртовино,
В буржуазній крові!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ВЕСНА В РОСІЇ.

Наступила весна красна
У Росії;
Там робітник оре поле,
Жито сіє.
Там працює він у полі
Із охоти;
Не боїться він — ні збруї,
Ні роботи!
Він давно вже попращався
З своїм паном, —
Порахунок зробив з лихом
Препоганим...
І працює він веселий
Та щасливий, —
Веселиться, мов той пташок
Щебетливий.
Вже не має він тирана
Над собою;

Не терпить він того лиха
Із бідою.
Не посміє його жаден
Кат тиснути,
Бо пірвались уже давні
Панські кнути.

* ** *

Гей, щасливий Ти, Народе
Трудовитий,
Що умів так свою долю
Захистити;
Що умів так свої пута
Розірвати;
Що умів так своє право
Збудувати!
Твоє діло, кров'ю злите, —
Не загине,
За Тобою весь робочий
Світ полине;
За Тобою підуть сміло
Всі народи
По шляху Твоїм широкім —
До Свободи!

* ** *

Веселися цілий світе
Трудовитий,
Бо поганий ворог людський
Вже розбитий.
Вже падуть ганебні пута
І кайдани,
А натомість величава
Воля встане!

Лю Йорк, Н. Й. 1920.

З ТУЖЛИВИХ ДУМ.

Лихо лихом вередує
І з мене сміється;
Серце моє теє чує,
Важко в грудях б'ється.

Думка з думкою змагаєсь:
Що мені робити,
Щоби лиху тому злому
Віку вкоротити?...

Або піду я в діброву,
Від глуму далеко,
Або в гори, в темні бори
Між сосни й смереки

І забуду там про лихо,
Про долю дрантиву,
Та звичайно, любо, тихо,
Піддамсь тому диву...

Та ні! Думка над думками
В голову стрибнула,
Щоб не плакати за лихом,
Яке проминуло...

А будуччину стрічати
Не так вже годиться:
Її відпором витати, —
Хай ворог казиться!

Між народ іти робочий,
Що, мов филі моря,
Вгинається під подібним
До мойого горя;

Між народ податись треба
З дужими словами
Та піднять його до бою
Сильними валами.

Хай повстане він могучий,
Неначе те море...
Ось де доля! Ось де воля!...
Пращай, люте горе!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

НЕХАЙ ГОРИТЬ ОГОНЬ...

Нехай горить огонь, нехай падуть стовпи,
Нехай валиться та стара будова;
Ми дальше йдім вперед, — вперед до боротьби, —
Ідім з огненним словом!

Збираймо жар палкий і враз його пустім,
Нехай палає він по всьому світу;
Хай кожна іскра вмить між маси полетить,
Мов вибух динаміту.

Валім той храм старий, ламаймо ту тюрму, —
Отту стару ненажирну "святиню",
А на те місце ми збудуймо храм новий,
Свобідну вже твердиню...

* ** *

Нехай горить огонь, нехай падуть стовпи,
Нехай валиться вже стара будова;
Ми сміло йдім вперед до тої боротьби,
Ідім з огненним словом!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ПІД ЗВУК ПІСЕНЬ.

I.

Над землею хвилі мають,
Лучі граються кругом;
Ясним пасмом огортають
Світ, неначе ланцюгом.

У далекій гень віддалі
Вже підводиться титан
І скида старі скрижалі —
Увільняється з кайдан.

А на зустріч ту-ж несуться
Пишні статі надлюдий;
В них вінки йому плетуться,
Лине пісня із грудий.

II.

Не плетіть йому пишних вінків,
Не співайте похвальних пеанів,
Не ведіть його в панські чертоги;
Перше всього розбийте сумнів,
Перш розкуйте з ворожих кайданів, —
Дайте стати на рівнії ноги!

Не носіться ви з гнівом своїм
У закритих душевних хоромах,
Як бажаєте ви йому волі;
Ваше слово хай гряне, як грім,
Хай летить, мов та туча на громах, —
Хай прямує до кращої долі.

Не ридайте, що він немічний,
Не вбивайте тим бодрого духа, —
Не звертайте його із дороги;
Бо недовго, — а дужий, сильний,
Зпід відвічнього горя-обуха
Він повстане на рівнії ноги.

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

В ДУШІ Я ПЛАЧУ...

I.

В душі я плачу... Серце ниє...
І хоч у мене сліз нема,
Хоч тільки в серці буря виє,
Хоч кругом мене вічна тьма, —
Я гірко плачу... Доле, доле!

Моя ти доле навісна!
Коли-ж то прийде та погода, —
Тая пожадана весна?
Скажи! Коли? — Я все чекаю
І годі так її діждать...
Коли-ж то вже на небозводі
Яскраві лучі заблестять?...

II.

Але поки що немає, —
Годі-ж так мені ридать;
Годі плакати в безсиллі, —
Свого щастя дожидать!

Гей-же, Музо бистрокрила!
Гей, приятелько моя,
Піднеси мене на крилах,
Хай в танці гуляю я!

Понад світом тим поганим
Хай заведу свій турній,
Щоб опісля знов спуститись
І... скінчити на сумній.

III.

Бім-бам! Бім-бам! — роздались дзвони,
Весь світ настроївся в півсум,
Неначе скорбні похорони...
Над світом мов счинився глум!...

Бім-бам! Бім-бам! — несеться мимо,
Весь світ, неначе той цвинтар,
Покритий жалібним килимом...
Ридання взноситься до хмар.

І я в поважному настрою
Сиджу і ловлю кожний звук
Та підраховуюсь з собою,
Посеред мук... Під вражий згук...
Бім-бам! Бім-бам! — гуде сильніще,
Немов послідний заповіт...
А гень далеко там на сході
Встає новий, гарніщий світ.

IV.

Гей, стрівайте! Не зривайте
Гарних цвітів, — хай ростуть;
Своїм чаром аж до хмари
Хай свій запах понесуть.

Світ казиться, світ лютує,
Чорна туча дрігонить...
Дайте цвітам тим спромогу
Розвиватись, — дайте жить!

Дайте вирватись з оковів
Віковічних стонів-мук;
Світ братерства, світ любови
Хай затягне вільний згук.

Нью Йорк, Н. Й. 1920.

ПІСНІ ГОРЯ.

I.

Понад безоднею буря гуде,
Взноситься бистрий туман,
Котиться филями, громи веде, —
Стогне, мов дикий тиран.

Понад безпросвітним вбогим селом
Нужда нависла, мов птах;
Своїм обшарпаним смертним крилом
Сіє безладдя і страх.

Місто у голоді... Люд, мов у сні,
Руки здіймає до хмар:
Стони, нарікання, скорбні пісні...
Ох, ти, країно примар!...

В сумнівах, в здогадах світ весь дрожить,
Бої душевні гудуть...
Гей, хто безладдя те вміє спинить?
Хто вміє вибрати путь?...

II.

Суне, суне скорбний сум,
Розтягає свою сіть...
Та щоб нявсь він ваших дум, —
Того, люди, не просіть!

Він без просьби вчинить те;
Він обійме вас в біді,
Ваше серце пригнете,
Зтягне лиця вам бліді,

Розшахтає вашу грудь,
Ваше щастя придавить...
Та коли-ж бо вже у вас
Іскру гніву запалить?!...

III.

Над вами нужда... Ви раби,
Ви у неволі, — у ярмі;
Нема в вас духа боротьби, —
Ви ще невільники німі.

Все день-щоденно ви свій піт
Тут проливаєте оттак,
На спині зносите ще гніт,
Кругом вас скрізь страший сумрак!...

Раби! Раби, вставайте враз!
Скидайте ганьбу ту з рамен;
У всіх хай зродиться сейчас
Одна мета і дух оден!

IV.

До борби! На прю за волю!
В руки зброю всяк хапай,
Хай гуляє,
Хай буяє
Вольна думка... В ряд ставай!

Хай повстануть бистрі тіни
Всіх покривджених рабів;
Хай несеться,
Хай здійметься
Їхній дужий, строгий гнів.

Хай поширіться по світі
Вольне слово, вольний дух...
До роботи!
Всі з охоти
Піднімім великий рух!

V.

А як прийде вже хвиля отта,
Що ми станем на вольній дорозі, —
Нам покажеться правда свята
І свобідне життя в перемозі.

І як прийдуть вже дні тих побід,
Як всі серця камінні розтануть,
Мов під сонцем осталий ще лід, —
Тоді хвилі гарніщі настануть.

І як здійметься вольний пеан,
Як заграють побідні струни, —
Тоді встане могутній титан
З вікової гробової труни.

І не буде вже нужди тоді,
Пропаде непожадане горе;
Тоді воля стане в ролі судді
І неволю погану поборе.

VI.

Спішім на бій!
Прапор ми свій
Взнесім сейчас горою!
За нами світ
Цілий стоїть, —
За нами правда в бою.

Спішім на бій!
Хай сила мрій
Здійсниться в нашій силі;
Нехай наш рух,
Боєвий дух,
Гартується в горнилі.

Спішім на бій,
І труд весь свій
Звернім на ту дорогу;
Щоб люд повстав, —
Щоб святкував
Велику перемогу!

Нью Йорк, Н. Й. 1920.

Я СИН СЕЛА, — Я СИН ЗЕМЛІ...

Я син села. В селі родився я,
І зріс і виховався в селі;
Там плакав я і веселився...
Я син села, — я син рілі.
Там був мій рай, моя святиня,
Мені весело там було...
Тоді я був мала дитина...
Та згодом все — мов замело!

Я там побачив горе люте,
Неволю, нужду і рабство;
Неначе ланцами прикуте,
Стогнало там німе людство.
Я бачив те... я був дитина,
А рвавсь до світа вже, на край;
Хотів збагнути ту причину, —
Чому сумний був той мій рай?...

Я в світ летів. Покинув хату,
І батька й неньку і сестру...
І долю свою я покинуть
Хотів, — ту доленьку, котру
Я гірко нині проклинаю,
Котра повела в світ мене
І досі так у лютім горю
Мене по світі тім жене!...

Я син села... Та світ широкий
Зробився вже тісним мені;

І так як там колись я бачив,
Так бачу й ту діла страшні.
Весь світ, що зразу був принадний, —
Пропав, вступився десь з очий,
І тільки ворог безпощадний —
Мій сум — гризе мене, тяжкий.

* **
*

Так що-ж? — Значить, нема раю!
Нема рідні, ні вітчини...
І я один в думках стою
І бачу світ цілий в огни.

Горить огонь, горять стовпи...
Нехай-же клятії горять;
Хай тінню своєю вони
Людства так страшно не гнітять!

А після пожару — життя
Повстане силою з руїн
Й пірве те все у забуття,
Здавить і пімсту і проклін.

Тоді я в щасті заживу, —
Я син села, я син рілі;
Всю земську кулю назову
Своєю, — я бо син землі!

Нью Йорк, Н. Й. 1920.

II.

НА САМОТІ.

Сиджу собі у хатині
Та думи складаю,
І доленьки незнаної
Серденьком благаю:

Прилинь, доле золотая,
Прилинь, щастя моє.
Я зрадію — звеселію,
Стрінувшись з тобою.

За тобою моє серце
Нудьгує скучає...
Голубонько, — моє серце
Тебе дожидає!

Я-ж без тебе ні хвилини
Спокою не маю.
Прилинь, прилинь, моя доле,
Прошу тя — благаю!

Дітройт, Міш. 12. V. 1915.

В НОЧИ.

Нічко тиха, нічко мила,
Нічко повна любих мрій,
Пригорни мя, хай у сні хоч
Призабуду я сум свій.

Хай пекучий біль у серцю
Охолодять тихі сни;
Хай забуду я про горе...
Пригорни мя, пригорни!

Про любов ще мрів я колись,
В щастю жити я думав;
В серцю іскри розгорілись, —
Я-ж кохання не зазнав!

Нічко тиха, дай побачить
Карі очи у вісні,
Хай пригорну, поцілую,
Бо на яві не мені.

Не для мене тії зорі,
Що на яві мерехтять;
Не для мене карі очи,
Не мені їх цілувать.

Біль пекучий в серцю моїм,
Мука, сум, пекельний гніт;
Душа рветься, а я в'яну,
Мов скошений марний цвіт!

Нічко тиха, нічко мила,
Нічко повна любих мрій,
Пригорни мя, хай у сні хоч
Призабуду я сум свій!

Дітройт, Міш. 2. П. 1916.

ЯК БИ БУВ Я...

(Переспів з чеського.)

Як би був я буйним вітром,
Дівчино - малино, —
Холодив би твоє личко
Кожної хвилини.
Цілував би твої уста
Що дня, що години...

Як би був я пташком милим,
Що в садку літає,
Під вікном твої хатини
Співав би що раня
І в пісні тій висловляв би
Щиреє кохання...

Як би був я волі духом,
Ангелятко моє, —
Дав би серцю твому скруху,
І разом обоє
На крилах щастя любови
Ми би полетіли

В даль далеку — в світ незнаний.
Там би ми осіли
І одно — одному, в дарі
Серденька б зложили.
І, — як голуб'яток пара,
Щасливо б там жили!

Дітройт, Міш. 1916.

НА РОЗСТАННЯ.

Нехай серце знає,
Що я тя кохаю,
Що ти мені мила, як цвітка, як рай...
Я щире кохання
В серцю заховаю,
А в піснях розкажу мою муку й жаль.

Я виллю у піснях
Гіркі мої сльози,
Розпущу по світі думи молоді;
У них я складати
Буду пишні рожі,
Найдорощі цвіти — перли золоті.

І поки ще рано,
Поки не смеркає,
Поки серце моє полум'ям горить,
Буду доглядати —
Нехай виростає,
Нехай моя дума по світі летить.

А як звечеріє —
Холодом повіє
І в серцю заляже кригою зима, —
То я сиротою,
Без крихти надії,
Не буду ждать щастя, бо щастя нема!

Тоді збережу я
Мої злотоцвіти
І свіжа надія вже не запала.
Та хоч моє серце
Буде ще боліти, —
То я му держатись твердий, як скала.

А ти, моя мила,
Ще далі полинеш
На крилах бурливих, роскішних надій;
І серденько своє
Ти другому кинеш
Й будеш дожидати нездійснимих мрій.

А як у неділю,
На твоїм весіллю
Заграють музики до шлюбу тобі,
То я не почую
Й не піду з тобою,
Бо може вже й жити не буду тоді...

Та з часом, літами,
Як мене не стане,
А ти пригадаєш, що я жив колись,
І серденько твоє
Каяттям розтане, —
Тоді меш жаліти, що ми розійшлись...

Дітройт, Міш. 1916.

ТУГА.

Вже закрався в моє серце
Сум і жаль...
Я-ж — крізь очи мого духа
Дивлюсь в даль.

Не лякаюсь я умерти, —
Ні! О, ні!
Бо самому тяжко жити
В чужині.

Без родини, без дружини,
Сирота...
Ох, як скоро проминули
Ті літа!

Літа мої молодії,
Прошу вас:
Пробудіться, поверніться,
Раз — хоч раз!

І з чужини сиротину
Свободіть
Та у рідную країну
Понесіть.

Де Дністер там берегами
Гордо мчить,
Там, де Збруч наш, наче срібло,
Все журчить.

Там, де батенько коханий
Проживав

І рідненькую землицю
Все орав.

Там, де матінка ховала
На руках
І під серцем годувала,
В пеленках.

Там несіть мене, минулі
Ви мої,
Де село і край і люди
Всі свої.

Там про батька я спитаю,
Де він є?
І про матінку кохану, —
Чи жиє?...

А як їх вже не знайду я,
Так піду
Під червоную калину
У саду.

Там згадаю своїх рідних
Я опять
І літ-щастя більш не буду
Вже бажать.

І ще раз свою згадаю
Я весну
Та без долі сиротою
Там засну.

Дітройт, Міш. 1916.

ЗА ЩО?

Щасливі ті люди,
Що горя не знають,
Літа їм веселі пливуть;
Щасливі ті пташки,
Що світом літають,
Мов ангели божі живуть!...
А я одинокий
Без крил і без волі,
В далекій, чужій стороні,
Без крихти надії
На лучшую долю
Сиджу і втираю дрібні,
Горячії сльози,
Що котяться ревно
З очий безталанних моїх...
І сам я не знаю,
За що пропадаю?
Я-ж щиро любив все — усіх!

Дітройт, Міш. 1916.

ДО В. І С. Ц.

Голосочок, як дзвіночок,
А станочок — образочок...
Відгадайте, хто це є? —
То голубка, люба птичка, —
З гарним личком молодичка,

Що пахучі мірти в'є
В тихім гаю при ручаю,
А голубчик біля неї
Щиру пісню воркотить
И мочить крильця у водиці...
В чорних очках молодиці
Щастя й радість аж кипить!
Серце рветься до любови...
Дух, що вирвався з оковів, —
Дух свобідний, молодий
Шепче зтиха — повіває,
Серцем щирим промовляє:
— "Молодята, таж це Ви!"

Дітройт, Міш. 1916.

ПРАВДИВА ЛЮБОВ.

Голубії очи, гарний стан,
Та лихо родило, що не пан;
Багатий на смуток і на плач,
А в грошах він бідний, — не багач!
І що-ж мені діять молодій? —
Чи буде він мій, — чи не мій?...

* ** *

Та най-же там гроші кат бере,
А ми ся обоє поберем;
Бо з милим й умерти лекша смерть,
Випивши життєву чашу вщерть!...

Дітройт, Міш. 1916.

СПОГАДИ.

Така вже доленька судилась,
Що ми обоє розійшлись...
Дарма, що в сльозах ти молилась,
Дарма що плакав я колись.
Любились ми, було, — то правда, —
Так що-ж? От так змінясь все...
А хто-ж то знав, для кого кривду, —
Кому вінець судьба несе?...
Носив тебе я щиро в серцю,
Тобі-ж сказати я не міг,
Хоч і любив тебе... Далебі, —
Нераз хотів падать до ніг
І щиро висказать... Кохана!
Я бачив ангела у сні,
У сніжно-білім гарнім строю...
І ти була мені такою.
До висказу не було слів...
Бо твій чудово гарний спів
І ти була мені святою,
Немов княгиня ясних зір!
Ти, мов надземський божий твір,
Буяла в серця мого колі,
Ти була щастя мого взір,
Ти була паном моїй волі!
Кохана! Серце з жалю ниє...
Кругом пустиня, ніч, зима;
Холодний вітер сумно виє, —
Надії щастя вже нема!

Любив, ходив, — усе те мрія,
І те, що було, — вже не те;
Та тільки спогади святії, —
Їх жадна сила не змете!

Дітройт, Міш. 1916.

ДІВЧИНІ.

Дівчино! Скарбе!
Ти наче те сонце,
Що промінням своїм взбуджує природу;
Немов та зірка
Вечірня сіяєш,
Як ніч чарівна — багата на вроду.

І як те сонце,
Що блеском чарує
Всіх, без вимови, чи скарб той шанують,
Так ти, голубко,
Зір усе прямуєш
До тих, що шляхом юности мандрують.

Але не кожний
Відчує той промінь,
Не кожне серце тим чаром уп'ється;
Один байдужно
Глядить аж до скону, —
Другий в любові, мов у сітах, б'ється.

Дітройт, Міш. 1916.

І. А. С.

Щире слово на розраду —
Щирим другом стане все;
Щире серце молодеє
Рай і щастя принесе.
Щастям буде тая хвиля,
Як осягнеш ціль свою;
Як з дружиною разом ти
Жити меш, мов у раю.
Як взлетиш на буйних крилах
Молодечого життя;
Як в обіймах кралі-любки
Ти спочинеш, мов дитя.

Дітройт, Міш. 12. XII. 1916.

МОЯ ЛЮБОВ.

Я мрів. В чудних мріях
Я бачив її молоду:
Весела та гожа,
Красива, як рожа,
Пишалась в вишневім саду.

Я був ніби пташок.
На вишні гилячках
Співав про любов я
(Чудовий був спів!)

Й до неї, що в цвітах
Була — у віночках,
Я легко на крильцях злетів.
І щиро співав їй
Сердечні стихи:
Про щастя, про радість, про рай...
Вона-ж голубила мене
Й словом тихим
Шептала: "Коханий, — кохай!"

О, доле! Щасливий
Я був в тую хвилю,
Роскішний, мов ангел в раю...
Та вітер зрадливий
В садочок повіяв
І мрію розвіяв мою!

Тепер я сумую
І доленьку злую
Благаю: будь ласка мені,
Як щастя не маю
У пісні, у мріях, —
То дай веселитись хоч в сні!

Дітройт, Міш. 1916.

СЕРДЕЧНИЙ АКОРД.

Дівчино! Скажи, голубко,
Чом, як гляну в твої очи
Я коли, то ти краснієш,
В твоїм личеньку дівочім
Чар життя горить - ясніє?

Чом дрожать уста рожеві?
Чом живіще грудь филює?
Дівчино! Скажи, голубко!
Потіш мене в горю-смутку, —
Що той рух мені віщує?

Чи тоді я сподіватись
Маю докору від тебе?
Чи кохання, чи зневаги, —
Мого серця переваги,
Чи довічного розстання?

Що віщують твої очи,
Як на мене з коса глянуть?
Що сказати ними хоче
Твоє серденько дівоче?
Скажи, пташко, хай не вяну.

Хай в журбі тяжкій не гину
Марно, мов билинка в полі;
Хай з надією полину
В світ, в незнаную країну,
Щоб забути люті болі.

Скажи, серце, хай не в'яну, —
Що від тебе сподіватись,
Нім весна красна счорніє,
Гарне личко нім змарніє,
Щоб на віки нам розстатись?

Без дружини я скитаюсь,
Птахом хмарою літаю,
І з журбою ізмагаюсь

І себе самий питаю:
— Де журбі шукати краю?

— Чи в пустині, на чужині,
У безлюдному просторі,
Чи у филях бистрих, дужих,
На розгуканому морі,
Чи на небі яснозорім?...

Дітройт, Міш. 1916.

НА МОРЮ ЛЮБОВИ.

Пливу я по морю широкім,
На филях бурливої мрії
Й на тебе, дівчино кохана,
Кладу величаві надії.

Мені ти здаєшся тим світлом,
Що десь на острові ясніє;
До тебе човном я прямую,
Про тебе в думках я лелію.

Дівчино! Голубко кохана!
Розбий мою тугу сердечну,
Додай мому серцю відваги,
Щоб плисти по морю беспечно...

Лютує бурун підімною,
Розгукані филі шаліють; —
От от утону я в тім морю,
От от вже до тебе не вспію.

Хоч трошечки сили, то може б ..
То може б доплив ще до тебе;
Хоч словечко щире, сердечне, —
От, що я бажаю від тебе.

Ти будь мені світлом зі сходу,
За ним полечу я стрілою
І може, дівчино... Ох, може
Я стрінусь щасливо з тобою!

Дітройт, Міш. 1916.

А. А.

Як ніч сумна тиха заляже
І світ ме дрімати в спокою,
Як серденько твоє щось скаже
І личенько зросить сльозою, —
Згадай, що не ти одинока
Тужиш і нудьгуєш - сумуєш;
Що ще хтось на світі широкім,
Той сум, — тії сльози відчує.

Як сонічко ранком загляне
В віконце твоєї хатини,
Як личенько твоє рум'яне
Зрадіє в той час на хвилину, —
Згадай, що ще є хтось на світі,
Що разом з тобою радіє;
Він сльозоньки, ревно пролиті,
Любов'ю палкою огріє.

Як серденько твоє заб'ється,
Огріте любов'ю святою,

Як роскошей струя поллється
В палкім молодечім настрою, —
То знай, що не ти одинока
Той рай — те життя відчуваєш,
Бо з серцем в любові глибокій
Ти щирого друга ще маєш.

Дітройт, Міш. 1917.

З ТОБОЮ.

Підемо в зелену діброву,
Де листячка шум шелестить,
Де в гарній долині чудовій
Водиці струмочок журчить.
Разом посідаєм обоє
В розлогих дерев холодку,
Мов пташки співучі, що в твоїм
Сідають вишневім садку.
Обоє свобідні, роскішні,
Щасливі — як ти, так і я;
Я буду, мов голуб невинний,
А ти, мов голубка моя.
Напившись з струмочка водиці,
Разом піднімемося ми,
І знову на крильцях любови
Здіймемось над світ — над людьми.
Тебе, мов співучу пташину,
З собою в гору понесу
І світом цілим на хвилину, —
Мов цар, мов король, потрясу!...

Дітройт, Міш. 1917.

НАСТРІЙ.

Під музики тон милозвучний
Я пісню любовну співаю;
В душі я веселий, бундючний,
Що хтось мені в тім співчуває.
І серцем я мрію про когось,
Ріками любов моя ллється,
І радий я дуже із того,
Що хтось моїм співом уп'ється.

Дітройт, Міш. 1917.

НЕ СКУЧАЙ.

Не скучай, чорноброва дівчино,
Як мене цілий тиждень нема,
Не сумуй, що в просторій хатині
Ти живеш — походжаєш сама.

Я прийду у неділю до тебе
По тяжких мозолистих трудах,
І зі щирого серця для тебе
Покладу поцілуй на устах.

Переллю я у серденько твоє
Чар кохання і роскоші чар;
На престолі ніжного страдання
Покладу найдорощий свій дар.

І забудеш свою одинокість, —
На хвилину забудеш одну;
Одно слово з під серця глибоке
Прожене геть холодну зиму.

Не скучай-же, дівчино кохана,
Як мене цілий тиждень нема,
Бо забудеш і вмиттю не зглянеш
Як прийде скостеніла зима!...

Дітройт, Міш. 1917.

СЛОВА ПОТІХИ.

Не плач, голубко, не сумуй,
Вважай на чорні брови;
Я шлю сердечний поцілуй
Зі щирої любови.

Не плачте, зіроньки мої,
Не плачте, карі очі, —
Невдовзі зійдемось ми знов
Веселі і охочі.

Дітройт, Міш. 1917.

НЕПЕВНЕ ЩАСТЯ.

Щасливий я в світі,
Ох, дуже щасливий!
А щастя те в тім полягає,
Що думати можу
Свобідно про неї,
Що в думах пробую я раю.

Чи рано, чи вечер,
Чи в день гожий милий,
Я з нею в думках розмовляю, —
Чи в нічку спокійну
Її я голублю
І шепчу крізь сон я: кохаю!

Та доти те щастя
Аж дійсність настане,
Аж серце остигне у неї
І — замість сказати,
Що любить, кохає,
— "Ні, ні!" — ме звучати сухеє.

Дітройт, Міш. 1917.

ХВИЛЯ ПОЦІЛУНКІВ.

Зорі мої, зорі — очі,
Що за роскіш з вами!
Рожі, — устонька дівочі,
Гину, мру без тями!

Раз, хоч раз, — одну хвилинку!...
Ще раз, ще... Кохана!
О, ти, раю мій, спочинку, —
Ангеле!... Нірвано!...

Дітройт, Міш. 1917.

"ПТАШКА".

(А. К.)

В гніздочку маленька пташина
Сиділа і рвалась до волі;
Сама одинока на світі,
Немов та билинонька в полі.
Про волю співала і мріла,
У світ була б рада летіти, —
Та воля природної сили
Казала в гніздочку сидіти.
Тужила пташина і ждала
Аж прийде та хвиля щаслива...
Лиш пісню тужливу співала...
А дні так за днями все плили.
Аж раз десь весною святою,
Як сонічко ясне пригріло,
Піднялась пташина з гніздочка
І легко на крильцях взлетіла.
Ой, леле! Що була за радість!
— Весь світ видавався їй раєм,
Як плила по хмарах свобідно,
Горою, мов бистрим Дунаєм...

Аж десь за десятим ручаєм
Пристала в щасливу годину
І стрінула рідну і близьку,
Незнану їй досі родину.
Були це подруги сердечні,
Що з близького вийшли гніздочка,
Кормились з одного городця
І пили з одного струмочка.
Раділа пташина, співала,
Бо з роду привикла співати, —
Аж поки потреба сказала
Назад до гніздочка вертати.
Заплакала пташка з тихенька
І личка зросила сльозами,
Та знову, на крильцях піднявшись,
Помчала з новими думками.

* **
* *

Про пташку я пісню співаю,
Бо пташка любується в співі...
Та тим доказати бажаю,
Що пісні й бувають правдиві.
Тому то — щоб діло пізнати —
Я скажу — хоч трохи боюся:
Та пташка, то дівчина гожа,
Вкраїнка, — зоветься Настуся.

Дітройт, Міш. 1917.

ПІД ЗЕЛЕНОЮ ВЕРБОЮ...

Під зеленою вербою
Стояв парубок - козак
І дівчина чорнобрива,
В неї личко, як буряк.

— "Пригорнись, прихились
І до серця притулись, —
Я не з тих козаків,
Щоб цуратись буряків"...

Дівча з жару спаленіло,
Зчервоніло, як той мак,
Та з тихенька прошептало:
— "Що козак, то козак!

Пригорнусь, прихилюсь
І до серця притулюсь, —
Бо-ж і я не така,
Щоб боятись козака"!

Під зеленою вербою
Тільки шум, — бистрий шум,
А над тою дівчиною
Сміх і глум!... Сміх і глум!...

Помарнів, почорнів
Червоненький рум'янець,
І зівяв і пропав,
Щез дівочий вінець...

Дітройт, Міш. 1917.

ЧАРІВНА НІЧ.

Тиха ніч... Дрімають зорі.
Спить місяць блідий.
До дівчини поспішає
Козак молодий.
Вийди, мила, чорнобрива,
Я на тебе жду;
Будь, пташино щебетлива,
В вишневім саду.
Пташко моя мила,
Я на тебе жду.
Місяць блідий з неба глядить, —
Там у саду козак стоїть.
Ох! Де-ж ти, мила, чорнобрива, —
Де ти? — Озовись!
До мойого серденятка
Прийди, пригорнись.
Де ти, — озовися?
Де ти, мила моя?
Де ти, пташко моя? —
Прийди, прийди!
Моє життя, прийди!
Моє життя, прийди!

Когус, Н. Й. 1917.

ВЕСНА ЖИТТЯ.

Рожевий світ веснянних літ,
Цвітучії лелії;
Чарівні сни, боги весни
І безнастанні мрії.

Рожевий світ веснянних літ,
Горіючого сонця;
Цей світ світів, найкращих днів, —
Мов промінь у віконця.

Рожевий світ веснянних літ,
Дівочого кохання,
Пахучих зіль посеред піль
І пташків щебетання.

Цей світ буття, весна життя
Сердечної любови;
Один момент любовних лент
І вже вінець готовий.

Рожевий світ веснянних літ, —
Як серце в груди б'ється,
Над світ світів лунає спів
І доля ще сміється.

Когус, Н. Й. 1917.

МОЇЙ ДОЛІ.

Незавидна доле, чого почепилась?
Чого давиш серце і п'єш мою кров?
Чого сиротою одним вдоволилась,
До мого терпіння ціла приложилась
І тиснеш ще тяжше від вражих оков?!

За що тяжка мука? За що гіркі сльози?
За що безнастанні думки навісні?
Дивні хвилювання, душевні страждання,
Привиди страшні, жалібні ридання...
За що все те преться неначе у сні?

Невже-ж я з тобою, прибитий судьбою,
До скону в могилу буду мандрувать?
У твоїх обіймах, незавидна доле,
Пробуду весь вік свій, неначе в неволі, —
Невже-ж то прийдеться з тобою вмирать?

Чому не ідеш ти в великі палати?
Чому не оббереш там друга собі?
Там пан ненаситець, вельможний, багатий,
Що й сам вже не знає чого забагати...
Чому не пригнобиш його в тій судьбі?

О, доле погана! О, доле лукава,
Обридли вже хвилі в обіймах твоїх!
Чому до убогих ціла ти припала,
Невинній душі ланцом обмотала
І тягнеш і гнобиш? — За чий-же це гріх?

Невже-ж ти лихою такою родилась?
Невже-ж ти на віки такою будеш?
Чого-ж ти при мені на все розгостилась,
В зболілеє серце пазурами впилась,
Чому, мов змій лютий, кров із нього ссеш?

Горе моє люте! Муко роспучлива!..
Поки серце бється і филює грудь,
Поки сил ще маю — клену - проклинаю,
Сили понад сили о пімсту благаю:
Незавидна доле, проклятою будь!

Когус, Н. Й. 1917.

ЯК МИ ЩЕ РАЗОМ ГОВОРИЛИ...

Як ми ще разом говорили,
А я був веселий такий, —
Як ми ще разом говорили...
Як я пригортав тя що сили,
До серця тиснув — голубив;
І ти прирікла мя любити,
І я присягнувсь не дурити, —
У жертву себе віддавав...
Щасливі ми були в ту хвилю!
Ох, тямлю ще хвилі отті
І тії присяги святі, —
Як ми ще разом говорили!

Трой, Н. Й. 1918.

"CASTLETON"*)

Весела, чудова, роскішна, здорова
Околиця люба, — чарівний округ;
В самотнім спокою, в любезнім настрою,
В думках безнастанних любується дух.
Узгір'я зелені оттак при долині
Припали до себе в живий фейлєтон;
Там пташки співають, вітрець повіває
І листячко шепче: "Це є **Castleton"!...**

Хатки чепурненькі рядками повились,
Сховавшись у зелень, мов райська краса;
І яблоні пишно до долу схилились,
Неначе травиця, як спаде роса.
Горбочки розклались в роскішному виді,
В долині журкоче струмочок — ручай...
Аж серце радіє у тім краєвиді
І думка, знай, шепче: "Це в дійсности рай"!...

Часом на Гудсоні покажеться жвавий,
Мов гуска, біленький, новий пароход;
На покладі стане усякий цікавий
І сквапно вдивляєсь на весь небозвід.
І зоряним небом любується втішно,
У простір літає (нема перепон),
І ділиться, радий, словами успішно:
"Ця гарна картина, — це є **Castleton"!**

---

*) Невеличке місточко над рікою Гудсон в ню-йорському стейті.

І поїзд в долині часом проженеться,
На хвильку спокоєм святим потрясе,
І всякий туболець на ноги метнеться,
Цікавий, що "пах" той нового несе...
Аж ось задержався! Цікаві прохожі
Дворець обступають, а гості ідуть
Та мірять очима простори ті гожі,
Де чаром роскішним впивається грудь.

І день ту за днями, красою сповитий,
Минає, снується, мов пташка летить;
І вічно, здається, хотілося б жити,
З картиною тою життя сполучить!...
Забути за місто, за світ той лукавий,
Де тільки несеться нарікання — стон;
Хотілось би скарби усі проміняти
За тихий, чарівний отцей **"Castleton"!...**

Кестлтон, Н. Й. 27. V. 1919.

ПІД ЗВУК ГІТАРИ.

(С. Р.)

Брени, брени, гітаро милозвучна!
Твій чудний звук всім серцем я витаю;
Солодкий тон, мельодія роспучна, —
В душі моїй границі їм немає!
Заграйте, струни, пісню любу, милу,
Душа зрадіє, серцю лекше стане,
І творча сила зродить творчу силу,
Розбудить думу, — сильний дух повстане...

І блисне промінь, сонічна райдуга,
Посипле сріблом, золотом по струнах;
На серце зійде роскоші потуга,
Заб'ється щиро в радісних горпунах!...

І ось — ґітара пісонку заграла,
Понісся звучно розголос чудовий,
Забилось серце, дума вже повстала,
Піднявся дух сильний, кріпкий, здоровий.
І творча сила ломить гарні віти, —
Вінець сплітає на чоло богині,
Весняний подих сипле білі цвіти, —
Рознісся чару запах по долині...
Могучі тони буряться, мов филі,
І море любих слів поллялось влучно;
Бренить ґітара, грають струни милі
Чарівну, тиху, пісню милозвучну!...

Брени, брени, ґітаро моя мила!
Немає більше любого настрою
У моїм серцю, — як чудова сила
Твойого звуку... Вічно жить з тобою —
Моє бажання!... Ти моя єдина
Дружина мила в незавидній долі;
З тобою вік весь, мов одна година, —
З тобою в мурах, а ніби на волі!...
Могуча ти, ґітаро! Твої звуки —
Найтвердше серце пробивають влучно;
Ніщо при тобі всі душевні муки...
Брени, брени, ґітаро милозвучна!

Трой, Н. Й. 1919.

ПРАЩАННЯ.

Понурий сум на серце осідає,
Думки несуться і тяжкі вражіння;
Нещасну душу туга огортає,
А погляд твій довершує терпіння.
Понурий сум втискається до мене,
І я ніби отце ланцами скутий...
І дума преться: Де судьба пожене?
Куди прийдеться хрест тяжкий тягнути?...

Отце я їду, і в мойому серцю
Сильна, велика непохитна воля;
І хоч я знаю, що мене чекає:
Що — або верну, або серед поля
У боротьбі прийдеться дати духа —
У тім святім клясовім бою;
І хоч я знаю, що може з тобою
Мені прийдеться понуро та глухо
Пращання звести — щиреє пращання;
І хоч я знаю, що це так за раня, —
Але сумління, — мій святий податок
Верстві трудящій, — мої обовязки
Наказують іти до того бою
І попращатись, любая, з тобою...

Пращай! Пращай! А я живу в надії,
Що ось побіда наша недалека;

Що ось заблиснуть проміни палкії
І оживлять солодкії надії,
І світ цілий побідно вийде з бою...
Тоді, голубко, ми будем свобідні
І заживем по давньому з собою.

Ню Йорк, Н. Й. 1919.

III.

КАЗКА.

Нехай там хто вередує
Нім спати уляже,
А я братам на чужині
Казочку розкажу.
Що лиш знаю, все розкажу,
Нічо не закину;
Хоч би й казка забулася,
То правда не згине.
Послухайте-ж, милі браття,
Сейчас починаю:
— Було то це на Поділлю,
У старому краю.
Жив собі один мужик
(Іван називався)
Та вже було щоб куди —
Все в біду попався!
Де лиш лиха не посіє,
Там само уродить;
Що кому було на користь, —
Йому-ж все на шкоду.
Усі з нього шкіру дерли:
Попи, адвокати...
Де він лиха не подибав, —
Само лізло в хату.

От, дивися: то податки,
То такса, то кара;
То на церкву, то на школу, —
Все паде, як мара!...
Так терпів він, ухилявся
Покірно, бідняга,
А впімнутись — боронитись
Не мав він відваги.
Аж нарешті додумався
В горячім настрою
Направити стару біду —
Новою бідою!
Задумав він вибиратись
За хлібом в дорогу...
Продав хату, продав поле
Тай дякував Богу,
Що небаром покінчиться
Його люте горе...
— "Піду, каже, в світ за очи,
В иньший край, за море; —
Може там вже буде лучше
Віку доживати?...
Там не треба перед паном
Спину ухиляти;
Там не треба — ні податків,
Ні такси платити;
Там свобідно віддихну я,
В щастю буду жити...
Там вільним буду від нужди,
Від кайдан, від кнута; —
Там аж може лиха доля
Зніме з мене пута.
Куплю собі кусень поля,

Побудую хату
Тай з жінкою, з діточками
Заживу, як стати".
Так думав він неборака,
Що так воно буде,
Хоч і не знав який там край
І які там люди.

* ** *

Не надумуючись довго,
Здався він на Бога,
Продав, що мав, віддав довги
Тай гайда — в дорогу!
Забрав жінку, забрав дітий,
Попращав сусідів,
Обернувся кругом себе
Тай до міста їде, —
До стації.
Попращав ще рідні поля
І ріки і гори,
Сів на потяг, помолився
Тай гайда за море!
Їде собі і пишаєсь,
Що мчить, як стрілою...
І не стямився, — за три дні
Вже був над водою.
За шіф-карту він ще в дома
З агентом згодився,
Отже скоро й у каюті,
В кораблі впинився.
Там-же людий — ріжні сорти:
Малі і великі,
Гнівні, сумні і веселі...
Там співи, — там крики...

Та нічого!... На другий день
Вже були на морі.
Одні плачуть - нарікають,
Иньші лежать хорі;
Де-хто знова в карти грає, —
Де-хто з ким свариться,
А той кричить: "Будьте тихо,
Спання не береться"!...
А наш мужик все покірний, —
З ним жінка і діти;
Всі гуляють, а він любить
У кутку сидіти!

Оттак наші еміґранти
Доплили до краю...
(До якого міста - порту —
Точно не вгадаю;
Знаю тільки, що це було
В тій дивній країні,
Що звуть її Америка)...
Отже в тій хвилині,
Побачивши ту країну,
На радість велику
Затягнули гучні співи
І зойки і крики.
Всі співають - веселяться,
А то і танцюють,
Декотрі уже пакунки
До купи ладнують...
Вже й висіли... А наш мужик,
Як землю побачив, —
Припав грудьми та цілує
Та з радости плаче
І побожні смирні пісні

Сердечно співає
І молитву до Господа
Шепче - відмовляє
Та що слово промовляє:
— "Ох, Боже-ж мій, Боже"!..
Аж дивиться — піп з'явився:
— "Чого ти небоже?
Чого хочеш? Скажи правду,
А я вже, єй Богу,
Попроваджу тебе прямо
На добру дорогу".
Здивувався наш мужичок,
Аж викотив очи:
— "А ви звідки взялись тутки,
Духовний паночте"?...
— "Звідки я сюди узявся —
Ти тим не журися,
А йди в церкву, давай жертви
І богу молися.
Але церкви в нас, соколе,
Поки що немає, —
Так йди скоро по колєкті ;
Як гроший взбираєш,
То і церкву побудуєм
І буде громада...
В тім то тільки душа моя
Буде Богу рада"!

* ** *

Скривився мужик тай поплівся
Колєкту збирати,
Щоб чимскорше яку - таку
Цекву збудувати;
Бо, мовляв, без неї годі

Трафити до неба.
Бо — "без церкви нема життя,
А по смерти неба"...
Тай зібрались бідні люди,
Землицю купили
І на силу десь за містом
Церковцю зліпили...
І розлізлись до роботи
По "майнах", по "шапах",
А піп живе їх працею,
Як пес на охлапах!
Ні то школи, ні читальні
Ніхто не заложить;
А де збересь гурток людий, —
Там піп злобу вложить.
І учить він їх покірно
Панам піддаватись;
Не читати, не думати,
Ані бунтуватись...
А той мужик, що утікав
З краю від податків,
Несе з дому послідний гріш
На церковні датки.
Той сам мужик, що утікав
З неволі "на волю", —
Ще і досі проклинає
Гірку свою долю...
Продав землю свою рідну, —
Ту нічо не має;
Замість бути в своїй хаті, —
Він чужу наймає;
Замість землю управляти, —
Він в наймах томиться;

Там хилив він свою спину, —
Тут із ніг валиться!...

* **
* *

Оттака то моя казка,
Судіть розважайте
Та ще й другим при нагоді
Слова передайте.
Нехай знають добрі люди,
Як долі шукати;
Нехай знають, що з бідою
Тяжко розбрат взяти...
Та найбільше тупоумність
В тому винувата;
Брак просвіти і зневіра
Й запекліcть завзята...
Хто не має свого ума,
А другому вірить, —
Хоч зазнав немало лиха,
В друге тільки змірить:
Хто-ж розумний, просвічений,
Той і жити вміє, —
А темному все противний
Вітер в очи віє.

Дітройт, Міш. 1916.

ЦІКАВО ЗНАТЬ...

Цікаво б то було побачить
Якого дука - багача:
Чи він хоч раз в життю заплаче,
Чи раз хоч сум його стріча?
Чи хоч коли сумління в серцю
Відізветься йому, — чи ні?
Чи бачить він свій образ смерти?
Цікаво знать теє мені...

Або попа — "слугу святого" —
Цікаво було б поспитать:
Чому не вчить він "стада свого",
Що годі вже в темр'яві спать;
Що годі вже рабами бути
Та гнути спину у ярмі,
Бо час прийшов, щоби станути
Разом до праці, — до борні?!...

Цікаво знать, чому то піп той
Замість науки сіє лож,
Чому робітників клене він,
А вихваля панів - вельмож?
Чому не скаже він, що годі
Людий морочити у сні? —
Чому не скаже так?... Єй богу,
Цікаво знать теє мені!

Дітройт, Міш. 1916.

МЕДИТАЦІЯ ПСЕВДОПАТРІОТА.

Обніміте, брати мої,
Найменьшого брата...
Т. Шевченко

"Обнімімося ж, братове! —
Знову клич роздався:
"Чому-ж тепер найбільший брат
В кутку заховався?
Гей, до праці! — Піднімайтесь,
України діти,
І великі — меньших братів
Щиро обніміте!"
Оттак звучав клич братерський
Ту, в чужій країні,
До тих, що то ради служби
Ширили кириню.
Та нічого, — клич пролетів
І знов стало тихо,
Тільки там десь за буфетом
Озвався на лихо
Якись голос.
Що за голос?
Чи це голос великого,
Чи малого брата?
Побачимо... Почуємо,
Що буде казати...
Може справді великий брат
Руки простягає
До меньшого, щоб обняти, —
Чи може згорджає?...
"Обнімати меньших братів?!

Голос відозвався:
— "Ой, любенькі, що то я вже
Ненаобнімався
Тих маленьких!
Обнімав я, обнімав я
Тоді, як платили,
Як моє імя, нівроку,
З почест'ю святили...
Було й за що обнімати,
Бо то річ велика;
Тоді то я й писав більше,
Уживав язика,
Та нишечком міркував я,
Що вони повірять,
І ні за це ні за теє
Лаврами наділять,
Короною вкоронують,
Князем втитулують,
Й, булавою наділивши,
Гідність пошанують.
Але де там! Не хотіли
Мене вшанувати;
Ще й до шуфлі, до роботи
Готові післати!
І кажете обнімати?
— Ні, таки не буду,
Бо я собі гоноровий,
Нехай знають люде!
— Як хочете, — обнімайте,
А я граю пана
І з хлопами брататися
Ніяк не пристану!"

Дітройт, Міш. 1916.

МРІЇ.

Він:

— Любив би я ту дівчину,
Як би мала бренькачі;
Як би були: хата, поле
І волики - рогачі.

Любив би я тую кралю
Більш небесної дуги;
Женитися б рад із нею, —
Щоб не нужда, — не довги!

Взяв би її на музики,
Радо б з нею погуляв, —
Щоб лиш сурдут, черевики
І центи в кишени мав...

Вона:

— Любила б я його дуже,
Щоб хорошо виглядав,
Ще й до того — щоб дарунки
Все для мене купував.
Любила би цілим серцем,
Щоби лиш багатий був...
Ой, пішла би я за нього,
Щоб забути всю біду!
Тоді я би погуляла
На взір пані попаді;

Між кумами не була би
Я ніколи назаді.

Любила б я, щоб послушний,
Щоб до коршми не ходив;
Щоб мене цінив над злото,
А других щоб не любив.
Щоб сповняв все мою волю,
Що прикажу я йому,
А хто скаже що про мене, —
Щоб не вірив нікому!
Тоді я би погуляла
На взір пані попаді;
Між кумами не була би
Я ніколи назаді.

Дітройт, Міш. 1917.

ПРИВІТ НОВОМУ І ПРАЩАННЯ СТАРОМУ РОКОВИ.

Дзінь! Бам! Дзеньки, бреньки!
Вже знов рочок молоденький
Простягає білі руки
До братньої з нами злуки.
А старий, сліпий дідище,
З лютости сичить і свище, —
Туманами проклинає,
Що так скоро уступає.

Дзень! Бім! Балам-бім!
Преться хвиля, наче грім...
А де-ж твої білі кости
Ще набрали тільки злости,
"Роче Старий", препоганий?
Не зазнав ти в нас пошани:
Всі тровили, наганяли, —
Мов собаку проклинали.

А тепер вже на остатку,
Діду старий, сліпий сватку,
Забери все зло, що маєм, —
Все для тебе відпускаєм.
Забери усе з собою
Й за десятою горою
Скрийся, враже, і не думай,
Що утік від нас, як джума.

А ти, "Роченьку Новенький",
Товаришу молоденький,
Подай свою білу руку,
Щоб забути усі муки,
Що зазнали ми в минулім...
А на тих, що вже поснули,
Накопич багато снігу, —
Щоб аж заяць станув в бігу.

Бо що спюх, то серце враже:
Де стоїть, там спати ляже
І храпить, аж пару тисне,
Мов капуста в бочці, кисне...

Бім! Бам! Балам-бам!
Радість хай витає нам...
Бім! Бам! — Плач на бік,
Бо надходить "Новий Рік"!

Когус, Н. Й. 1917.

"ДИВНІ ДІЛА СВЯТІ, ГОСПОДНІ"!...

"Дивні діла святі, Господні!..."
Одні — обдерті і голодні
Держать тягар на своїй спині, —
А другі — наче тії свині,
В кориті допчуться, падлюки,
Та в рот цілий кричать: — "До злуки!"
До злуки хочуть всіх зігнати:
Убогих, темних і багатих;
Щоб ті послідні, — мов вампіри,
Вовки в овечій смирній шкірі, —
Могли роскішно панувати
І — дальше кров невинну ссати!..

"Дивні діла святі, Господні", —
Діла злодійські — не народні...
І лихо в тім, що чорні духи
Зовуть і тягнуть нас до скрухи, —
Щоби признать діла оттії,
Ворожі нам й цілком чужії.
В нас тільки віри ще остало, —
Що те, що працею повстало,
Належить масам працьовитим...

А ті, що хочуть ще корита, —
Це більш нічо — як ренеґати...
На них нам більше не зважати.

"Дивні діла святі, Господні"...
— Тому обдерті і голодні
Не вірять більше в тее чудо, —
В слова відвічної облуди.
А тих, що рай віщують в небі,
Та ту, — для власної потреби,
Збивають золото надбане, —
Народ осудить без пошани
І геть відкине їх роботу,
А з тим і їх "діла Господні";
Бо вже обдерті і голодні
Пізнали здирщиків-підлоту.

Трой, Н. Й. 1919.

З СУЧАСНИХ ОБРАЗКІВ.

"Демократія" панує,
Нема, бачте, що й казати;
Вільно пити, вільно красти, —
Та не вільно страйкувати!

У нас зібрання шанують
(Тільки в актах на папері),
А як зловлять де на зборах, —
Так тюрма, зелізні двері!

Свобода живого слова
Теж "шанується", нівроку,
А як зловлять де на слові, —
То мало не тріснуть щоки!...

Ну, тай мир у нас славетний, —
Варта б блище нам пізнати,
Як на шибеницях люди
Вміють "мирно" умирати!

Нью Йорк, Н. Й. 1919.

"НЕМА ТО, ЯК БУТИ ПОПОМ"...

"Нема то, як бути попом"
І гроші за дармо гребти,
Брехнею поїти рабів
І пеклом страхать по смерти!

Нема то, як бути попом,
Держати слугу "аля мод",
Ганьбити людий за життя,
Самому-ж вживати вигод.

"Нема то, як бути попом"...
Це кожний ледащо повість, —
Я-ж скажу противно таки
Ледащому тому на злість,

Що піп — це багацький лакей,
Панам все іде він під лад,

— А служкою бути комусь,
Здається ніхто би не рад...

І тільки ледащо - гільтай,
Що стався зогнилим стовпом,
Хвалиться і каже усім:
— "Нема то, як бути попом!..."

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ЇХНЯ ВДАЧА.

Піп все любить много їсти
А нічого не робити;
Пан хотів би міліонів
І краєм цілим рядити;
Хлоп лиш хоче трохи волі,
Хату, город, — ну, тай поля,
А робітник із фабрики —
Кусник хліба невеликий.

Піп послугуєсь брехнею,
Щоб ледаче дальше жити;
Пан мамоною своєю,
Щоб себе ще захистити,
А хлоп простий і робітник,
От якось так незамітно,
Щоби в згоді з світом жити,
Люблять правду говорити.

Та послідними часами
Якось теє все міниться:

Вже й робітник-хлоп у світі
Иньшим життям жити вчиться.
Він кидає свою вдачу,
Добрий бук до рук хапає
Та гатить усяку погань,
Кращу долю здобуває.

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ВОСКРЕСНА ПІСНЯ.

Веселіться, добрі люди,
Та відкиньте смуток геть!
Ось вже сонце ясне сходить
І зближаєсь білий день!
Веселіться, не сумуйте,
Не коріться ворогам,
Бо вже лихо загибає, —
Вже паде старий той храм!

Досить ми вже сумували, —
Та тепер не той вже час;
Не пора в задумі гнити...
Так давайте сміймось, враз!
Але сміх той хай лиш буде
Сміхом свідомих борців,
Що пізнали свою силу
Над слабим кодлом катів.

Сміймось, други, веселімся!
Нам побіда йде під ряд;

Усміхається могучий,
Справедливий новий лад.
Так до бою! Ідім сміло!
Геть, буржуїв! Геть, катів!
Сміймось разом та співаймо
Свій воскресний новий спів!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

СКАЖІМ СОБІ ПРАВДУ, ЛЮДИ...

Скажім собі правду, люди,
Що ми так якось безжуре
І ліниво і драптиво
Життя робимо понуре...
Гей, будімося, вставаймо,
Одні других піднімаймо!

Скажім собі правду, люди,
Що коритися буржуям
Вже не час тепер, щоб роскіш
Продовжати тим нехлюям...
Гей, ставаймо враз до діла,
Поки правда не зітліла!

Скажім собі правду, люди,
Чи не час вже нам повстати
І кайдани осоружні
Геть із себе поскидати?...
То-ж до праці! Не дрімаймо,
Сили свої виробляймо.

Скажім собі правду, люди,
Чи то буде чесно з нами,
Як ми будем так на сліпо
Обставати за панами?
Гей, скажімо собі сміло:
З ними нам не має діла!

Скажім собі правду, люди,
І в ту правду придивімся,
Та сейчас за важне діло,
Як один, усі берімся:
Дармоїдів проганяймо,
Свою волю добуваймо!

Нью Йорк, Н. Й. 1920.

ПАНАМ.

(Під диктатурою пролєтаріяту.)

Пани ви, дуки й кулаки,
Великі і маленькі,
Премудрі, мудрі і дурненькі
І прочі, прочії п'явки!

Вам хочу слово я сказати, —
Одно пекучеє слівце
На ваше теплеє сальце,
А вас взиваю відвічати.

Скажіть, голубчики товсті,
Якого біса ви ще дметесь

І за своє минуле б'єтесь?...
Ех, ви кабанчики пусті!

Невже-ж ви й досі ще не знали,
Що ваш цебер всіх панських прав
Уже на віки геть пропав, —
Що й ви з тим цебриком пропали?!

Пани ви, дуки й кулаки,
Шкода вам з нами ту спориться;
З вас, бачте, нині всяк сміється, —
Ту справа ваша — пустяки.

Тай ви не те, що були вчера, —
Підтюпались, та ще і як; —
Бач, нині всякий пан-кулак
Товчесь, щоб було що вечерять...

А так, голубчики! А так!
Думайте та трудіться
Та до нового способіться, —
Дайте і свого труду знак.

А ні, то вас не можна б розріжнити
Від тої миші, що в горшку
В капусті лазить при вершку,
Щоб, бач, чужим за дармо жити.

А як такі ви є, панове,
То знайте, — кари не уйдете;
І як не раз, то другий раз зайдете
В лапки здоровому котови!...

Вважайте-ж, жуліки, вважайте,
Нового права вже учіться!
І не кричіть і не вертіться, —
Що зробите, те й споживайте!

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

ПТИЦЬОЛОВЦІ.

(З Демяна Бедного.)

Весною якись ловець птиць
Ловив перепелиць:
Годинами лежав в траві густій,
На сіти свої глядів він із далека, —
Перепелки-ж самі ловилися як стій.
Чи була на сітях приманка велика?
Та майже жадної! Довірчиво і сміло
Йшли птиці звичаєм всіх перепелиць:
Обманець хитрий, ловець птиць,
Перепелячий бій підділював уміло!

Як много в наші дні ось оттаких ловців
Серед політичного поля!
— "Земля і воля!"
— "Земля і воля!"
— "Правда!" — "Порядок!" — "Хліб!" — свистить з усіх кінців.
Хто вірить всякому "на вид — соціялісту",
Той і подібний оттим перепелкам.
Други, судіть бо не по свисту,
А по ділам!

Ню Йорк, Н. Й. 1921.

СУДДІ.

I.

"Ведуть її, ведуть"!... Збігається дітвора,
Зглядаються усі, немов на страшний суд.
"Защитники моралі" на улиці зловили
Роспустницю - повію і ось її ведуть.

Дійшли вже до двірця, і двері одчинились,
Два стражники разом із нею увійшли;
Вона не рвалася, не шарпалась, не билась...
А люди тільки голосили: "Ведуть її!... Пішли"!...

І всякому в той час у голову стрибнула
Згірдлива думка, пекуча, мов стріла:
— "Отту роспустницю це кара досягнула;
Не так бо треба, — не такою щоби вона була!"

Хитнув усякий байдужно головою
І винною признав отту мізерну стать...
Лиш я, в думках бор'ючись сам з собою,
Далебі, кажу вам, не знав вже що й казать!

II.

На столі дві свічі, хрест по середині,
За столом суворий суд із трьох суддів;
Кожний з них понуро, в прибраній повазі,
На мізерну постать з висока глядів.

І почалась справа... За її "провину",
Згідно з тоном "права", суд її надав
Вимірену кару... Та ніхто з присутних
Об причині всього й словом не згадав!

III.

Усякий нині дреться дуже в гору,
Усякий нині "чесний мораліст";
Моралі слово вічно скрізь мандрує,
Його усякий нині радо їсть.
— Хто ти? — спитай кого. А він-же:
— "Та що ти, брате? Мене знає всяк;
Я не є злодій, ані теж роспустник,
Ні батяр підлий, — волокит, піяк"!...
Оттак усякий нині вам співає.
Також співають так і ті судді,
Що засуд дали на отту повію...
Не дайся, серце, підвести біді!

IV.

Ніч... Тихо... Пусто всюди...
Ніби люди і не люди
Скрізь волочаться у тьмі
Вулицями. Там дівчата
Вижидають свого свята,
Продають своє добро,
І усякий при нагоді
Закрадається, мов злодій,
По біблійне те ребро.

V.

Аж ось... То хто це перебіг
Через заулок в темноті
І, мов той цуцик, десь ізник,
Перекрутившись на п'яті?...
Це пан суддя, один із тих,
Що ту роспустницю судив...
Чого-ж це він в так пізний час?
З роботи може? — Заблудив?...
Та ні! Він, бачите, "моралі"
По тих закутинах шука, —
Цебто ребра собі на втіху...
Ось, бачте, правда ту яка!
Тут "моралісти", мов гієни,
Нічні заулки облягли,
А за те-ж саме ту повію
На хресті ганьби розп'яли!

Ню Йорк, Н. Й. 4. IV. 1921.

ВІЛЬНІ ДУМКИ.

Не з заздрости мудрість пливе-випливає,
Не в злобі свобода кується,
Не з роскошей бідний в сльозах потопає,
Не з нужди багатий сміється.

*

Неправду голосять попи не за дармо,
Царі не за волю воюють;
Одні за собачу платню ідуть марно,
Другі над народом панують.

*

Нерадий неситий, щоб "досить" настало, —
Він дальше жиріти бажає;
Як злодій нерадий, що лихо случилось,
Як хто на злім вчинку злапає.

*

Нераді всі тії, що слави бажають,
Щоб труду від них зажадати;
Нераді мовчати всякі галапаси,
Що люблять брехні викрикати.

* ** *

Не в тім полягає мораль чоловіка,
Щоби перед дущим коритись;
Не так виглядає над бідним опіка,
Щоб грішми самому пошитись.

*

Не той тебе любить, що руку стискає
І світить, як вовк, тобі в очи

Так довго, наскільки ти гроші ще маєш,
А ні, — то зубами скрегоче!

*

Не слухай поради у того, що каже,
Що він вже давненько всьо знає, —
А того послухай, що й досі невпинно
Слідить і дороги шукає.

*

Не скаже той правди, хто честі не має,
А богом у нього все гроші;
Він, брате, за цента і шкуру здирає
Та крутить злодійством хорошо!

* ** *
*

Лучше бути неученим
А здоровий розум мати, —
Як учитися у школах
І дурним таки остати.

*

Мороз не втіче,
Тепло не прийде, —
Як холод-зима
А вугля нема.

*

Кажуть люди: — "Хто маючий, —
Той повинен другим дати".
А я скажу, що такий лиш
В других любить взяти!

*

Де є цар такий на світі,
Щоб сказав такі слова:
— "Я зрікаюся корони,
Бо скрізь чую людські стони, —

То-ж на користь всіх людий
Хай будуть рівні права?..
Нігде нема.

*

Де є край такий щасливий,
Щоб не мав своїх панів
І неситих дармоїдів —
Чорноризників попів?

*

Краще брязчати в тюрмі ланцюгами,
Як рука в руку іти з ворогами.

Дітройт, Міш. 1916.

* ** *

Любов плекай,
З красою все числись;
Та за життя вільне —
Ти, мов той лев, борись!

*

Хоч би ти був сильний, як дуб,
Острий такий, як острий зуб;
Хоч би ти був, як хорт, швидкий,
Хитрий, як вуж, як кінь, меткий, —
Так знай, небоже, що життя
Тебе обдурить — обсмішить,
Як ти не знаєш хто ти є,—
Як ти не вмієш в світі жить!

*

Один "порядний мостіпан"
Хвалив старі закони;
На тих, що рвались в новий світ,
Казав він: "Вітрогони!"

Та час прийшов, змінився світ,
"Закони" в низ вержуться,
А "мостіпани" вже й самі
У "вітрогони" пруться!

* ** *

Боротьба із капіталом
Це тяжке діло;
Знова спати у темряві —
Превелике зло!

*

Жертвуватись для ідеї
Це мов в оці сіль;
Зате бути у неволі —
Лютий в серцю біль!

*

За панами розпинатись
Може лиш сміття;
А здоровий ум прямує
До волі - життя.

*

За робітничу державу
Стане лиш такий,
Що сам тяжко заробляє
На хліб свій гіркий;
А супроти неї буде
Підлий дармоїд,
Що по батьку одідичив
Буржуазний слід.

* ** *

Нема Бога понад нами, —
Є лиш много, много зір...
Отже, добрий чоловіче,
Хочеш — вір або не вір!

Бога можна зобразити —
Як лиш хоче людський ум...
Зрозумійте-ж, всі побожні,
Що боги — це тільки глум!

*

Не шукайте, люди добрі,
Правди у палатах;
Не знайдете ви такої
І в роскішних шатах...
А шукайте її, люди,
В убогій хатині;
В щирім серцю робітничім,
В простій одежині.

* **
*

Найбільше світа
В буйній уяві;
Найбільше чинів
В підшитій славі;
Найбільше крику
З пустого лоба;
Найбільше панство —
Підла худоба.

* **
*

Буржуазний світ держиться
На старих стовпах:
На міністрах, ґенералах
І прочих пявках.
На стовпів тих вже робітник
Виострив топір
Та збирається звалити
Оттой вражий "твір".

*

На руїнах капіталу
Стане світ новий;
Пролєтар на нім збудує
Храм дужий, сильний.
А стовпів старого світа
Він вхопить, як слід,
Та викине геть до біса,
Щоб згинув той рід!

* **
*

Люди, люди, розсудіть
Та подумайте, як ласка;
Який підлий панський світ
І його злодійська маска!
Подумайте ви гаразд, —
Те ярмо ломіть, — кидайте;
Панську "ласку" ви, як слід,
Геть, на сто вітрів шпуляйте!

* **
*

Період наш, — так сказати б, —
Це міст на воді;
Переходим через нього,
Щоб уйти біді...
Але скоро перейдемо
На той бік води, —
То і міст нам не потрібний
І нема біди.
Там будемо будувати
Лучший нам устрій;
А для свого покоління —
Взнесем міст новий.

* ** *

Як ти віриш в щось на сліпо,
Так пращай, — бо ти пропав;
Тебе, бач, у темні сіти
Хтось навмисне обмотав!

* ** *

Гей-же, люди, схаменіться!
Не дуріть себе думками,
Що вам воля з неба спаде, —
Що сама зійде над вами!
Ті, що волі днесь бажають,
Перестали так думати;
Бо хто хоче мати волю, —
Мусить її добувати.

Ню Йорк, Н. Й. 1920.

З М І С Т .

Стор.

Засів 3

I.

Вставай 7
Чорна хмара 8
Встане правда 10
На розпутті 11
За поривом духа 12
На побоєвищі 14
Твердий сон 16
На Україні 17
Співай співаче 19
Поклик 19
В день "Першого Мая" 21
Протест 22
На правдивому шляху 24
Ворожому таборови 25
Бажання 26
Мій дух 27
Вірте у сили свої 28
Руїни 29
Без слів протесту 31
До Музи 32
Бесідник 34
Я вірю 38
З Новим Роком 39
Судьба 40
"Безпартійному" 42
Поет 43
На пожарищах Европи 46
"U. S. Prosperity" 50
До Шевченка 51
Чому я плачу 54

Стор.

Сумні картини 56
Станьмо дружно 59
Ренегатам 60
Сучасним паничам 60
Нема в тебе чести 62
Товаришам 64
Дзвін Інтернаціонального Соціялізму 66
Дума 68
Спи дитинко 70
Для світа 72
Моя поезія 72
Робочому народови 73
Клич XX. віку 74
Марш революціонерів 76
На новий шлях 77
"Патріоти" 80
На встрічу Новому Рокови 92
З переписки до товаришів 93
Шляхом боротьби 95
Пісня волі 102
Сонце сходить 103
Рабам 104
Сміло вперед 105
Весна іде 107
Не вдадай 108
Свято "Першого Мая" 109
Творитель 111
Перед бурею 130
До роботи 132
Через верхів'я гір 132
Перед сходом сонця 134
Боєвий дух 135
Великан 136
"Чужинці" 137
Вирій 140
Світ 140
На зорі 141
З чужини 142
Болюча записка 144
Огонь 145

Стор.

В могилі ... 146
На досвітку ... 147
Послідний пир ... 149
Захід і схід ... 150
Пісня про хуртовину ... 150
Весна в Росії ... 152
З тужливих дум ... 154
Нехай горить огонь ... 155
Під звук пісень ... 156
В душі я плачу ... 157
Пісні горя ... 160
Я син села, — я син землі ... 164

II.

На самоті ... 169
В ночи ... 170
Як би був я ... 171
На розстання ... 172
Туга ... 174
За що? ... 176
До В. і С. Ц. ... 176
Правдива любов ... 177
Спогади ... 178
Дівчині ... 179
І. А. С. ... 180
Моя любов ... 180
Сердечний акорд ... 181
На морю любови ... 183
А. А. ... 184
З тобою ... 185
Настрій ... 186
Не скучай ... 186
Слоза потіхи ... 187
Непевне щастя ... 188
Хвиля поцілунків ... 188
"Пташка" ... 189
Під зеленою вербою ... 191
Чарівна ніч ... 192
Весна життя ... 193

Стор.

Моїй долі 194
Як ми ще разом говорили 195
"Castleton" 196
Під звук ґітари 197
Пращання 199

III.

Казка 203
Цікаво знать 210
Медитація псевдопатріота 211
Мрії 213
Привіт Новому і пращання Старому Рокови 214
"Дивні діла святі, Господні" 216
З сучасних образків 217
"Нема то, як бути попом" 218
Їхня вдача 219
Воскресна пісня 220
Скажім собі правду, люди 221
Панам 222
Птицьоловці 224
Судді 225
Рільні думки 228

ВІД АВТОРА.

Всі поезії, які входять до цього збірника, — написані в 1916 — 1920 р.р. окрім двох, з котрих одна належить до 1915 а одна — до 1921 р.р. Впрочім всі ці поезії є позначені з окрема і уложені меньше - більше в такім порядку, в якім були писані, з виїмком того, що розділені на три части після відповіднього змісту.

Ці поезії були друковані в ріжних часописах та журналах, по части під властивим іменем, а по части під псевдонімами, як: Остап Очко, М. Нараївський, Кобзар, Емануїл і ще деякі. Входить сюди також певна скількість таких, які не були ще нігде друковані.

М. Т.

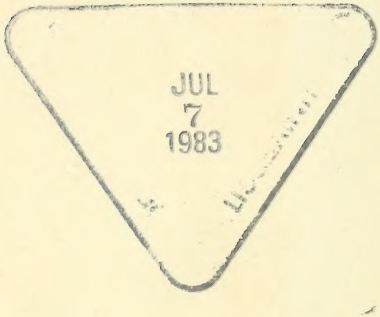
JUL
7
1983

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY